

Editorial

Șerban CODRIN

Apariția, în toamna anului 2001 a *Istoriei literaturii române de azi pe mâine* de Marian Popa, Editura Fundației *Luceațarul*, București, a fost întâmpinată cu un unanim cor de dezaprobări, acuzații, proteste, ba chiar amenințări la adresa autorului. Puțini au avut curajul să citească cele

două uriașe volume, aproximativ 3000 de pagini, unde extrem de incomodul istoric face o judecată exhaustivă a literelor românești, politică, sociologică, ideologică, comparatistă, estetică. Radu Voinescu, într-un articol-fluviu tipărit de *Luceațarul* în mai multe numere, apreciază acest monument ca pe o titanică realizare, o judecată fără drept de apel a ceea ce s-a întâmplat în literatura României în 50 de ani de ocupație sovietică și de autoocupație totalitară, cu proletcultismul, dezghețul și naționalismul protocronist. Se așteaptă o a doua ediție adăugită, nicidecum modificată în uriașele linii de forță. Rezident în Germania, la Köln, Marian Popa cunoaște marile istorii literare ale acestei stihii, care este poporul german, nu creator de cultură, ci de civilizație, inclusiv prin nazismul naționalist, pentru a străbate toate dimensiunile existenței umane și inumane.

Marian Popa știe, prin studiu, ce a însemnat nazismul în cultură, așadar are termeni de comparație și de analiză pentru *proletcultism*, acest avorton numit *cultură proletară*, construit conștient

ISTORICUL LITERAR MARIAN POPA ȘI DETRACTORII MAI PUȚIN LITERARI

și cinic pe manipulare și minciună, transformând literatura în vulgar instrument de indoctrinare, de ștergere a creierelor, de anulare a valorilor și de edificare a omului nou, adică a fiarei ideologizate, a activistului de partid și a sclavului.

Fără voie, dar, mai ales, cu voie, scriitorii au fost transformați în băte de manevral turma, fiind răsplătiți din abundență pentru slugarnicele servicii, cu o existență de lux în vile confiscate de la proprietarii burghezi, cu funcții înalte, cu locuri de veci în ierarhia orgoliilor, cu lauri bogați și osanale pompoase. Marian Popa vine și năruie fără nici un scrupul grandioasa butaforie de hârtie tipărită, dezvăluind curul gol al grăsimilor zefificate, șobolanimea dindărătul cortinelor, gangsterismul dincolo de imnurile atotglorificatoare, cu nesfârșitele revărsări de jeguri noroioase, pe secerele și ciocanele heraldice măzgălite cu numele beniuicilor, jebelenilor, deșliilor, novicovilor, galanilor, barbilor, pentru că totul nu era decât o gașcă golănească de cozi de topor.

Teoretician literar infailibil și istoric cu o forță de cuprindere, ordonare și sinteză de neegalat, comparabilă numai cu a celui alt gigant, George Călinescu, Marian Popa este sincer cu sine până la impudoare. Într-un interviu realizat de Marius Tupan, la întrebarea incomodă "Nici mai mult, nici mai puțin, *Istoria* dumneavoastră ar fi un rod al comunismului

și mai ales al atmosferei viciate de un sistem politic. V-a prins!", Marian Popa răspunde: "Exact. Am respirat atmosfera epocii mele fără mască de gaze. Dar am procedat mimetic. *Istoria* lui George Călinescu, caricaturală pentru mulți, este un rod al capitalismului, naționalismului și fascismului (...)" (*Luceațarul*, nr. 28 din 23 iulie, 2003). Judecând mutatis mutandis, *Istoria* de Marian Popa, satirică, grotescă, este un rod al comunismului, proletcultismului, naționalismului de tip ceaușist, pentru că se integrează epocii și-i diagnostichează clinic bolile psihice, de unde preferința pentru un Adrian Păunescu, fenomen de propagandă și subcultură de masă, care sintetizează în cel mai înalt grad toate viciile epocii într-un fel de miez al unui *ev aprins*, numitul fiind marele cumular de miasme grele, purulente, al epocii de aur, bard de o amploare cum Hitler și Stalin nu au avut parte.

Sunt argumente în favoarea acestei *Istorie* a literaturii române (din 1944 în 2000, forma completată), care prin forța analizelor crude se impune ca o piatră de mormânt peste comunismul literar autohton. Dacă Eugen Lovinescu afirma *Cultura e finalitatea tuturor societăților*, manipularea caricaturală a culturii și a creatorilor ei duce inclusiv la apocaliptice eșecuri istorice.

„ISTORIA ESTE ARTA DE A SCHIMBA TRECUTUL”

- dialog cu domnul profesor VIRGILDASCĂLU -

- Iubite coleg, aș vrea să începem discuția cu întrebarea dacă există, dincolo de formele specifice de exprimare, diferențe semnificative între Istorie și Poezie, sau, la rigoare, între profesorul Virgil Dascălu și poetul Ioan Vlăsia, ambii reprezentând, de fapt, una și aceeași persoană.

- Întrebarea îmi place foarte mult, pentru că și eu m-am gândit, nu o dată, la acest aspect. Prin deformație (?) profesională, am considerat că Istoria cuprinde totul, inclusiv Poezia. Istoria este memoria umanității, și ea începe prin folclor, prin aezii, prin trubaduri, prin cântăreții populari - prin Poezie, în fond, care sfârșește, la rândul ei, tot în Istorie. Deci, dacă există o istorie a evenimentelor politice, economice, sociale etc., există, evident, și o istorie a culturii, a literaturii, a poeziei. La urma urmei, totul este Istorie, în înțelesul de memorie a umanității, cum spuneam. Nu chiar întâmplător, un mare gânditor (nu-i dau numele, că nu mai este la modă) spunea că "în viața mea n-am știut altceva decât istorie".

- Dacă a spus așa ceva, e de aplaudat. Dați-i numele.

- Karl Marx.

- Păi, printr-o astfel de confesiune, nu văd de ce Karl Marx n-ar fi totuși, actual.

- E adevărat, nu e un oarecine. Eu însumi n-am știut altceva, decât istorie.

- Ca literat, consider, că există,

totuși, o diferență între istorie și poezie, și nu una oarecare. Concret: istoria este consemnarea evenimentelor care "se văd" (mai mult, sau mai puțin), în care suntem implicați ca filinte fizice. Poezia e consemnarea "evenimentelor" interioare - rod, până la urmă, al celor care "se văd". Nu se știe în ce măsură poezia este un "document" real al faptelor întâmplătoare alevea. Din cotidian, poezia reține universalul.

- Așa este, dar există și aici un paralelism evident, în sensul că, atunci când te întorci adânc în trecut, poți să vorbești de așa-numita "negură" a vremurilor, și această negură înseamnă un soi de "romantism", adică o atmosferă poetică de natură să te sublimizeze, care te îndeamnă să "povestești". Nu trebuie să uităm, și aici e vorba de ceva foarte interesant, anume că literatura începe ca "povestire", iar istoria începe tot ca "povestire" (histoire, story înseamnă "poveste"). Literatura a însemnat și ea poveste, din capul locului. Ce-a făcut Homer? Ce-a făcut Boccaccio? Ce-a făcut Sadoveanu? Au "povestit".

- Să nu uităm, însă, că Homer (ca să ne lămurim numai la el), a trăit cu 800 de ani înainte de Hristos, dar a "povestit" războiul Troiei, care avusese loc cu vreo 500 de ani mai devreme. În acest caz, nu cumva războiul greco-troian ar fi, mai

degrabă, "războiul lui Homer"? Cât "document", câtă "poezie" există în Iliada? Altfel spus: câtă istorie, câtă ficțiune?

- Vă dau un răspuns simplu: și istoria și literatura, dar mai ales istoria, sunt arta de a schimba trecutul. Trecutul se schimbă de la o generație la alta. Fiecare generație rescrie Istoria. Și literații fac același lucru, pentru că reiau idei vechi pe care le adaptează spiritului contemporan.

- Istoria ar face-o, în acest caz istoricii, vorba lui Dinu C. Giurescu, cum și criticii literari stabilesc ierarhia valorilor (vezi teoria "mutației valorilor estetice", a lui Eugen Lovinescu). Să fie, oare, atât de frivole, aceste discipline? Să fie oare, ele, atât de dependente de Ideea de "creație", fie ea și științifică?

- O știință adevărată trebuie să aibă legile ei proprii, ceea ce Istoria se pare că nu le-ar avea. Din acest punct de vedere, eu n-am considerat-o o știință, ci o disciplină, o preocupare omenească. Mi-aș permite să spun că Istoria este mai mult

o "creație" a istoricului, pentru că ce altceva a făcut Herodot, părintele Istoriei? Iar ceilalți, care au venit după el, au făcut, practic, același lucru. Au făcut "creație". Iată, de pildă, Xenofon, istoricul Spartei. Mă îndoiesc că tot ce spune Xenofon, în legătură cu această cetate, este

Marcel FOTACHE

(continuare în pag. 12)

Roata

Absurdă cât se poate în voia ei să meargă,
Sunt roata unui car care aleargă.

Și roata care sunt, e-un fel de craniu,
Un soare orb de-a dura prin noroi -
A fi o roată, când e-atât de straniu
S-alergi cu șansa clipei de apoi...

Sunt cel menit să care adevărul,
Sunt roata ce se-nvârte fără greș;
Doar pulberea din urmă trage vâul
Peste candoarea florii de cireș.

Și trec pe trupul Anei Karenina,
Iar peste lumea toată ninge strâmb -
Desigur, nu a noastră va fi vina
Că stelele rodesc pe sub pământ.

Eu sunt o simplă roată la un car
Care aleargă, pururi, în zadar.

Marcel FOTACHE

CALENDAR CULTURAL IALOMITEAN

- August -

CANGE, Radu - poet, esolist

S-a născut la 1 august 1943 în satul Brălița, comuna Piu-Petrii. Absolvent al Liceului Matei Basarab, București, 1968. Debut literar în *Lucașul*, 1980. Colaborează la revistele *Lucașul*, *Convorbiri literare*, *România literară*, *Viața românească*, *Poesis*, *Tribuna*, *Contemporanul*. Debut editorial: *Alfa*, versuri, Editura Dacia, 1984. Alte volume: *Un bărgan apropiat*, Editura Albatros, 1989; *Suflet în palmă*, Editura Eminescu, 1995; *Răsete în infern*, aceeași editură, 1998.

CERNICA, Constantin - poet, profesor

S-a născut la 1 august 1946 în comuna Căzănești, Profesor de sport la Slobozia și Suceava. Debut în *Amfiteatrul*, 1965. Colaborator la *Cronica*, *Arcadia*, *Convorbiri literare*. Debut editorial în *Caietul debutanților*, Editura Eminescu, 1976. Alte apariții: *Cântec deasupra apelor* și *Baladă a romanțelor târzii*, în *Caietele Arcadia*, 1981, *Vocile poeziei*, Aurel Selciuc și Constantin Cernica, Editura Tribuna Ialomiței, fără an, Slobozia.

PETRE VRÂNCEANU, Nicolae - poet, editor

S-a născut la 3 august 1943 în Slobozia. Absolvent al Facultății de limbă și literatură română, Universitatea București, 1996. Profesor de limbă și literatură română în orașul Balș, Olt; director al Centrului de creație populară, vicepreședinte al Comitetului de cultură, Olt, 1966-1976, director al Centrului de îndrumare a creației populare, Craiova, 1976 - 1990, profesor la Liceul Henri Coandă, Craiova. Coinițiator al Ligii culturale Oltaria, 1990; editor al revistelor *Meridian*, 1990 - 1994; *Orizont cultural*, 1991; redactor la *Demnitatea*, 1991. A înființat la Craiova editurile *Literatorul*, 1990, *Meridian*, 1990; *Anteu*, 1994. Debut literar cu versuri în *Oltul*, 1968. Colaborează la *Ramuri*, *România literară*, *Flacăra*, *Lucașul*, *Meridian*, *Excelsior*, *Arca lui Noe*, *Sfârșit de mileniu*, *Confluente*, *Demnitatea*. Debut editorial: *Mic îndreptar turistic Slatina*, coautor, Editura Meridiana, 1968. Alte volume: *În ochiul fântânii*, Editura Scrisul Românesc, Craiova, 1980; *Tărul de aur*, Editura Eminescu, 1984; *Înălțit de libertate*, Editura Meridian, Craiova, 1992; *Cetatea zburciată*, aceeași editură, 1993; *Cărticica de început*, Editura Anteu, 1995; Când eram, aceeași editură, 1996; Biblioteca de lut, Editura Fundației Ramuri, 1998. Membru al Uniunii Scriitorilor din România.

CHIȚAN, N. Valentin - profesor

S-a născut la 10 august 1941 în comuna Șerbinți, județul Hotin (astăzi Republica Ucraina). Refugiat cu părinții în România, 1944. Dislocat și deportat din județul Timiș în comuna Periești Noi (astăzi Fundata), județul Ialomița, 1951. Absolvent al Facultății de Istorie, Universitatea București, 1968. Profesor de istorie la Școala generală din comuna Gheorghe Lazăr, 1965 - 2000. A publicat un amplu studiu istoric, sociologic, documentar-arhivistic despre tragedia deportaților în Bărăgan și a condamnaților la domiciliu obligatoriu din perioada anilor 1950 - 1955, Epopeea dislocaților, editura Star Tipp, Slobozia, 2001.

VLAD, N. Ioan - pedagog

S-a născut în satul Crunți, comuna Reviga, la 12 august 1912. Absolvent al Academiei Pedagogice, 1934, și al Facultății de drept, 1945. Inspector școlar al județului Ialomița, funcționar la Ministerul învățământului, asistent universitar la Catedra de pedagogie a Academiei de științe economice. Doctor în pedagogie cu teza *Pașoptismul în școala și pedagogia românească*, 1948. În perioada 1961 - 1976 este cercetător științific la Institutul pedagogic din București. Autor de monografii, studii de istoria pedagogiei românești și universale, antologii de texte din creația marilor pedagogi, comunicări științifice, printre care *Satul și elitele națiunii*, 1943; *Probleme de pedagogie aplicată la școala românească*, 1943; *O lucrare necunoscută a lui Ioan Maiorescu* (în colaborare); monografia *Carol Valstain*, dedicată unui pictor din secolul XIX; *Intuiția. Esența și funcționalitatea sa în procesul didactic*, 1974. A întreprins cercetări monografice de arhivă asupra localităților Crunți, Amara, Sudji sau a unor personalități (I.M. Dobrescu, Apostol D. Culea, Dobre Ștefănescu).

POPA, Val - deținut politic, medic legist, prozator, artist plastic

Pseudonimul lui Popa Valeriu, născut la 13 august 1929 în comuna Dumitrești, județul Olt. Student al Facultății de Medicină, București, arestat în iunie 1948 și condamnat pentru propagandă anticomunistă la 5 ani închisoare, executată la Jilava și Canal. A fost supus la experimentul educare prin autodemascare în penitenciarul Pitești, Gherla, 1949 - 1952; eliberat în august 1953. După Revoluția din Ungaria a fost condamnat la 10 ani temniță grea; fugă între ianuarie 1957 - decembrie 1959; arestat în București, anchetat și închis la Jilava până la amnistia din august 1964. Continuând studiile medicale, după Examenul de Stat a fost repartizat în județul Ialomița, specialist în laborator clinic și medic legist, până în 1980, când, prin concurs, s-a detașat la Institutul de medicină legală București. Artist plastic, membru al Asociației pictorilor din România, a expus în 30 de expoziții personale și colective, în țară și străinătate. Volume tipărite: *Imaginația crimelor*, Editura Star Tipp, Slobozia, 1992; *Crepuscule bolnav*, 1993; *Din agenda unui belfer*, 2001, aceeași editură. Membru al Asociației medicilor scriitori și publiciști din România.

CULEA, D. Apostol - pedagog, sociolog, etnograf

S-a născut la 15 august 1882 în comuna Sudji. Absolvent al cursurilor liceale la Școala normală, Galați, 1887 - 1902. Învățător la Școala de aplicație a Școlii normale, Institutul la Tulcea și București. În urma unei călătorii, publică *Însemnări din cultura Italiei*. Combatant în primul război mondial. Trimis în Basarabia pentru organizarea școlii românești și a activității culturale la sate. Conduce revista *Școala Basarabiei*, în colaborare cu Mihail Sadoveanu și folcloristul Tudor Pamfile. Inspector cultural la Casa Școalelor, București, începând din 1922. Participă la organizarea *Fundației Culturale Regale "Principele Carol"*. Conduce Direcția Culturii Poporului, revistele *Lumina*, *Albina*. Întocmește planurile de organizare și activitate ale căminului cultural. Subdirector și director în Ministerul Educației, colaborează cu Dimitrie Gusti, Ministrul Educației, la elaborarea unor proiecte de legi, printre care *Legea școalelor superioare țărănești*. Director al căminelor culturale în cadrul *Fundației Culturale Regale "Principele Carol"*, director al Școalelor țărănești și al cursurilor pentru directorii de cămine culturale. A efectuat studii și cercetări, publicând lucrări consacrate artei populare și folclorului, literaturii de călătorii, literaturii didactico-pedagogice pentru copii și adulți. Are importante contribuții în proiectarea, legiferarea, organizarea învățământului primar complementar de tip agricol, al școlilor țărănești pentru frunțașii satelor, al cursurilor de biblioteconomie pentru învățători, al sistemului de premiere a activității culturale a învățătorilor. A înființat *Liga împotriva analfabetismului*, *Ziua și Congresul Cărții*, dezvoltarea teatrului sătesc pentru adulți și copii. A efectuat studii istorice și critice asupra evoluției învățământului primar din România și a învățământului popular din principalele țări europene. A tipărit numeroase volume, broșuri de popularizare, într-o acțiune social-culturală și educativă cu impact puternic în societatea românească a secolului XX. Lucrări de etnografie: *40 de povești cu animale și păsări alese și potrivite pentru copii*, Chișinău, 1920; *Șezătorile copiilor* (I), 1922, și *Șezătorile copiilor* (II), 1924, Editura Pavel Suru, București; *Șezătorile de seară*, Fundația Culturală Regală, București, 1935; *Datini și muncă*, Casa Școalelor, București, 1934; *Maica Domnului a poporului român. Fecioara Maria în folclorul religios*, în *Școala și viața*, an XII, 1942. Lucrări de pedagogie și sociologie: *Învățământul despre natură în școala primară*, Vălenii de Munte, 1910; *Pentru a înțelege și a iubi copilăria*, București, 1922; *Cartea câmpului pentru agricultori și prietenii agriculturii*, București, 1929; *Învățământul primar complementar de tip agricol și pentru regiunea apelor* (în colaborare); *Ceasul de șezătoare și organizarea bibliotecilor de copii*, București, 1934; *Pentru o ligă împotriva analfabetismului*, București, 1934; *Ziua Cărții și Congresul Cărții*, București, 1934; *Comemorarea lui Alexandru cel Bun, Hașdeu și a pictorului N. Grigorescu*, București, 1934; *Dezvoltarea teatrului sătesc și de copii*, București, 1934; *Școala unitară a satului. Clasele superioare, clasele complementare, cursuri cu țărani și țărăncele, școala superioară țărănească*, București, 1937; *Școlile superioare din Danemarca și rezultatele lor*, București, 1938; *Datini și muncă*, vol. I - II, București. A încetat din viață la 6 martie 1949, în București.

CANDREA-IONESCU, Maria - artist plastic

S-a născut la 16 august 1927 în comuna Broșteni, județul Suceava. Absolventă a Școlii Normale din Piatra Neamț și a Școlii populare de artă, Brașov, 1964. Funcționar, actualmente pensionară în Slobozia. Debut la Clubul Sindicatelor, orașul Victoria, 1960, expoziție de grup. Prima expoziție personală, Clubul Sindicatelor, Victoria, 1964. Expoziții personale: 1964 (Brașov); 1977, 1980, 1986, 2001 (Slobozia); 1985, 1999, 2001 (București); 1989 (Broșteni - Suceava). Practică pictura în ulei, tempera, guașa, pastelul, dar mai cu seamă acuarela și tehnici mixte în peisaje, portrete, naturi statice. Lucrări în colecții particulare și muzee din România, S.U.A., Belgia, Spania, Germania, Austria, Franța, Italia, Anglia, Canada, Iugoslavia, Mexic. Impunându-se privitorului printr-o certă siguranță în fața subiectului ales, prin dragoste de natură, prin gust și discreție, pictorița dovedește calități care-i dau dreptul la admirația noastră. (Radu Ionescu, critic de artă) Membră a Asociației Artiștilor Plastici din București.

IANOLE, Ion - poet, esolist

S-a născut la 16 august 1950 în comuna Borcea, județul Călărași. Absolvent al Facultății de matematică, București, 1973. Profesor de matematică la Slobozia și Fetești, inspector școlar, director de grup școlar, Fetești. Debut literar în revista *Viața studențească*, versuri, 1972. Colaborează la *Gazeta matematică* (probleme, analize, eseuri), *Lucașul*, *Tomis*, *Ateneu*, *Porto-Franco*, *Arcadia*, *Sinteze*, *Provincia*, *Hermes Press*, *Tribuna literar-artistă*. Debut editorial: *Iminenta provocare a inimii*, *Caietele Arcadia*, Slobozia, 1985, volum repăcat cu același titlu, Editura Litera, 1986. Alte volume: *Punct imaginar*, 1987; *Putere de punct*, aceeași editură, 1990; *Tripunct*, Editura Geneze, 1996; *Premiul Steaua Dunării* al Asociației Scriitorilor Costache Negri, Galați, 1996.

POENARU, Vasile - poet, editor

S-a născut la 22 august 1955 în comuna Mîloșești. Absolvent al Facultății de limbă română, 1979. Redactor la *Tribuna României*. Patron al Editurii Coresi. Debut editorial: *Nașterea mea în poezie*, volum editat de Consiliul județean Ialomița al organizației pionierilor, Slobozia, 1969, ediție îngrijită și prefațată de Ioana Lipovanie și Marin Teodorescu, repăcată cu același titlu, Editura Coresi, 1999. Alte volume: *Jungla marină*, Editura Albatros, 1971; *Comentarii literare. Materiale pentru elevi și profesori*, Editura Coresi, 1990; *Comentariul literar și alte tipuri de compoziții*, 1999; *Ninsori în Bărăgan*, 1999, *Pisica*

din vis, 1999; *Sonete*, 1999, aceeași editură. Cărți pentru copii: *Cartea serbarilor școlare* (ediția II, revăzută), Editura Coresi, 1999; *Povestiri și poezii pentru voi, iubii copii*, 1999; *Povestea vântului turbat*, 1999; *Povestea tatălui risipitor*, 1999; *Povestea Prințesei Maria*, 1999; *Povestea planetei gânditoare*, 1999; *Povestea ființei vrăjite*, 1999; *Povestea căinelui zburător*, 1999; *Povestea calculatorului îndrăgostit*, 1999; *Cerbul lovit între coame*, 1999, toate la Editura Coresi, București. În 2001 emigrează în Statele Unite ale Americii.

UNȚANU, Maria - artist plastic, profesor

S-a născut la 24 august 1951 în municipiul Botoșani. Absolventă a Facultății de Desen a Institutului de arte plastice Nicolae Grigorescu, secția de desen, clasa profesorului Grigore Spirescu (1973). Debut: 1972, în expoziție de grup, Slobozia. Expoziții de grup, Slobozia, 1976; Saloanele municipale București, 1978-1981; Expoziții anuale și bienale, Sala Dalles, 1977 - 1981. Voronețiana, Suceava, 1979 - 1980, *Stefan Luchian*, Botoșani, 1996 - 1998. Expoziții libris *Panait Istrati*, Brăila, 1996, *Eminescu*, Bacău, 2000. Expoziții personale: Slobozia, 1981 și 1994. Lucrări în colecții particulare: Franța, Anglia. Profesor de arte plastice la Palatul copiilor - Slobozia, a îndrumat activitatea multor generații de elevi, obținând premiul la concursurile naționale și internaționale: Premiul I, New York, 1997; Premiul I cu medalii, Finlanda, 1999; Marele Premiu, Macedonia, 2000; Paleta de aur, Macedonia, 2001; Premiul special, Kanagawa, Japonia, 2001; Premiul I cu Medalia de aur, Premiul II cu Medalia de argint, Premiul III cu Medalia de bronz, Televiziunea niponă, Tokio, 2001; 4 premii individuale la Concursul de artă balcanică pentru tineret, Bulgaria, Nova Zagora, 2001; Premiul cu Medalie, India, New Delhi, 2001; Premiul I la Concursul național de icone, Patriarhia Română, 2000; trei premii I cu distincție, Patriarhia Română 2001. Activitatea de artist plastic și profesor a fost recompensată cu numeroase distincții, diplome, medalii. Membră a Uniunii Artiștilor Plastici din anul 1990.

SEICIU, Petre - medic

S-a născut la 27 august 1920 la Urziceni. A absolvit Facultatea de medicină, București, 1945. Medic de circumscripție, medic primar, director al Sanatoriului Zamora, Bușteni. Între 1959 - 1961, redactor al revistei *Probleme medico-sanitare și veterinare*; între 1962 - 1963, secretar de redacție la *Revista medicală MAI*. A publicat un mare număr de lucrări de specialitate. Membru corespondent al Academiei de Științe Medicale. A încetat din viață în anul 1993 la București.

ZĂINESCU-MARIN, Ecaterina - artist plastic

S-a născut la 27 august 1921 în Slobozia. Absolvent al Academiei de arte frumoase, București, clasa Jean Steriadi, 1948. Activitate profesională în *Studiul de arte plastice al armatei*. Debută în 1948 la Ploiești. Participă la expozițiile anuale de stat, precum și la manifestări organizate în străinătate: Sofia, 1953, Berlin, 1966, Ruse, 1968, Varșovia, Moscova, Tallin, 1969, Varșovia, Belgrad, Rjeka, Slavovski, Brod, 1970.

BĂNESCU, Adria - poetă

Pseudonimul lui Cristea Adriana, născută la 29 august 1967 în satul Buești, comuna Albești. Absolventă a Liceului Agriindustrial, Armășești, 1986. Debut literar în revista *Ateneu*, 1987, cu versuri. Publică versuri și eseuri în *Lucașul*, *Sud*, *Literatorul*, *Columna*, *Cetatea culturală*, *Ecart*, *Tribuna literar-artistă și culturală*, *Bucovina literară*. Debut editorial: *Inorogul verde*, Editura Orion, București, 2002, cu o prefață de Radu Cârneli.

GENOIU, George - dramaturg, critic și teoretician teatral

S-a născut la 31 august 1933 în comuna Armășești. Absolvent al Liceului I.L. Caragiale, Ploiești, 1953 și al Institutului de Artă Teatrală și Cinematografică I.L. Caragiale, Facultatea de Teatologie, București. Redactor la revista *Ateneu*, Bacău, 1966 - 1990. Fondator al Casei de presă și editură *Rampa și ecranul*, 1990, lansează revistele *Monitor magazin*, *Rampa și ecranul*, *Interconect*, *Curierul de Bărăgan*. Debut literar în revista *Tânărul scriitor*, versuri 1955. Debut în critica teatrală: *Tribuna*, Cluj, 1963; debut în dramaturgie: *Umbre pentru singurătate*, Ateneu, Bacău, 1968. Debut pe scenă cu spectacolul *Trecere prin veranda verde*, Teatrul Bacovia, Bacău, 1973. Debut editorial: *Teatrul de toate zilele*, critică teatrală, eseuri, Editura Junimea, Iași, 1980. Alte apariții editoriale: *Însoțitorul nevăzută*, teatru, Editura Cartea Românească, 1983. În sumar: *Însoțitorul nevăzută*, *Doi pentru un tango*, *Drumul spre Everest*, *După Echinox*, *Cină la vreme de veghe*, *Umbre pentru singurătate*, *Strigăt în volieră*, *Fereastra*, *Patimă și tandrețe*, *Logodnicia mincinoasă*, *Rătăciți în amurg*, *Văduve la tinerețe*; *Trecere prin veranda verde*, teatru, Editura Junimea, Iași, 1984. În sumar: *Casa noastră*, *Fauna în colivie*, *Călătorind cu îndelungată răbdare*; *Doi pentru un tango*, colecția *Teatru comentat*, Editura Eminescu, 1986; *Conversație în oglindă*, colecția *Rampa*, Editura Eminescu, 1989; *Subiecte teatrale*, eseuri de teorie și tehnică teatrală, Editura Meridian, București, 1987; *O lume captivă*, cuprinde piesele *Împăcare târzie*, *Rătăciți în amurg*, Editura Eminescu, 1996; *Teatru*, ediție de autor, Editura Rampa și Ecranul, 1997; *Dramele decaderii*, cuprinde piesele: *Trivial tango*, *Bătrânul și inocența*, *Văduve la tinerețe*, *Cantonul de vânătoare*, *Rătăciți în amurg*, *Împăcare târzie*, Editura Rampa și Ecranul, București, 2000. Coordonator al antologiei *I.L. Caragiale față cu reacțiunea... criticii*, colecția *Sinteze pentru mileniul trei*, vol. 1-3, Editura Rampa și Ecranul, 2002.

Călătorii de studii și documentare în Italia, Grecia, Germania, Austria, Polonia, Rusia, Bulgaria, Ucraina, Cehia, Slovacia, Țările Baltice, Turcia. A obținut Premiul Uniunii Scriitorilor, 1983; Premiul pentru dramaturgie al Asociației Scriitorilor din București, 1996; Cetățean de Onoare al comunei Andrășești, 1998.

După Dicționarul bibliografic și de

CRONICA VOIOASĂ

Nicolae STAN

Am re-lecturat, de curând, unul din numerele revistei literare "Provincia", editate de noi, în Slobozia anului 1990. (Pentru eventuala istorie literară trebuie spus că revista a fost tipărită în cinci numere lunare. Faptul că, mai târziu, peste ani, va apărea o nouă "Provincia", condusă de Al. Cistelean, spune multe despre o anumită atitudine ironic-orgolioasă a scriitorilor care trăiesc în "provincia"). Unul din editorialele mele (nr.2) trata abia apăruta, atunci, problemă a relației scriitor-politician, literatură-politică. Fiind noi în 1990, apărăm statutul scriitorului, condiția lui "pură", esențială, fundamentală. Și blamam, în același timp, lumea prea pragmatică și mică a politicii. Pe scurt, cum era mentalitatea vremii, scriitorul nu trebuia să se implice în politică. Trecerea în sfera politică a artistului, în general, era taxată drept o "trădare" inconștientă sau expresia unei naturi corupte. Să numim această perioadă: "era ingenuității".

Însă, oarecum brusc, parcă sub efectul unei baghete magice, societatea românească s-a împărțit în "stânga" și în "dreapta". Sub presiunea încă activă a amintirii comunismului, intelectualul român a respins, în marea majoritate, ceea ce amintea de socialism și a susținut cauza "dreptei". Scriitorul și-a lăsat opera să aștepte. El a simțit nevoia să-și manifeste practic, prin acțiune, conștiința sa critică. Partidul Alianței Civice s-a născut, fără îndoială, pornind de la aceste premise. A fost o eră "romantică", a încrederii în ideologii, în forța politicii de a schimba lucrurile în bine. Simpla proiecție a

Cum se scrie capodopera

luat numele de "speranță", iar programul de partid a devenit o dogmă perfectă în care membrii de partid au crezut cu fervoare. Era normal ca, în aceste condiții, P.A.C.-ul să fie înghițit de un partid politic tradițional (PNL), pentru că "era normal" ca starea de spirit a unei elite să fie surclasată de forța corozivă a ideologiei partidelor "adevărate". În fine, astfel scriitorul s-a transformat în politician iar opera literară a fost bagatelizată de utopia politicii. Speranța devenise un alt nume, de bon ton al eternei iluzii. Una din expresiile concrete ale acestei convertiri este momentul când Nicolae Manolescu a fost "invins" în desemnarea candidatului la prezidențiale de către Emil Constantinescu. Membrul de partid era la putere, era însăși Puterea, era ca peștele în apă: mărunt, dar învingător. S-a spus atunci (între 1992 - 2000) că politica s-a profesionalizat. Probabil, dar cu persoane fără anvergură, fără scopuri largi, fără știință ca și fără conștiință. Scriitorii au tăcut și au vorbit politicienii. Cărțile au fost înlocuite de comunicate de partid, iar "șeful de cabinet" al unui respectabil om politic era mai important decât șeful Uniunii Scriitorilor. Să numim totuși această perioadă mai exact: "utopică".

După 2000, parcă brusc treziți dintr-un "sogn dogmatic" dulce-letal, intelectualul român își regăsește (și își prețuiește) propria identitate. De data asta el știe că marele pericol este iluzia în a cărei trenă invizibilă s-a legănat atâția ani. Dar n-au fost ani pierduți, au fost ani ai formării, etape cu necesitate arse pentru a ajunge la o privire clară, lipsită de turbarea ideologică. Începe o nouă perioadă, una

post-ideologică, post-dogmatică. Ba chiar cred că nici nu este în mod expres "o perioadă", adică o delimitare, o determinare, ci mai degrabă am intrat într-un interstițiu, într-un interval relaxat și relaxant. În acest context, în planul politicii, votul uninominal este o necesitate, pentru că el pune în evidență fapte și oameni, în vreme ce lista de partid promovează dogma, închiderea. Nu există societate deschisă fără vot uninominal, iar bătrâneii înverșunat-retrograzi ai politicii românești, care se opun, nu fac decât să exprime ultimile zbateri ale unui monstru căzut, dar încă periculos: prostia utopică.

Cu o sensibilitate bogat-superioară, cu antene specifice-avangardiste, scriitorul român se întoarce în literatură, dar fără a o mai opune politicii, așa cum făcuse imediat după 1989. El re-descoperă în literatură, în cărți, cea mai profundă și captivantă realitate, plină de o concretețe pe care nu a mai întâlnit-o în mirajul mincinos al politicienilor. După 2000, scriitorul român s-a vindecat de uitarea literaturii, ca și de ură. Împărțirea în "stânga" și în "dreapta" este abandonată dintr-un scepticism temperat, metodologic, productiv. Forța nu are decât cuvântul scris în cărți de către scriitor și nu cel "imortalizat" în comunicatul de partid.

În liniștea celui care știe că nu se poate ști totul, să stingem televizorul cu "știrile lui fierbinți", să închidem "mobilele baronilor locali sau centrali" și să ne apropiem de tastatura calculatorului personal (nu?). Ne aflăm în "era adevărului posibil".

Ești pregătit, acum, să scrii capodopere.

Gheorghe DOBRE

• **Militantul turbat.** Michel Schooyans, profesorul de filosofie de la Universitatea catolică din Louvain, bine tradus de către Oliviu Vlădulescu și la momentul potrivit, zice, la un moment dat: "Felul acesta de a gândi (maniheist) se

încarnează astăzi caricatural în militantul turbat, convins că în afara partidului său nu există salvare." Ei bine, militanți turbați avem și noi, ei sunt fala societății românești încă de pe vremea comuniștilor. Dorința de a aparține de un grup puternic, unde să fii ocrotit (în afaceri sau la slujbă), unde să-ți poți exersa și tu puterea, unde poți fi cineva, a fascinat și fascinează o mulțime de români. Turbarea vine din simplificarea, ai noștri sunt buni, ceilalți sunt răi, o mare prostie e ridicată la rang de lege și cu ea măsoară lumea. Dar lumea este mult mai complexă și devii caricatură din cauza inadecvării. Intoleranța politică agresivă a prins nu numai la românul obișnuit și a împărțit societatea într-o mulțime de grupuri, care aproape că nu mai comunică între ele, fiecare considerându-se deținătorul adevărului, Făt-frumos luptându-se cu balaurii cei răi. De fapt, această stare me pare a fi cu bună știință întreținută de către clasa politică, cei de la vârf imunitându-se între timp. Și-n vreme ce românii noștri pierd timpul discutând politică (e cea mai ușoară activitate de pe lumea aceasta), ieșind din normal, ratându-și existențele, trezindu-se la fel de săraci ca acum nu știu cât timp, cei din vârf își văd de interese, răsând probabil de cetele de militanți turbați care se măcelăresc pe tot felul de baricade și care - în fapt - apără ceva la care nu vor ajunge niciodată.

Dacă societățile evolute au ajuns la concluzia lui Schooyans că a doua tendință antropologică (bazată pe dialog, înțelegere, acceptare, compromis, acord) este soluția cea mai bună, noi încă mizăm pe antagonism, ostilitate, ură, pe lideri care-și impun apăsat punctele de vedere (lucru ușor de făcut, pentru că acționăm în continuare ca o masă, nu ca niște oameni liberi). De ce? Să zicem că încă nu

FRAGMENTE...

avem experiență, că am fi imaturi. Rău e că acest mod de a "evolua" a prins cam tare și în celelalte sectoare ale societății românești. Uitați-vă puțin primprejur sau în oglindă și veți fi surprinși de ce veți vedea.

• **Despre poezie.** "Dar există o lege a naturii care e mai puternică decât toate aceste tendințe variabile sau influențe din afară sau din trecut: legea că poezia nu trebuie să se abată prea mult de la limba obișnuită, pe care o folosim și o auzim zi de zi. Fie că poezia este accentuală sau silabică, rimată sau nu, cu reguli sau liberă, ea nu-și poate îngădui să piardă contactul cu limba schimbătoare a vorbirii curente." Este soluția propusă de către T.S. Eliot. Din același mare scriitor, fără comentarii: "Pentru cel ce vrea să facă o treabă serioasă, nici un vers nu e liber... Numai un poet prost poate saluta versul liber ca o eliberare de forme." În **Ce este un clasic** T.S. Eliot spune: "Vergiliu a folosit și adaptat de la început descoperirile, tradițiile și invențiile poeziei grecești: a folosi în acest mod o literatură străină, indică un stadiu de civilizație superior celui în care sunt folosite numai realizările propriilor precursori."

• **Globalizare.** Cred că globalizarea a început de când s-a descoperit roata. După aceste cuvinte se pot scrie tone de cărți. Concluzia e și ea foarte scurtă, după ce sunt citite tonele de cărți: globalizarea este inevitabilă, o avem încrustată pe gene. Comunicare, curiozitate, schimb, toleranță și o istorie a omenirii cât mai lungă, acestea ar fi căile.

• **De ce murim de foame.** Tot mereu avem tendința de a pleca de la un caz particular și de a generaliza rapid. Să nu ies nici eu din tipar. Am rămas blocat când am aflat că importăm până și dovleci. De

unde? Din Iordania! Aducem mere din Belgia, castraveți din Iran, tomate din Siria, struguri din Macedonia, cartofi din Egipt, făină din Israel, pepeni din Spania, fasole din Polonia, caise din Turcia, ceapă din China, carne din Brazilia. Și exemplele pot continua pe pagini întregi. Concluzia? Poporul român este într-un concediu binemeritat din 1989 încoace. De ce murim de foame și nu ne ajung banii? Răspunsul l-a dat vulturul din poezia lui Marin Sorescu: "D'aia!". La faza asta, dați-mi voie să cred, nu mai sunt de vină nici politicienii, nici nenorociiți de patroni care sug sângele poporului.

Desen de Teodor CRISTEA

Alexandru BULEANDRĂ

Un mesaj protoetic

Istoria neamului a înfrățit temeinic rosturile și hrisoavele într-un singur trunchi de sfătuire, să reziste peste vremi. Ramurile comunicării înraiesc coroana de comuniune a izvoditorilor iar primitorii, mulțumind frumos, cuprind cu mintea un codru adânc de înțelesuri.

Dintr-o vale de troienită însuflețire românească, o carte, rostită și însemnată cu grijă de dor, ne trimite, în viitor, ce-i mai mândru pe la noi... Să cetim dară, poposind bun-bucuroși în binevenitele stații de cugetare obștească, ce-i mai mândru în binecuvântatul cod eminescian - **Scrisoarea III!**

"Un sultan dintre aceia ce domnesc peste vro limbă / Ce, cu-a turmelor pășune, a ei patrie și-o schimbă," doarme înțins la pământ pe când inima-i da rădăcini din copacul biruinței. Atât cât un popas cerut de foamea turmelor, iarba, cu temeiurile-i firave, îi zvonește despre nervul de viață teluric. Înrobite **infinului rău** al înșiruirii pe orizontală, inima visului de mărire crește până ce linia orizontului, ea însăși cucerită, mai schițează doar o unică și ambițioasă traiectorie. Zăgăzuind timpul, obstacol în calea pretențiilor atotputernice, înnegurata întindere se încovoiază rigid peste lume: "Umbra lui cea uriașă orizontul îl cuprinde / Și sub dânsul orizontul într-o umbră se întinde." Perspectiva ideală a orizontului de năzuință istorică al popoarelor, zarea care sporește dintru timp, dispare odată cu acesta supt cupola vanității universale: "Vede țară lângă țară și popor lângă popor / Ca prin neguri alburie se strevăd și se prefac / În întinsa-mpărăție sub o umbră de copac."

Asuprit în acest imperiu al egoismului, unde o țară contază cât o nemica toată înșirată pe firul ambițios al gloriei, **Totul** este un "Uriaș covor" pășunat de patrupeze și călcat de consumatorii lor. **Ura** mereu neîmpăcată cu identitatea specifică a statorniciei viermuiește infinitul rău: acoperă, strivește fără să poată înțelege suprafața ca stratificare, geamătul ca signal de supraviețuire.

Pare că și cuvintele zboară, ușoare ca firile nestatornice, purtate de ofensiva grăbită peste țări și popoare. O limbă care își schimbă patria și trăiește sub zodia perpetuă a infinitului rău, nu are timpul trebuit să-și adâncească înțelesurile: cuvintele nu se învechesc, nu își adaugă straturi de trăire adâncă, nu pătinesc. Marșul rapid și triumfal le condamnă la starea și funcția de simple semnale pe orizontala fără origine și orizont istoric.

Baiazid el însuși este un produs automat al infinitului rău, un sultan printre alții înaintând fulgerător prin gloria lumească: "Visul său se-nfiripează și se-ntinde vulturește, / An cu an împărăția tot mai largă se sporește, lară flamura cea verde se înalță an cu an, / Neam cu neam urmându-i zborul și sultan după sultan. / Astfel țară după țară drum de glorie-i deschid... / Pân-în Dunăre ajunge furtunosul Baiazid..."

Obişnuit să ia în ușor identitatea și vecinătățile ei, sultanul traduce câmpul vizual în codurile expediției războinice; el nu bagă în seamă adâncimea apei, ci doar curgerea ei pe care lesne o netezește. Ceea ce pentru români este un vechi hotar - Dunărea - pe sultan îl ispitește ca trecere de la un țarm oarecare la altul, o legătură de vase în oceanul deșertăciunii... Malul bătrân al fluviului, răzor al genezei românești, apare în ochii lui Baiazid ca imaginea răsturnată a unui accident de relief.

Spunând "Pân-în Dunăre...", poetul-însoțitor al geniului românesc, anunță intrarea într-un spațiu unde substraturile mijlocesc între suprafață și adâncuri, între prezent și trecut. Va ajunge oare împăratul să cunoască aceste troiene moștenite din neam sau se va înțeleni, ca de atâtea ori alții, în circuitul autohton al elementelor primordiale?

Oricum și oricând, fanfara îngână vântul de biruință care insuflă verdea flămură - o pretenție înveșmântată în ritual. Invasia de lăcuste, grea și

lacomă, acoperă câmpia la Rovine, avanpostul de zare al Țării Românești: "Răspândindu-se în roiri, întind corturile mari." Mecanica gregară a deplasării distructive se pune automat în funcțiune, semnele care o comandă având străinătatea unui angrenaj oțelit fără centru de greutate, sufletul.

Câmpia pare că luminează din focul ei morganic umbra de înțeles a invadatorului sosit dintru pustiu - orizontala care consumă cu himere orizontul însuși al sultanului. Ca **zare apropiată** și aparent deschisă drumului de glorie, geografia românească oferă talgerul pe care urcă străinul: e oaspe sau dușman? Doar zarea depărtată cumpănește semnificația sosirii: "Numa-n **zarea depărtată** sună codrul de stejari."

Lăsată în umbră de unghiul de vedere al dușmanului, zarea îndepărtată cuprinde centrul de gravitație al câmpiei; aici, orizontala devine substrat germinativ, temei solid de rădăcină viguroasă și înfrățită. Codrul de stejari este zidul ce se ridică pe cale străinului care, asemenea zmeului din poveste, vrea să fure orizontul de existență cugetată al neamului, întunecându-l și devorându-l. De acolo și de aceea se zvonește **împerecherea perspectivelor**: a infinitului rău și infinitului bun, autentic, a întinderii și troienirii, a spațiului și timpului, a migrației și statorniciei, a automatismului și cumpănirii, a gloriei și perenității, a imperiului și moșiei...

Neluat în seamă, codrul de stejari zgândăre cu uscături orgoliului dușmanului, contrariindu-i așteptările: "Iată vine-un sol de pace c-o năframă prinsă-n băț." Disprețul inamicului este asumat cu bunăștiință de către Domnul român căci, într-o stație de nevoită cugetare, ne amintește bunul Basarab, Neagoe: "Ce înaintea acestora nimic din avuțiile voastre să nu arătați (...) și să te faci înaintea lor sărac și lipsit și nici într-unile să nu te fălești."

Rostului pragmatic al sultanului "Ce vrei tu?", solul îi sună din sfatul țării comunitate statornică de ideal: "Noi? Bună pace!" Și transmite dorința voievodului român de a-l vedea pe măritul împărat. Se va fi gândit oare Mircea că "doar vederea singură den toate așează în adevăr gândul nostru" (Miron Costin), sau voia să-i cuprindă noului sosit așezământul firii? De-o fi una, de-o fi alta, pilda voievodală românească va fi înscrisă ca învățătură pentru următori: "Iar tu să mergi dreptu față la față spre vrăjmașii, fără nici o frică..." Curajul moral și curajul în luptă, virtuți ales prețuite de poetul-însoțitor, **se apropie de cort atât de simplu încât îmbătrânesc pe domn într-un timp al mirării unde locuiesc chipurile pământene ale bunului-simț.** Lucrurile are "providet", este "cela cu înțelepciunea lucrurilor, până a nu fi, cum vor cădea cu mintea le află" ("Istoria ieroglică") iar vorbele lui sunt depline, temeinice, exprimând un sfat al nevoinței de a fi a poporului român.

Baiazid, dimpotrivă, reprezintă un imperiu fundat pe imperativul "așe va, așe poruncește, așe să se facă!" - și continuă Dimitrie Cantemir, domnul-cărturar, adânc cunoscător și pătimitor al Semilunei: "Și oriunde sentința aceasta putere desăvârșită are, acolo cuvântul adevărat și sfatul cu cale loc nu are." Iată pentru ce cuvintele Domnului român sunt acoperite, greu de pătruns cu mintea, deși ele se zbat "ales de pace" între adevăr vădit și tâlc neispitit.

Ura de bun venit este a celui care întâmpină străinul în zarea sa apropiată și-i dorește, dinceput, să-i fie oaspe, nu dușman. Mircea închide amenințarea din învolburata sosire a gândului cuceritor ("Am venit să mi te-nchini, / De nu, schimb a ta coroană într-o ramură de spini") în paranteza cuvenită a răgazului și încearcă să deschidă zăgazurile izvoarelor de înțelegere omenească ale timpului de pace, până-n ultima clipă a lui.

Aparent, voievodul cere îngăduința împăratului de a-i lăsa țara în neatărmare, în libertatea voinței sale:

"Despre partea închinării însă, doamne, să ne ierți", în fond, cuceritorului i se comunică o hotărâre obștească a poporului care nu mai poate fi pusă în discuție. Biruitor în cuvânt, adică purtătorul de sfat al neamului său, Mircea respinge cu fermitate dar cuvenit pretenția dușmanului din popasul românesc al gloriei sale.

Ceea ce "bătrânul" socotește de față cu agresorul sunt doar consecințele acestei hotărâri nestrămutate: **ce se poate face și ce este bine să se facă.** Împerecherea, "cu război ca să ne cerți", este, desigur gândul autoritar al invadatorului ce se încrede în **puterea conștiinței începutului**, iar Mircea ia în calcul această intenție vădită dar o nuanțează, considerând-o deocamdată ca posibilitate, ca alternativă. Fiecare hotărâște pentru sine, dar deciziile angajează ambele părți - și partea românilor este întregul lor, moșia. Cum copacul împărăției crește din inima fulgerată a sultanului, Domnul român atacă mai întâi pretenția vrăjmașului, "socoteala sfârșitului mai dinainte", cu răspunsuri care să-i înfrângă inima: "Ori vei vrea să faci întoarsă de pe-acuma a ta cale, / Să ne dai un semn și nouă de mila mării-tale..." Mircea voințe să strămute nevoința sultanului de la superficiala pretenției la miezul prevederii acoperit cu năframa milei - tribut pământean oferit orgoliului păgân, o danie în cuvânt pentru dănuire în istorie. Semnul milei este singurul care ar putea atrage împăratul pe calea moralității, a respectului cuvenit pentru identitatea celuilalt.

Evitarea sfârșitului, iminent pe calea de zavistie a împerecherii, este mai înțeleaptă decât ispita vederii lui. Mircea era bun-bucuros pentru că avea **puterea pe care și-o dă conștiința sfârșitului**: "Bucuroși le-om duce toate, de e pace, de-i război." Ambele alternative îi erau, Domnului român, morale; lui Baiazid, doar singură pacea, întoarcerea de pe calea pustiitoare a războiului.

Mircea își dă seama că sultanul nu-i înțelege mesajul, nu-i poate pătrunde codurile, altfel cum i-ar fi zis Baiazid: "Și de crunta-mi vijelie tu te aperi c-un toiag? Și, purtat de biruință, să mă-mpiedic de-un moșneag?" Doar un tâlc îi descoperă voievodul împăratului, și acela numai într-o latură a sa: este bătrân **căci** este domnul Țării Românești, purtătorul ei de voință și de grijă, moșneag prin experiență și trăire iar nu prin cărunțețe. Și ar mai fi spus sultanului mult învățatul dintru ale lui Mircea, Neagoe: "până veți afla firea și obiceiul domnului acelaia multă minte vă trebuiește să aveți."

În **raportul de împerechere**, cunoașterea celuilalt se convertește în putere asupra-i ca dușman; a ajunge să-ți cunoști potrivnicul înseamnă că ai aflat calea pentru distrugerea identității sale. De aceea Domnul român nu dorește vreodată dușmanului să ajungă să ne cunoască: "atât te rog - sfătuieste un alt Basarab, la 1330, pe atacatorul său - întoarce-te, spre siguranța ta, evită primejdia vieții, că, dacă ai să vii mai înăuntru, cu foarte mare greutate vei putea evita primejdia." Mircea el însuși nu dorește sositului nici pieirea în zarea apropiată a românilor, ci îndepărtarea lui de hotarul ce poate mijloci viața sau moartea străinului, după cum este oaspe sau dușman: "Eu nu ți-aș dori vrodată să ajungi să ne cunoști, / Nici ca Dunărea să-nece spumegând a tale oști." Aici stă troienit nervul de viață al supraviețuirii în raportul inamic al împerecherii: **trebuie să aperi, să ții cât mai departe de dușman, de ispita vederii sale, sămburele existenței, propria ta zare ca pe un în sine incognoscibil de către alții.**

Prin Mircea vorbește iarăși și iarăși simțul istoric românesc care și-a aflat în pământ și apă rost bine gospodărit al codrului de stejari. Închipuite, povățuite și îngrijite ca moșie, pământul și apa devin din elemente primordiale nerv de descântec al spaimei lumii și de asimilare a focului din starea sa fulgerătoare de nocumpănită risipă a energiei universale: "Și de-aceea tot ce mișcă-n țara asta, răul, ramul, / Mi-e prieten numai mie, iară ție dușman este."

... Și totdeauna astfel, în vecinătatea românească a iubirii de moșie, traiectul arzător al gloriei se întoarce către pământ și apă ca spre singurul rodnic temei, adăugându-se în viitor, odată cu renașterea timpului istoric, straturilor de rezistență în statornicie.

(1989)

Șerban CODRIN

Pare o afirmație tranșantă și periculoasă, dar acest poet trebuie recunoscut drept cel mai puternic talent apărut în literatura română în ultimul deceniu al secolului XX. Este o sentință răspicată și fără dubii, în stare să stârnească furtuni în orgoliile altor poeți,

toți sensibili când vine vorba să le apreciezi, pe cântarul de farmacie, înzestrarea, viziunea, caratele.

Într-o mare măsură, Ioan Vieru rămâne același adolescent o dată cu trecerea anilor, fapt care se citește în ingenuitatea versurilor sale, devenite brusc mature, cu același ton egal de la carte la carte, abia pipăind o lume resimțită cu un fel de candoare copilărească. Aparent fragmentar, lirismul său explodează *pointilist*, ca niște jocuri suprapuse de artificii, încât ai nevoie de o anume distanțare pentru a recrea desenul, imaginea, ideea sugerată. Citești un poem, de fapt o succesiune de mici verigi, să le spunem *versete*, de unul, două, trei versuri scurte apoi întrerupte de golul paginii, pentru a continua în același fel, aproape la nesfârșit, armonios și cameral, discret și temerar, cu acea curgere barocă a muzicii la Johann Sebastian Bach.

Dacă s-ar alcătui o scară a intensităților lirice, de la zgomotul impetuos și percuționist al *pompei* lirice până la puritatea aproape desăvârșită a pulsațiilor limpezi, inocente, poemele din cărțile lui Ioan Vieru și-ar asuma o inocență de vis în locul veghei brutale a realului agresiv. De aici, o anume inadaptare romantică a poetului, însă fără poza inadaplatului sau a geniului neînțeles, exilat din stele într-o baltă vulgară. Ioan Vieru nu s-a conformat esteticii textualiste a optzeciștilor, promoția sa poetică, nici nouăzeciștilor, cu atât mai puțin ultimei promoții, să-i spunem, ironic, a *douămiștilor*, destul de gălăgioase în așa numita lor *recuperare a realului*. Ignorând orice înrolare în școli, curente, găști pro sau post altceva, poetul a ales solitudinea cu toate neajunsurile. Este adevărat, s-ar fi simțit de minune în veacul romantic dar în acea parte fără insurecții, baricade și revoluționari utopici. Eminescian numai în partea unde nu încapă securea pamfletarului ori arma insurgentului, pentru că toate i se par disperant de inutile, Ioan Vieru este un estet.

A debutat cu volumul *Căile șoimului* (Ed. Eminescu, 1990) urmat de *Cearcăn* (Ed. Eminescu 1991), *Abisul mâinilor* (Ed. Timpul, 1994), reunite în antologia *Zidul din turn* (Ed. Moldova, 1996). *Peisaj confiscat* este o culegere bibliofilă, în colecția liliput a editurii Helicon, Timișoara, 1997. Alte volume au devenit antologia *Crinul regal*, în prodigioasa colecție *Poeți Români Contemporani* (Ed. Eminescu, 1999) este enorm, opera unei vieți, scrisă până la debutul editorial relativ întârziat și de atunci încoace până la sfârșitul secolului. Dar între timp, alte cărți s-au adăugat zestrei, să recunoaștem, mai mult decât bogate. Având în vedere filigranul poetic prin care această creație se caracterizează, recolta este uluitoare, dovadă a unei puteri de muncă și forțe de inspirație cu totul ieșite din comun, impresionante. O rigoare mai mult decât accentuată i-ar fi fost necesară poetului, cel puțin pentru faptul că abundența în poezia lirică nu este întotdeauna dovadă de ardere mereu prezentă iar nu de artefact, de meșteșugărie artizanală.

Cei puțini care-l cunosc personal pe poet sunt frapați de micile ciudățenii și de marile naivități, și unele, și altele cu urme apăsate în operă. Treptat se vor accentua bizareriile și se vor estompa ingenuitățile dar vor rămâne, desigur în limitele unui echilibru, pentru că Ioan Vieru nu iubește extremele, ceea ce, să recunoaștem, n-ar fi tocmai rău, pentru că poezia sa nu este biografică și pudic/impudică, ci numai umană.

Cele trei mari secvențe din antologia *Crinul regal* nu diferă nici structural, nici prin ton, poetul scriindu-și

Un poet royal

versetele fără să urce și fără să coboare timbrul întotdeauna egal sie însuși. Iată o succesiune din *Apel* (secvența a doua, *Capodopera cinematografică*), unde vom introduce o numerotare a versetelor:

1) *mi-e tot mai frică de acest instrument
căruiă îi încredințăm mesajele*

Tonalitatea nu se modifică:

2) *ne scapă lucrurile simple
cele pentru care
se vor încheia toate războaiele*

După pauza albă a paginii, continuarea:

3) *par a fi animalul marin al limpezimilor
care acceptă naufragiul
sau numai apelul celor din adâncuri*

Versetul următor este redundant, nu pare necesar în context, ori dimpotrivă, își pregătește propria prelungire:

4) *până la urmă vom improviza
după întâlnire*

Al cincilea verset cade greu, definitiv, hotărât să încheie ostilitățile:

5) *au loc prea multe ezitări
chiar soarele se îndepărtează de turnurile
de unde se vede altceva*

Și totuși, vine continuarea, cu o aparentă inadvertență, apariția câmpului condițiile în care textul ne-ar trimite la lumea marină, dar nu e cazul, pentru că numitul cuvânt este conotat, având în context sensuri metaforice:

6) *mi se ia pulsul când câmpurile
au culoarea sângelui*

În sfârșit, vine finalul, de data aceasta irevocabil:

7) *strigătul reduce vuietul mării*

Nu-l pot bănuși pe poet de neglijență în versetul 4) pentru că face parte dintre creatorii foarte atenți, până la obsesie de integritatea scriiturii.

Cu același folos, am putea analiza orice poem, nelăsând nici unul la o parte; Rezultatele ar fi aceleași: înlănțuiri aparent liniare, dar perfecte, poate prea perfecte în logica lor liric-interioară. Dacă alegem de mult așteptăm secretul pe mica *ambarcațiune* (prima secvență, *Intervalul răbdării*), înseamnă că sacrificăm *elanul unor localnici, poemul unui prieten, ploaia pe acoperiș, gârziile împăratului, în legătură cu țipătul și așa mai departe*. Iată poemul în numerotarea noastră:

1) *de mult așteptam secretul pe mica ambarcațiune
izgonită din port*

2) *eram indezirabili ca un guvernator
având de răspuns
doar la câteva întrebări*

3) *din gropile din care se înalță orașele
se întorc tot mai mulți și vor să ne ocrotească*

4) *filozofii cu ușa deschisă haimanalelor plângând vinul
care nu mai aduce cădere*

5) *într-o bună zi situația va fi alta în întreg paradisul*

6) *contrabanda l-a făcut pe mulți caligrafi înși de încredere*

7) *anii vor trece ca orele dintr-un colegiu*

8) *mulți declanșează împărăția*

*mulți merg cu mașini de ocazie după accident
pe mulți îi liniștește țipătul din locuri necunoscute*

9) *nourii pregătesc pavilionul de seară*

Poemul se temină aici, cu o imagine cosmică, înaltă, așa că versetul 10) mi se pare redundant:

10) *întâmplător ne vom strânge în jurul mesei de joc*

Dar poate fi numai impresia mea eronată, de jucător neinvitat la mesele de noroc/nenoroc din gropile de unde se înalță orașele.

Poetul renunță la punctuație, la scrierea cu majusculă, la tropii supralicitați (relativ puține epitele, comparații, metafore), dar ne întâmpină o abundență de simboluri, elipse, aluzii, hiperbole, inversiuni, paradoxuri, ba chiar parabole, dovedind o literalitate superioară, de virtuos al artelor poetice.

IOAN VIERU

Crinul regal

EE

Poeți Români Contemporani

Mari *dezamăgiri* de corifeu al *idealului*, acestea par a fi rama enormului tablou universal propus de Ioan Vieru, un creator înzestrat din plin cu aptitudini, de la talentul cel mai evident până la cultura rafinată și inteligență cât cuprinde. Poet livresc, la care cele trei componente de mai sus se potențează reciproc, Ioan Vieru nu este un spirit spontan, ci unul construit, fracturat cu metodă, accentuând caracterul *moral* al artei, cu toate labirinturile între bine și rău, frumos și urât, comun și sublim, căzut și decăzut, înalt și sublimat. Peregrin într-un univers incognoscibil și, totuși, fără falii absurde, romantic în dimensiuni primare, ordonatoare, dar supraréalist în jocurile de-a nuanțele, cu flux mental întrerupt, controlat, temperat de aprehensiunea unor excese (care i se par caricaturale), Ioan Vieru deja și-a consolidat o personalitate inconfundabilă. Ceea ce urmează este greu de presupus. Sceptic până la renegare, poetul se află în fața unor dramatice redimensionări pentru că *opera* împlinită pare a-și cere o continuare, care să o întregască simbolic, pe orizonturi cu totul altele, pentru a nu intra în faza de autoscriere, autopastășare, automatizare după propriile programe deja încercate și (aparent) epuizate. Privit cu fața spre trecut, Ioan Vieru este un autor de opere complete, pentru raft, pentru clasare și pentru lectură/studiu; privită cu fața spre viitor opera va avea o devenire, necunoscută deocamdată, însă așteptată, un test de câștigat, cu atât mai incitant cu cât poetul își poate dovedi unicitatea talentului: pariul dificil dar meritat pe deplin. *Cerneala în care au dispărut atâtea generații* deja se metamorfozează, devreme ce, spune poetul, *realitatea* este:

9) *corabie împinsă sălbatic spre țarm
de cei fascinați de mare*

*într-o lume unde ne scapă atâtea
(lirismul cărărilor noi, în secvența
Capodopera cinematografică)*

Așadar, ce urmează?

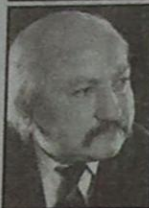
5) *dacă vă uitați bine
câmpurile au rodit în cele câteva ore
de refacere a suferinței*

*(halucinația, în secvența Capodopera
cinematografică)*

Poeta dixit! Îl contrazice cineva? Cu siguranță, eu nu.

Don Quijote și prostituata

ION NEȘU

(continuare din nr.3)

"Cai și călăreți au apărut la orizont Măria Ta. Suta. Nu se mișcă. Parcă ar fi plantați acolo. Parcă nu se hotărăsc încă să încapeă ceva."

"Trimitte pe cineva, răspunde Înălțimea Sa, ce este așa de complicat, poate este încă o solle care a venit să ni se închine, care vrea să-mi ceară pace..."

"Am trimis Înălțimea Voastră, oamenii mei s-au și întors, au recunoscut în ei pe vecinii noștri din dreapta. Bănuiesc în spatele lor, dincolo de nisipuri, grosul armatelor."

"Vecinii noștri din dreapta? strigă Împăratul ca în fața unei minciuni sfruntate, ridicându-se și bătând cu pumnul în masă. Dar așa sunt atât de puțini și sunt încă barbari, de aceea nici nu i-am băgat în seamă..."

"Au fost, Înălțimea Voastră! Dar de ani de zile nu s-a mai amestecat nimeni în treburile lor, au avut timp să se întărească..."

"Și de ce nu mi-ai spus până acum? Ar trebui să umplu temnițele cu voi!"

"Cine ar fi avut curajul să vadă înaintea Voastră?" răspunde tot cu o întrebare Comandantul gărzilor, de data aceasta fără nici un fel de spaimă.

Împăratul îl privea aspru, ca și când ar fi vrut să comande imediat arestarea sa, dar nu mai avea timp, îl surprindea ceea ce auzea, iar supusul său nu trebuia să-și dea seama. Un mare conducător nu trebuie să fie luat niciodată prin surprindere.

"Și ce propui?" întrebă el după un timp.

"Să fugim, Înălțimea Voastră! Să fugim cât mai este vreme... adică să ne retragem din calea lor, Măria Ta!" Și în ochii lui apăru frica, parcă numai atunci, după ce se eliberase, după ce se descărcase, avea voie să-și fie și lui frică.

"Să fugim, ai spus?" nu putea să creadă Împăratul. Atâtia ani ai mîncat bucatele mele, atâtia ani te-ai lărat sub privirile mele îngăduitoare și acum, în loc să lupți ca un oșten viteaz și loial, îmi propui să fug? Privește aici, nu este vorba de un oraș sau de o cetate, este în joc un imperiu! Găfăia Împăratul, efortul fusese prea mare pentru trupul Său firav, bătrân și bolnav, un imperiu să nu reziste unor cete de barbari?"

"Înălțimea Voastră, de ce-mi vorbiți de nerecunoștință? Dacă m-aș fi gândit numai la mine și la femeile mele, eram departe acum, eram la adăpost... dar vă știam aici și atât de singur..."

"Trimitte stațete să se întorcă oștile!"

"Săptămâni le-ar trebui ca să ajungă acolo. Și tot atâtea săptămâni oștilor ca să se întorcă... dacă s-o mai întorcă cineva", adăugă după un timp Comandantul gărzilor sprinjindu-și mâna în pumnal.

"Ești nebun? Să nu se mai întorcă oștenii mei? Izbučni Împăratul, doar pentru ei am făcut mereu cuceriri, lor le-am dat pământ, aur și sclavi, lor..."

"Dar liniște nu le-ai dat niciodată, Înălțimea Voastră, iar ei de liniște aveau nevoie. Tot timpul numai războaie. Aurul și femeile le deveniseră povară, pământul se părgăliea în lipsa lor..."

În momentul acela răzbătă până la el zgomotul luptei. Strigătele celor care atacau se amestecau cu gemetele celor răniți. Comandantul gărzilor se făcu nevăzut. În urma lui, Împăratul trase draperiile, lăsând numai un spațiu îngust, atât cât să-i permită să vadă lupta, prin care putea să-și vadă oștenii retrăgându-se. Impuținându-se.

Când pași repezi și grei se auziră pe scări, Înălțimea Sa mai aruncă o ultimă privire pe hartă. O privire rapidă, dar melancolică. Resemnală.

Învingătorii îl găsră cu capul căzut pe masă. Comandantul lor eram eu. Eu l-am ridicat de chica albă, dar în ochii Împăratului nu mai era viață, o pală mare, roșietică, mănjea hotarele Imperiului, Flăcările palatului incendiat ne ajungeau din urmă. Am ordonat gărzilor mele să se retragă. A trebuit să insist. Numai când și-au dat seama că flăcările nu au efect asupra mea au început să mă părăsească, unul câte unul, minunându-se cum limbile de foc mă înălțau fără ca eu să pășesc ceva, ca și cum aș fi fost alcătuit dintr-o substanță ignifugă.

Și atunci m-am trezit, lac de sudoare, poate din cauza visului, poate din cauza soarelui care bătea drept peste fața mea. Iar cineva tocmai mă striga:

"Don Quijote? Hei, Don Quijote, unde ești?"

"Aici!" am zis eu ridicându-mă și dezmoțindu-mă. Ce bine e să ai un acoperiș deasupra capului și nici o grijă! Îmi spuneam eu în momentele acelea.

"Ești cam leneș, Don Quijote. Copiii te așteaptă. Nici nu știi ce curioși sunt să-l cunoască pe Don Quijote. Mulți au dormit azinoapte cu un singur ochi!"

"Să mergem!"

"Nu se poate, Don Quijote cum să apari așa în fața copiilor? Ia spune-mi, de când privea la nu s-a mai adâncit în apele unei oglinzi?"

"O oglindă?"

"Cât ai dormit tu și s-a pregătit apartamentul. O să găsești o baie caldă, un mic dejun și haine de schimb. Dacă sufletul tău mai dorește și altceva, n-ai decât să bați din palme și porunca îți se va îndeplini!"

M-a condus prin niște saloane atât de imense și goale, că mă simțeam ca un purice în vizită la elefant, până în fața unor uși marilor care s-au deschis singure în fața mea, parcă ar fi fost acționată de o celulă fotoelectrică.

"Te rog să te simți ca acasă, Don Quijote! Eu am să te aștept jos, la trăsura". Și m-a lăsat singur.

Doamne ce lux era acolo! Numai marmură! Mănerle aurite! Covoare, bronzuri, tablouri, rafturi întregi pline cu cărți, trofee de vânătoare. Colecții de arme... Și toate acestea fuseseră puse la punct într-o noapte. Și o armată de slujitori. Nu mă lăsa bine unul și mă lua altul. Într-o jumătate de oră eram în trăsura. Nu-ți spun că la trecerea noastră se oprea circulația, iar de o parte și de alta a drumului se formau adevărate ziduri vii formate din

gospodine, târgoveți, călugări, oșteni, porcari și alți pierde vară sosiți cu treburi prin târg și toți mă aclamau.

"Don Quijote e cu noi! Don Quijote e cu noi!"

La școală se organizase o mică festivitate. Câteva notabilități au rostit discursuri, din care am reținut unele fraze:

"Suferim de faptul că suntem prea inteligenți!"

"Nu avem motive să fim predispuși la pesimism, pentru că orașul nostru este în cărți în privința integrării!"

"Trebuie să scăpăm țara de lăcustele astea!"

"Nu pot spune că sunt mulțumit de discuții pentru că nu eu hotărâsc asta!"

"Eu gândesc din interior, iertați-mă!"

Dar copiii începuseră să obosească și atunci ei au încheiat și au plecat lăsându-mă singur.

"Și acum să ne prezentăm!" am zis eu.

"Dar noi te cunoaștem!" au răspuns ei. "Tu ești Don Quijote!"

"Eu sunt Don Quijote. Și pentru că voi cunoașteți povestea mea, aș vrea s-o cunosc și eu pe-a voastră. Ce-ați spune dacă am face un concurs. Fiecare va povesti ceva, iar cea mai bună povestire să fie recompensată cu premiul Don Quijote."

"Vrom! Bravo, Don Quijote!" au răspuns ei și au început să scrie, în timp ce eu priveam acea mulțime de ciufuri blonde și negre parcă aveam în fața mea o turmă de miei la păscut.

Din toate povestirile mi-a plăcut cel mai mult una cu animale, pe care am să-ți-o redau și ție, aproape cuvânt cu cuvânt, atât de bine am reținut-o parcă aș fi gândit-o chiar eu. Ascultă!

"Era odă o pădure. Nici mai mare decât alle păduri și nici mai mică. Și peste toate viețuitoarele din această pădure domnea ursul. Chiar de la alegerea sa în fruntea lor, deci chiar de la începutul guvernării, ursul a făcut oarecare impresie prin legile pe care le-a promulgat. Pe lângă aceasta, nu arbora nici o morgană serioasă, oficială, distanță. Din contră, se cobora la nivelul dobitoacelor, le baga-n seamă și-n felul acesta făcea lui de bun diriguitor creștea. Stătea îndelung de vorbă cu vulpea și se interesa de nivelul de trai, îi recomandă variaje în regimul alimentar, și de cele mai multe ori ceda în fața ochilor ei umezi și-i aproba câte un bon suplimentar pentru lacămurii. Pe mistreții mai mici îi gădila pe burtă, îi întreba ce părere au despre sistemul informațional de la televiziune, după care le dădea câte o pungă cu jir la fiecare și-i pupa în bot și se îndepărta în timp ce mistrețea bătrână rânjea arătându-și colții mari și galbeni. Iepurii făceau coadă în urma lui în semn de recunoștință pentru ogoarele cu varză furajere pe care el li le asigurase. Lupii se închinau ceremonios, plini de importanță, la apariția Unicului. Ei fuseseră numiți șefi de țară sau de sectoare, cum le plăcea lor să răspundă. Cam așa deurgeau treburile în această pădure cu întindere medie, mai o ședință, mai o adunare spontană, mai un congres, totul într-o notă pur democratică. Numai că într-o zi, tot în ideea de a introduce nouk, ursul se hotărî să pună de o experiență. Nu i-a mai dat vulpii bonuri speciale. În ciuda ochilor ei galeși. Să se descurce pe cont propriu. Și așa fondurile pentru sănătatea s-au redus, nu mai facem selecție artificială, folosim selecția naturală. Degeaba s-a adresat ea în dreapta, degeaba s-a adresat în stânga. Fazanii aveau mei în hrănitori, iepurii aveau varză furajeră, mistreții porumb și uleiuri și lupii oițele lor. Pe cine să intereseze atunci această problemă? Sunt șoareci pe câmp, mai sunt și chițorani, să se descurce. Se șoplea pe la scorburii că la unii chiar le convenea, prea începea vulpea să umblo cu coada pe sus. Și atunci, ursul, mai marele peste pădure, a hotărât să satisfacă, să mai încerce o experiență. Și într-o zi mistreții s-au trezit că nu mai este porumb și uleiuri la locurile de hrană știute. Dar n-au deznădăjduit. Cu raturile lor adaptate perfect condițiilor de mediu au răscolit pădurea după rizomi, bulbi și alte rădăcini, în așteptarea toamnei când avea să cadă ghinda, în condițiile în care nu intervenea vreo calamitate naturală. Așa le trebuie a comentat vulpea pe un canal de televiziune, prea și-o luaseră în cap, ce dacă-i pupa ăla marele în bot, n-avem toți aceleași drepturi? Drepturi? s-au mirat lupii, auzii oițele noastre dragi, voi știați ce sunt alea drepturi? O utopie! au răspuns ele în cor și au împins-o în fața pe cea care-i venise rândul. Recuperăți blana și lâna, așa suna o indicație venită pe circuit interior. Prea se învățaseră cu totul de-a gata, au afirmat celelalte dobitoace neluând poziție și ursul a zămbit mulțumit în barbă și a lansat o a treia experiență. Începea să-i placă. Cum de nu se gândise de la început? E nemaipomenit să experimentezi! Și-n primăvara următoare dispar varza furajeră. Nu că n-ar fi fost sămânța necesară în magazii sau că ulyase cineva s-o semene. Așa fusese indicația. Iepurii se opriseră în curcați la capătul ogoarelor negre și se scărpinară îndelung în urechile lor mari. Degeaba făceau bătații în labe la trecerea ursului prea mărul, nu s-a schimbat nimic, nici în anul acela, nici mai târziu. Atunci iepurii, în disperare de cauză, au început să roadă scoarța arborilor tineri și lăstari. Și fiindcă au intrat în conflict cu câprioarele care n-au admis această infiltrație în spațiul lor de nutriție, iepurii au procedat la servitul mesei în timpul nopții. Poate de aceea nici nu s-au sesizat celelalte viețuitoare, fiind liniște în continuare în pădure. Ursul se plimba mândru prin palatele sale și imagina alte experiențe, mereu alte experiențe, aproape că nu mai avea timp să le savureze efectul, inventa mereu alte experiențe, ca un obsedat.

Se golise pădurea, rămăseseră numai trunchiurile nude ale arborilor. Mistreții mergeau cu râtul în jos, anemici, parcă fără să vadă pe unde calcă, vulpile plecosoră pe canale, iepurii așteptau să crească din nou lăstari, oile se înghesuiau unele în altele, lupii parcă nu înregistrau vidul care se crease în jurul lor, iar câinii, prieteni credincioși ai ursului preaslăvit urmăreau de la distanță cum viețuitoarele ajunseseră să se mănânce între ele. Și totul ar fi decurs firesc, ca întotdeauna, ursul s-ar fi plimbat mai lejer prin păduera aerisită, câinii ar fi aliniat iepurii și i-ar fi forțat să bată din lăbuțe la trecerea lui, dacă într-o zi aricul nu dădea semnalul răzmeriței. În jurul său s-au strâns iepurii, vulpile, mistreții, câprioarele și alte viețuitoare care erau la ora aceea în pădure. Câinii au fost sfâșiați de mistreți în cea mai mare parte. Lupii s-au amestecat printre miei, iar ursul nu se știe unde a dispărut. După victoria animalele

au cântat și au dansat o vreme mîncînd democrație pe pîne. Și pentru că totul lindea spre un haos real și total, o dobitoacă înțeleaptă a propus ca în locul ursului, pentru a ține frâiele puterii în mâini, să fie ales lupul cel blînd de la oi. Însă puțini știau că blîndețea lui se trăgea de la stomac. Stomacul lui nu suporta carnea de oaie. Găsisse el alte moduri de rezolvare dar, în secret, își pizmuia colegii pentru că nu aveau astfel de necazuri. Și toată suflarea l-a ales pe lupul cel blînd de la oi să fie mai mare peste pădure. Și când toate viețuitoarele credeau că nimic n-o să se mai întâmple, lupul cel mare și blînd își începu experiențele."

Ei, ce părere ai? Nu-i așa că este nemaipomenită? Și pentru că în școală era prea puțină lumină și era și multă răcoare și copiii se îmbolnăveau destul de des, l-am obișnuit ca lecțiile să le ținem în mijlocul naturii, un fel de lecții cu caracter practic. Le-am spus totul despre plante și arbori, despre simbioză și parazitoză, cu trimiteri concrete la oameni și la relațiile dintre ei, le-am vorbit despre obiceiurile și ciudățeniile păsărilor și animalelor din pădure și din poienile unde ne oprim ca să ne odihnim.

Părinții mă opreau pe stradă și mă salutau cu plecăciuni adânci. Îmi cereau sfatul în cele mai variu probleme. Notabilitățile procedau la fel, privind treburile urbei. Aproape că nu se mai hotăra nimic la primărie fără mine. Iar până la a mă numi pe mine primar nu mai era decât un pas și într-o zi, în unanimitate am fost ales primar.

Și iar m-am pus pe treabă. Ca unul tânăr. Am abolit pedeapsa cu moartea, spânzurătoarea am dărâmat-o și am organizat un foc de tabără la care am adăugat un joc de artificii. Contravenienții erau doar biciuți în piața publică, numărul loviturilor variind în funcție de gravitatea faptei. Am asigurat o asistență medicală permanentă pentru oameni și dobitoace, iar toate canalele de scurgere, generatoare de diferite boli, le-am sistematizat și le-am acoperit cu dale de piatră.

Am acordat asistență medicală și prostituatelor, pe baza unor evidențe stricte. Am interzis accesul în locurile publice, amenajând case speciale pentru așa ceva. Dar câte nu am mai făcut. Însă numai într-un târziu mi-am dat seama că aceste realizări aveau să trezească ură și invidie. Frațiunile rivale crezuseră inițial că pot opera nestingerite eu fiind un fel de paravan. Așa că au început să atragă oamenii simpli, să lanseze anumite zvonuri, să aștepte mulțimea. Li se părea lor că eu, un venetic, câștigam prea multă putere. Acțiunile lor găseau o anumită audiență pentru că o lege, cât de corectă ar fi, tot nu poate mulțumi pe fiecare individ luat în parte.

Și atunci am hotărât să plec și nimeni nu a spus: "Nu pleca! Rămâi!" Și am plecat. Nu mă mai saluta nimeni, parcă toți se ascuseseră. Poate s-ar mai fi găsit vreunul să-și ridice pălăria în fața mea, dar bănuiam în altitudinea lor frica. Purtam aceleași cizme frăuțite pe care le găsisem într-un ungher. Cizmele și tolba. Arma de vânătoare n-am mai recuperat-o. Și-o însușise vreun zeu de-al lor. Asta am uitat să spun, că aveau și ei zeli lor, niște zeii fără chip și fără nume. Și ăstora le plăcea vânătoarea. Câte vânători nu le-am organizat eu, că nu mai știam la un moment dat ce sunt, primar sau maestru de vânătoare.

La ieșirea din oraș, pe marginea șanțului, aproape dezbrăcată, o prostituată începuse să țipe la mine și să arunce cu pietre de cum m-a văzut.

"Te găsiți tu, mă prăpăditule, mă deșiratul și impotentule, să ne dai conducător!"

"Numai așa puteam să asigur o asistență medicală...?"

"Și ce-ți păsa ție tu cine mă culc eu? Ce dacă mă îmbolnăveam? Cine ești tu, ești mama? Numai așa puteai să ne îi sub observație, să ne lei și ultimul bănuț!"

"Bani! se duceau în visteria urbei. Ce-mi trebuiau mie banii voștri?"

"Da? Și grămada aceea de slugi care robotea prin palatul tău, cine o plătea?"

"Primăria o plătea?"

"Și cu banii cui? Huo! Huo, țapule!" Și nu erau urâte țățele ei care se zăbeau sub pânza subțire.

Un bolovan era chiar să mă nimerească, dacă nu mă foream în ultima clipă. Nici nu bănuiam căvță forță putea să aibă femeia aceea în ea. Dar ieșirea ei mă bulversase. Și cel mai mult mă deranja faptul că ea nu înțelegea binele ce vruseam să-i fac. De ciuda începusem să transpir. În dorința mea de a fi ul, eu dărmămasem o rânduală. Iar la oamenii simpli le convenea vechile rânduieli, cu greu pătrundea noul la ei. De aceea, poate, nici n-am observat când s-a apropiat de mine un om aproape gol, în zdrențe, neîngrîșit și emanând o duhoare grea, un cerșetor sau un boschetar și mi-a smuls tolba de pe umăr.

"Și cizmele!" mi-a poruncit el în timp ce mă amenința cu o bătă noduroasă.

"Omule, s-ar putea să nu mă cunoști!"

"Cum să nu te cunoască! Ești Don Quijote, iar din cauza ta am primit cincizeci de lovituri în piața publică!"

"Da, pentru că ai furat!"

"Nu era treaba ta, nu furasem de la tine!"

"Dac-ai fi muncit, nu era nevoie să furi!"

"Nu toată lumea este obișnuită să muncească! "Cizmele!"

"Am drum lung în fața mea, ce mă fac fără cizme?"

"Cizmele! Sau încercă băta asta pe spinarea la slăbănoagă!"

Și-n ochii lui urdușori nu vedeam altă alternativă. Mi-am scos cizmele și i le-am dat. Le-a înșfăcat, asta este expresia cea mai potrivită, mi le-a smuls efectiv din mână, ca și cum nici nu așteptase altceva până atunci, ca un animal flămând și a dispărut într-un tuș.

De neputință am început să plîng. Cui să reclam? Plîngeam și mergeam prin praful fierbinte. După un timp obosisem. Mă usturau tălpile. Și fiindcă un rău nu vine niciodată singur, m-a mușcat și un câine, apărut nu știu de unde. Iar de durere m-am trezit. Sau poate din cauza soarelui. Dar cred că m-a și durut. Vezi, Alexandra, aici pe pulpă am două pete roșii?

- Prostii, dragule! Vise!

- Dar, Alexandra... zise el urmărind cu privirea femeia care tocmai dăduse perdeaua la o parte și încerca să vadă ceva în întunericul de afară.

- Ți-am spus că mănânci prea mult pentru vârsta ta. A venit băiatul. Mi se părușe mie că aud o mașină.

- Alexandra, dar...

- Dragule, te rog, acum avem alte probleme mai discutate noi după aia, zise femeia dispărând, și lui i se păru atunci, doar așa, prej de o secundă, că o vede în odaia ei, puțin îmbătrânită, pe prostituata din vis.

ADRIA BĂNESCU

Balada unui soare roșu într-un vis albastru

În ritmul soarelui ziua hrănește
Și creștere și moarte deopotrivă
Un univers de sete corozivă
Pulsează-ntre secunde nebunește.
Fărăma ta de omenesc - spre astru
Înțelepciunii trudei să îndrepti
Și vei sădi în lumea celor drepti
Un soare roșu într-un vis albastru.

Din Armonii lumina alb inundă
Peste furnică și povara ei
Peste iubiri și gropile cu lei
Și pe ispită - nelipsita pândă;
Din strălucirea sa de alabastru
Să iei atât cât poți schimba în aur
Durerea - ce-ți închină drept tezaur
Un soare roșu într-un vis albastru.

Genunchi și glezne: subțieri în faptă
Vor luneca pe corzile cerești
Acordul lor vesti-va cine ești
Între poruncile cu-ndemn la faptă;
Sfințește ziua rătăcind măiastru!
Amurgul repetabilului dat
Să năruie prinsoarea din păcat:
Un soare roșu într-un vis albastru.

Nevrednicia cheamă la dezastru
Chiar și întâi-născuții luminați
Dar viață dăruind poți să străbați
Un soare roșu într-un vis albastru.

Balada nebunului luat ca întreg

Lăsați-mă, în voie, triumfiul să-mi întind;
Pe sfera nupțială înscris mă voi petrece;
Voi demonstra ce unghiuri mă-ndeamnă pân' la rece
Să vă-ncălzesc sistemul greoi și risipind.
Îmi calc sub paltini umbra și-ncerc să înțeleg
Pe-alee, la ospiciu, târând roata pătrată
Ce algoritm sălbatic îmi smulse clipa toată?!
Luați-mi nebunia ca întreg!

O lume colorată se-ntinde-n plus de ierburi:
Trufașă arătare cu sânge printre dinți
Mi-e frica mai sărată ca scoaterea din minți
La infinita-i dramă n-aș ticlui reversuri;
Doar o mișcare fină și-n alfa vă dezleg
De sloara axială pe care-mi sunteți toți
Și v-ar sorbi în hăuri, mulțime de netoți,
Luați-mi nebunia ca întreg!

Bolnavă zace luna pe intervale sparte -
Ce sus vă este josul și susul cât de jos!
Vi-i legea - teorema întoarcerii pe dos
Selena vă închide într-un pătrar de moarte;
Cum de cămașa-aceasta făcurăți să mă leg
Așa legarăți ochii iubirii de aproape -
Când voia Providenței va oțeli sub pleoape
Luați-mi nebunia ca întreg!

Sunt fericiți să pot măcar s-aleg
Între sminteala-mi rombă și-al vostru foc de paie;
Normalități de cârpă ce cărca vă îndoiaie,
Luați-mi nebunia ca întreg!

Balada purtătorului de moarte (sau a celor două Praguri)

Sorbea soioasa hrană a mersului găngav
Cu fericirea calpă a cozelor prin zdrențe
Robia-i devorantă încolăcea cadențe
Dar nu-ncerca smintire în fibra-i de agav.
Și pietre și podoabe - menite să îl poarte
Ca lanțuri; sună straniu în rânjetul sticlit
Descoperind în spasme un ochi de monolit
Și coasa din privire învăluie a moarte.

Din hidra-nvârtoșată a bărbăției sale
Curg feromoni lunatici izind a poftă-n plin
Un piept de turlă neagră crucifică-n senin
Și vene-n puls de-otrăvă izbesc în rotoceale
Viril și androginic; neîncăpând în soarte
Această măreție tânjită printre dinți
În doru-i machiavelic nefericind să-l minți
Și coasa din privire învăluie a moarte.

La Pragul de voință străjer necruțător
Din raiul fiecărui proscris își soarbe vamă
Păcatul îi ascute hidos chipul de tramă
El poartă moartea-n sânge - ci-n bine rugător
Împloară frumusețe în noi - deschisă carte
La fapta neclintită, purtată de iubire -
Atunci își schimbă râțul hărlav în boi de mire
Și coasa din privire învăluie a moarte.

Dar când furia oarbă din nepăsarea-ți doar te
Atinge printre racile de timp duhnind greoi
Îți va stârpi tot miezul vieții de apoi
Și coasa din privire învăluind a moarte...

Balada Rechinului Imediat

Toate câte se perindă
Printre jocuri de noroc
Vor speli să guste-n foc
Lumea - fagur de secundă;
Barba vreunui împărat
Toate câte porunciră
Cu onoruri se-nghițiră
În Rechinul Imediat.

Sărutăm șubredul punții,
Societate, orz de preț,
Pentru găștele semeț
Împănate-n scurtul frunții;
La buricul fezandat
Binele - stârpiț din fașă
Viermi cățărători îngrășă
În Rechinul Imediat.

Peste rod slujesc în pace
Inimi vajnice de leu
Desprinzând din ruptul Eu
Cârma verbului "a face";
Anti-pozii telurici bat
Porțile-n gardă zimțate
Cu preaplin de-ntâietate
În Rechinul Imediat.

Doamne, ce avan se zbat
Vreo câțiva poeți de-o vară
Din pleiada literară
În Rechinul Imediat!...

Balada cerșetoarei în straie de lumină

Biserica e casa mea de-argint
Și ușa ei de aer mi-este pat;
Ce hrană dulce sfinții au mâncat,
Și mi-au lăsat și mie - să nu mint!
Le-am răsplătit cu haina - zdrențe-n cot -
Privirea lor mi-a dat veșmânt de aur
Dar m-a pândit ispita-n chip de taur
Și de la Paști să mai vorbesc nu pot.

Pizmași sunteți pe fericirea mea
Hei, de-ați afla din ea o moleculă!
Zâmbesc absent în ziua nesătulă
De cerul greu ce printre nopți se bea...
În pâinea cea cu vin cuminec tot:
Frânturi de spusă, întrebări și moarte
Din gustul lor vă fac și vouă parte
Dar de la Paști să mai vorbesc nu pot.

Un ban sau doi și spaimă de noroc -
Prea mult nu cer - și nici nu vând pe nimeni
Precum Christos a fost vândut de semeni
Prin Iuda, purtătorul de soroc;
Ci Domnul - lut și sare - de socot
E-n fiecare: cerc infim și soare -
Călcați pe mila Sa cu nepăsare...
Oh, de la Paști să mai vorbesc nu pot!

În Săptămâna Sfântă - un vânt despot
Mă smulse dintre voi printre icoane:
Spoiță vă e lumea, confuză și cu toaie,
Vorbând avan - nu-mi mai doresc să pot!...

Balada poetului sărac

Mi-am semănat grădina și ogorul
În veacul rotofei de-nțelepciune
Cu litera și felul meu de-a spune
Cât de-nflorit sub stele mi-e pridvorul;
Dar evul stors de pietate n-are
Nici timp nici loc pentru poetul dus
Să-ntindă răsăritul spre apus
Cu trențe de destin în buzunare.

Pe masă - neajunsul și rușinea
Îmi scriu povești despre pierzarea minții
Ce-ncep: ...a fost odată rostul frunții...
Căci spiritul ni-l vămuiră pâinea;
Nici semenii de rând nu au scăpare
Și umblă roși în coatele speranței
Neîndrăznind robia cutezanței
Cu trențe de destin în buzunare.

Nici munca nu mai vrea rost să ne facă:
Vănat de umbre a ajuns să fie
Din darul dat de Domnul din Vecie
Ca omul vertical să se petreacă;
Mai bine să cerșesc într-o parcare
Decât lumina la meza să-mi pun
Societății Cea-de-drept-comun
Cu trențe de destin în buzunare.

Să înțeleg osârdua prin care
Îmi împletesc ciorapul de proscris
Verbal, gospodărește și în scris,
Cu trențe de destin în buzunare?!

„Helis” - după trei numere

• Mai întâi, trebuie să mulțumim editorilor, oameni de ispravă, fără de care „Helis” n-ar fi putut ieși în lume. Aceștia semnează generic: Consiliul Județean Ialomița, Centrul Cultural UNESCO „Ionel Perlea” și „Tribuna Ialomiței”. Trebuie să dăm și un nume, dl. Gheorghe Savu, ajutorul dânsului, discret, fiind decisiv.

• Unii cititori spun că „Helis” are valoare, valoare... Alții îl critică... după „obiceiul pământului”... după atâtea și atâtea acumulări levantine...

• Domnul prefect Bălan a înțeles pe deplin rostul acestei reviste și ne-a onorat cu prezența domniei sale la lansarea primului număr. Un gest de prefect perfect...

• „Tribuna culturală” a devenit „Helis”, cu o nouă redacție, cu un număr mai mic de pagini (24, față de 32, câte avusese „Tribuna”) și, desigur, cu un program mai nuanțat, schițat în editorialele de până acum, primul semnăt de redactorul șef Gh. Dobre, iar celelalte două de N. Stan.

• Gh. Dobre are dreptate când spune că, pentru a ne salva, e necesară, „obligatoriu, doza de inconștiență și de orgoliu care să ne facă să ne credem unici și cei mai mari”, însă fără a uita de bunul simț. „Atâta vreme cât Centrul a dispărut, să trăiască Centrele”... Ele pot asigura „spectacolul”, adică trecerea și petrecerea.

• Ne bucurăm că dl. Adrian Bucurescu ne-a trimis un salut cu ocazia apariției primului număr al revistei, un salut inspirat: „Helis, Helis, Almus aba Tani!”

• Statutul Asociației Culturale Helis, publicat în nr.2 al revistei, a dat multora speranțe.

• „Calendar cultural ialomițean” este o rubrică binevenită. Ar putea fi extinsă, când este cazul, cu scurte prezentări reproduse fie după Dicționarul scriitorilor ialomițeni, fie după Personalia.

• Două articole („Cultura personalității” și „Concluzie periculoasă”), semnate de Valentin Preda și, respectiv, I. Alecu - valoroase prin ele însele - nu cred că mai aveau nevoie de o așezare sub titlatura „Contra-editorial”. Nu văd rostul acestei rubrici.

• ESEUL este ilustrat, mai întâi, de profesorul Marcel Fotache („Mare farsor, mari gogomani” și „Fel de fel de pseudonime”). Autorul - printre cei mai avizați în materie - nu ezită și nu evită ca printre marii zămisliți de pamflete de ieri și de azi, nu prea mulți, să-l includă și pe C.V. Tudor, care, oricât ar fi învinuit de excese, rămâne un maestru al domeniului.

• Alexandru Buleandră (vezi „Romanul ca învățător moral”), într-o vreme în care mulți prozatori și critici se preocupă îndeosebi de tehnici, de formă, evidențiază, cu trimiteri bibliografice de certă autoritate, nevoia abordării romanului ca suprastructură complexă, cu majore implicații în problematica educației morale. •Iată și „Provocare tinerească: Portretul generic al românului creionat de adolescenți”. Este vorba despre câteva micro-eseuri semnate de Diana-Luiza Simion, Alexandra David, Rodica Gradea, Ana-Maria Dumitrescu și Raluca Jugănar, eleve la Colegiul Național „Mihai Viteazul”. Prin informație, prin bibliografie, prin siguranța frazei etc., aceste micro-eseuri sunt peste așteptări. Prospețimea lor te face să închizi ochii în fața unor idei care dansează pe mușche de cuțit. • Și „Fragmentele” semnate de Gh. Dobre, incitante, sunt, după părerea mea, tot eseuri. Fiecare „fragment”, dezvoltat, ar putea deveni el însuși un eseu. Domnule Dobre, unde sunt orele dumneavoastră libere? Unde sunt zăpezile de altădată?

• „Helis” însușează și câteva rubrici înrudite, încă neîndeajuns de individualizate și cu un conținut doar pe aproape de titlatură. Mă refer la „Profil poetic”, „Profil liric”, „Critică”, „Opinii despre cărți” și „Cronică de carte”. De pildă, rubrica „Profil poetic” consacrată regretatului poet Inculeț Bălan nu cuprinde decât o pagină de poeme, neînsoțite de o notă biografică sau de un articol, fie el și sumar, despre creația talentatului slujitor al versului. Această rubrică este întregită de semnăturile lui A. Bucurescu și M. Fotache, primul prezentându-l pe poetul George Theodor Popescu (un participant la „ofensiva culturală a sudului”), iar celălalt pe Ion Vlășia (vezi „Un entuziast al melancoliei”).

• **Opinii despre cărți:** semnează A. Buleandră (care prezintă „Minima moralia”, o carte mai veche a lui Andrei Pleșu), Anghel Papaciu (parcă prea exigent față de placheta de versuri a lui Dinu Ion Constantin), și Ion Văduva (despre „Paul Georgescu și refacerea

unității”), un articol dens, înobilat de idei personale, parcă desprins dintr-o istorie a literaturii române contemporane. • **Cronică de carte** a lui Șerban Codrin (vezi „Secolul XX în judecata unui înțelept”) îl are în vedere pe Ion Roșioru, poet și redactor la revista „Tomis”, ca exemplu al luptei acerbe împotriva ratării provinciale, luptă pe care poetul o câștigă. • **Critică:** Grigore Spermezan (în „Destine”) comentează „Jurnalul fericirii” al lui N. Steinhardt, viața acestuia, cu o siguranță de învidiat pentru un autor care, cel puțin până în prezent, a colaborat doar sporadic la presa culturală. • Tot la **Critică** apare cronică despre „Testamentul din strada Nisipuri”, carte de referință în creația lirică a lui Șerban Codrin. Anghel Papaciu, semnatarul cronicii, analizează textele încercate de sensuri, profunzimea și originalitatea unuia dintre puținii poeți români care scoate la iveală „versuri de sertar”.

• Câteva rubrici noi: **Cronica voloasă** (N. Stan), **Care-va-să-zică** (I. Alecu) și **Puncte de vedere** (V. Dascălu), ar fi bine să nu lipsească din nici un număr al revistei. Și să-și păstreze tematica inițială.

• **PROZĂ.** De la schiță până la fragmentul de roman, iată cine semnează: A. Bucurescu („Paparudele”, dar și două evocări - „Blestemul cerului și al pământului” și „Puma”), Gh. Păun - Ialomițeanu (vezi rubrica „Diferenți dar egali, egali sau diferiți”), Mihai Vișoiu (proze - panegric despre Mihai Leu și Leonard Doroftei, ultimul considerat de distinsul jurnalist drept „cea mai mediatizată personalitate a anului 2003”), D.I. Laurențiu („Grăit-a-n șoaptă bunicii” și „Gânduri la marginea apei”), V. Dascălu („Balul”, fragment de roman), I. Neșu („Ulise” și „Don Quijote și prostituata”), Gh. Marinell („Idei trăsnete”) și Gh. Mocanu („Tovarășul Zota”). Desigur, din toată această bogăție de autori și modalități narative, cititorii au de ales și de cules. Asta nu înseamnă că dacă eu îl aleg pe Ion Neșu, toți trebuie să facă la fel.

Din lista înșirată de mine lipsesc doi-trei prozatori de prestigiu. Îmi pare rău.

• **POEZIA** a câștigat în densitate prin faptul că nu mai e parcelată în jumătăți și sferturi de pogoane... Redactorul șef, Gh. Dobre, ca poet, a înțeles pe deplin că trebuie reprezentată „moșierește”. În cele trei numere ale revistei au semnat versuri: Șerban Codrin („Balade”; câteva dintre baladele sale au apărut și în „Lucefărul”), Ștefan Neagu (cu poeme excelente, de expresie modernă), Nicolae Tache (cu un grupaj sunând ca niște replici memorabile, căzute „printre scaune” înainte de căderea cortinei), Virgil Dascălu (cu vreo câteva poeme dintr-un volum în curs de apariție), Anca Toma (studentă) și Laura Păun-Atanasu.

• **ISTORIE.** Această rubrică e onorată (în ordinea apariției în revistă) de: A. Bucurescu („Taina divinului Mihai Viteazul”), V. Dascălu („Basarabia, Basarabia...”), Emilia Vlad („Pregătirea politică a electoratului ialomițean în perioada interbelică” și „Daci și geți în nordul Dunării în sec.XIII - Terminologie arhaizată - realități etnice”), Emilia Corbu („Expoziția Ioan C. Filitti”), Ștefan Grigorescu („Asupra toponimiei medievale ialomițene” și „Cartea de aur a eroilor Smirnei”), dr. Anca Păunescu („Cercetări arheologice 2003 - Orașul de Floci”), Elena Aurelia Drucea („Școala ialomițeană în anii monarhiei autoritare a lui Carol al II-lea”) și Ioan Man („Monografia comunei Ion Roată”).

Desigur, tonalitatea articolelor este foarte diferită, ca și predispoziția de aplecare asupra documentului istoric. Totuși, în oarecare cunoștință de cauză, mie mi-au plăcut îndeosebi articolele semnate de Ștefan Grigorescu, Emilia Vlad și dr. Anca Păunescu.

• **ARHIVISTICĂ.** Surpriza plăcută a acestei rubrici este jurnalistul Ion Alecu. În fiecare număr, domnia sa se ocupă de publicația ialomițeană de cultură „Pământul nostru” apărută la Călărași în iulie 1932. Păcat, desigur, că în primul număr nu ni se indică numele autorului articolului, ci ni se oferă doar poza lui. Tot Ion Alecu ne pune la dispoziție Statutul Asociației ialomițenilor domiciliați în București (din 1934), document descoperit de Georgeta Mălinescu. • Veronica Bergheta publică un articol despre „Slobozia în documentele Arhivelor Naționale”, din care aflăm, printre altele, că izvoare scrise referitoare la municipiul nostru apar destul de târziu, la sfârșitul sec. XVI, deși suntem așezați pe o străveche vatră de locuire neolitică. Tot d-na Bergheta - director al

Direcției Județene Ialomița a Arhivelor Naționale - proiectează imaginea Sloboziei între anii 1944 - 1947, respectiv între cele două dictaturi. Impresionează trimiterile la izvoarele de arhivă, foarte numeroase, ceea ce asigură articolului o înaltă ținută științifică.

• **RELIGIE** - Preotul Adrian Scărlătescu ne prezintă „Coranul” (vezi „Helis”, nr.1). Islamismul este o mai veche preocupare a domniei sale. Îmi aduc aminte că în nr.2 al „Tribunei culturale” ni l-a prezentat pe Mahomed - profetul, întemeietorul acestei religii, ceea ce înseamnă o aplecare minuțioasă a părintelui asupra lumii arabe, adânc înfiptă în istorie din evul mediu timpuriu până în prezent, până la ora Afganistanului și Irakului. Poate că ar fi fost bine ca la subsolul paginii să se indice o cât de sumară bibliografie.

• **INTERVIURI.** Nu sunt decât două (în nr.3 al revistei), primul luat de Marcel Fotache profesorului universitar Mircea Martin și așezat sub genericul unui răspuns memorabil al intervievatului („Noi putem, cel mult, reintra, și nu în Europa, din care nici n-am ieșit, de altfel, ci în timpul european”), iar al doilea luat de Ana Amelia Dincă pictorului Ilie Cioartă, născut în Vâlcea, călător neostoit prin a doua jumătate a sec.XX. Amândouă interviurile reprezintă, după mine, un mare succes al revistei „Helis”, căci prin ele se pătrunde în lumea de pe Calea Victoriei. Nu-i vorba - nici noi nu suntem fieștecine! Dar nu prea ne vād și nu prea ne citesc cei deja văzuți și citiți.

• **EVENIMENT** - „Helis” renunță la „atemporal” și se înfițe în miezul lumii culturale ialomițene, o comentează și o discerne prin această rubrică. Mirela Racovițeanu scrie despre Festivalul și concursul național de interpretare a liedului „Ionel Perlea”, ediția a XII-a, din 9 - 11 mai 2003; Ana Amelia Dincă descoperă limbajul plastic specific al lui Iulian Lalu, „caricaturistul spațiului ialomițean”, iar în „Cronica plastică” prezintă evenimentul din 5 iunie (reprezentarea votivă a lui Mihai Eminescu, într-un parc din Slobozia, operă a artistului Gabriel Manole; și tot A.A. Dincă semnează articolul „Maestrul Petre Achițenie expune la Muzeul Național al Agriculturii”.

Pictorul, necunoscut nouă, începe să ne placă doar citind câteva zeci de rânduri despre el! • Ion Alecu deplânge dezvelirea statuii lui Eminescu într-un penibil anonim, între balcoane cu rufe la uscat și miros de benzină. • „Cronica unei zile istorice”, semnată de ipodiamon Răzvan Ciucă, deapănă evenimentul din 5 iunie, când, la biserica mănăstirii „Sfinții Voievozi” din Slobozia, au poposit Prea Fericirii Părinți ai bisericii ortodoxe din România și Grecia - Teotist și Hristodoulos. • La rubrica „Eveniment” mai întâlnim pe Anghel Papaciu („Eminescu, totdeauna Eminescu”), pe Viorica Petre (Expoziția „Experiment IV”), care prezintă 12 absolvenți ai Liceului de Artă „Ionel Perlea”, însumați într-un ciclu expozițional al Galeriilor de Artă „Arcadia” - Centrul Cultural UNESCO; pe conf. univ. Doina Păuleanu (vezi „Expoziția de pictură interbelică la Centrul Cultural „Ionel Perlea”, Slobozia); în sfârșit, pe Nicolae Tache, un jurnalist cu predispoziții certe pentru reportajul din sfera culturală, care, bine documentat, inclusiv printr-o suită de fotografii, realizează imaginea de fond a evenimentului din 27 iunie 2003 - Festivalul internațional de folclor „Floare de pe Bărăgan”.

• **TRADUCERI.** Oliviu Viădulescu traduce din limba franceză, respectiv din Jaques Donzelot („Sfârșitul purtătorilor de pancarte”) și din Michael Schooyans („Rațiune și lipsă de rațiune în politică”). Ambele articole - despre care nu știm dacă sunt fragmente (capitole) de carte sau, pur și simplu, colaborări gazetărești - mi se par alese „pe strâncăna”, adică răspund unor preocupări de stringentă actualitate în practica și filosofia politică. Mi-a plăcut mult ideea de „faimos compromis între libertatea individuală și protecția socială”.

• **ÎNVĂȚĂMÂNT.** Această rubrică nu e onorată decât de un articol, „Eficiența folosirii jocului didactic matematic în procesul instructiv-educativ”, semnat de Nichi Radu. Sărăcia aceasta se explică, oare, prin plecarea cadrelor didactice în concediu? Unde sunt articolele lui Ion Ianoș și ale lui Antonio Dumitru Marin?

• O rubrică privind problemele juridice nu avem încă. Cu toate acestea am găsit un articol bine structurat, scris, din câte îmi dau seama, de un specialist în domeniu: „Libertatea de exprimare - libertate fundamentală a omului, fundament al civilizației vieții”. Sub el semnează Vasile Iordache.

Adrian BUCURESCU

Poezii zgubilitice

Pseudo-kynegeticos

Ce se vede colo-n zare?
Vine parc-ar fi călare.

Refren:
Of, of, of, of, of, of,
lepurașul fuge, fuge,
Și copoiul nu-l ajunge.
Fuge de mănâncă norii,
Să nu-l prindă vânătorii.
Aceștia, dacă-l pierdeau,
Drept la cârciumă opreau
Și-njurau și povesteau
Și cântau și chefuiau.
Iată, chelnerul s-arată
Cu-o lungă notă de plată
Cam cât o cale ferată
Cu vagoane încărcată.
Vine trenul cu vagoane
Și-n vagoane
Sunt cucoane;
Trenu-n gară patinează,
Ciclul doi se liberează
Și toți cei lăsași la vatră
Intră-n cârciuma de piatră
Și ciocnesc de zor pahare
Și strigă "Hai liberare!"
Iată, chelnerul s-arată
Târând o notă de plată.
El se jură
Că nu fură

Și l-au prins cu rața-n gură.
Când se-nțărâtau la vorbă,
Pleosc, rața plonja în ciorbă!
Uite-așa, cam dintr-o toană,
leși rața campioană,
Cu tricou în trei culori
Și cu un buchet de flori.

Morala:
Brassica oleracea
Nu era pentru aceea.

Ciulini Bărganului

Peste prispa casei mele
Trece-un stol de rândunele.
Piscicile-nghit în sec
Și cu ochii le petrec.

Peste țigle de mătase
Zboară un maldăr de oase.
Câinii latră, ursul trece,
Și n-am cu cine petrece.

Peste miriști și grădini
Zboară în amurg ciulini,
Iar mie gândul îmi zboară
La țuicuța din cămară.

Aoleu, ciulini, ciulini,
Cum zburăți voi la streini,
Care, cheful să vi-l strice,
Vă vânează cu alicel!

Morala:

Rupt este ca din tare stâncă
Un proverb precum e fierul:
Nu tot ce zboară se mănâncă -
De pildă, elicopterul.

Alea iacta est

Oaia ce-a mâncat-o lupu
A format cu el un cuplu
Ce din ce în ce mai suplu
A lăsat în urmă grupu.

De-aia, trecând Călmăjiu,
A zis Cezar către Puiu:
- Alea au fost aruncate.
Oicum erau prea uzate.

Poate-au picat pe vreo vulpe
Încercând să se disculpe.
Azi nimic nu e exclus -
Toate sunt cu fundu-n sus.

Barem un șoarece beat
Strigă ca un apucat:
- Unde-i mâța să mă vadă,
Să-i dau pixul să mi-l roadă?

Dar mâța, cum se stă vara,
Stă pe plajă la Amara,
Lângă doi motani isteți
Și nu-i plac șoarecii beți.

Mai bine sparge semințe
Și scapă și de ședințe.

Ay, ay, to es mangardii!

La O Sută de Capace,
Unde toți șmecherii zace,
Nici un mahăr nu ezixtă,
D-aia viața mea e tristă.
Ay, ay, to es mangardii!

Nu este nici procurori,
Deputați sau senatori.
Este numai peștișori
Care n-are sărbători.
Ay, ay, to es mangardii!

Ando gara Timishoara
Miro pral pielas tzigara.
Kama somas pandabdo
Nasman pral, nasman neamo.
Ay, ay, to es mangardii!

Tu ești coardă, io sunt pește,
Și-mpărțeam totul frățește,
Da tu, coardă, m-ai trădatu
Și la ocnă m-ai băgatu.
Ay, ay, to es mangardii!

Tu dăschizi sticle dă bere,
Io cu lanțuri la picere.
Tu dăschizi vin dă la gheață,
Io sunt condamnat pă viață.
Ay, ay, to es mangardii!

Vinde, coardă, tot ce ai,
Și la soare să mă dai,
Vinde-te pă năsălie,
Scoate-mă din pușcărie!
Ay, ay, to es mangardii!

Pă când îmi erai vecină,
Iereai mare curviștină
Și-acum tu te-ai măritatu
C-un nepot dă magistratu.
Ay, ay, to es mangardii!

Vedea-te-aș la mititica,
Grasă cum e și furnica,
Vedea-te-aș la abatoru,
Atârnată d-un picioru!
Ay, ay, to es mangardii!

Nu sunt eu

Moartea umblă desculță pe străzi
la colțuri babele
vorbesc despre mine
ca despre un strigoi afumat
din când în când le apar
în somn
în vise
mă îmbăt uneori
să nu mă recunoască
atunci ele dau cu pietre în mine
plecași de aici le răspund
nu sunt eu.

Esențe

Nostalgiile se aprind
Semn că zeul
și-a primit ofranda

Pe străzile orașului vechi
Doar câinii mai latră la lună

Pe plaja goală
Două siluete visează răsăritul

A rămas în urmă toamna de gutui
Din depărtări -
Ca zvon de primăvară

Pe această piatră
Am stat cândva noi
Trecătorii se făceau că nu văd
Sub o lună de miere
Trupurile noastre -
O gură de aer
în nisipurile mișcătoare.

Țipăt prelung sfâșie noaptea

În fiecare punct din Univers

Tei CĂLUGĂRU

mă regăsesc într-o inocență abstractă.

Din ultimul fruct al toamnei -
O revărsare de umbre
Mă luminează

Cu stelele dimineții
M-am bucurat nespun
Prin iarba flămândă.

Zbor de cocori deasupra norilor
mă reculeg din iarna prelungă.

Statuia așteaptă în rondul de noapte
Zborul păsării nevăzute.

Alb-negru, negru-alb
din tot ce mă înconjoară
numai gândul
îmi este aproape.

Fire nevăzute îmi sunt:
Fața, trupul și ochii
Prin ceața deasă -
Într-o apă verzuie
Se clatină ora.

Secundele cad din doi în doi
un cal mușcă din iarbă
ruguri de stele
noaptea e gri
copita de argint lovește locul

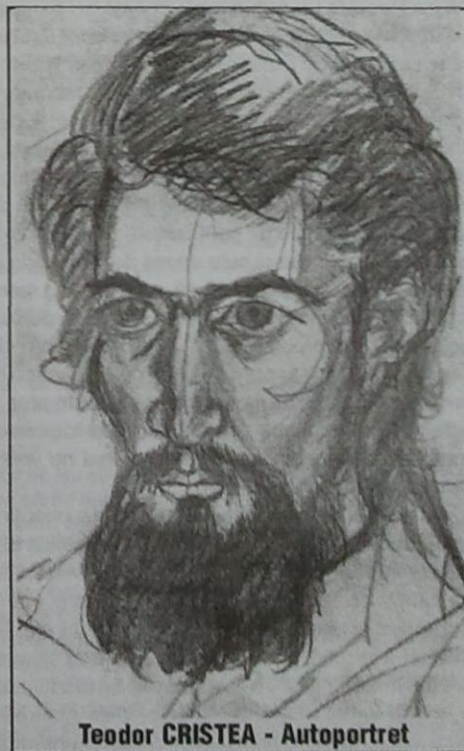
De bobotează

Ninge din Turnul Cuvintelor
de mil de ani
ninge mereu
fluturi de apă scriu în mine

despre lume
prin Domnul
între trup și gând
la ceasul nopților albe
clipa mărturisindu-mă
deasupra smirna și tămâie,
aerul sfânt
ninge pe pământ.

Revelație

Măinile mele
scrijileau pe piatra rece
cuvintele
din aerul nopții
ies chipuri de ceară
ora se leagănă la capătul ei
de păcat
în trupul de aer
Doamne,
se face ziuă.

Teodor CRISTEA - Autoportret

Desen de Teodor CRISTEA

MIHAI VIȘOIU

MIHAI LEU ÎN ALTARUL DURERII (X)

(continuare din nr.3)

"O nouă operație era inevitabilă"

În cele câteva săptămâni cât a stat în țară Mihai a încercat să-și pună la punct problemele. Rămăseseră multe de rezolvat la București și Hunedoara. Durerile din braț deveneau însă insuportabile. Orice mișcare a mâinii stângi îi provoca chinul pe care doar fierul înroșit îl poate produce. Nu mai putea dormi. De nopțile lui nedormite doar Anna știa, dar nu știa cum să-l determine să plece din nou în Germania pentru o nouă operație. Se temea ca Mihai să nu creadă că ea nu suportă România. Chinurile lui condamnau întreaga familie la tristețe, la o singurătate pe care cei din jur nu aveau cum s-o înțeleagă. Refuza invitațiile prietenilor, chiar și pe cele ale oamenilor de care ar fi avut nevoie. O nouă operație era inevitabilă! Când povestește despre acea perioadă, Mihai încearcă să se detașeze de suspiciunile care îl frământaseră în ultimii ani. Se întreabă totuși mereu de ce Kohl nu a vrut să oprească lupta cu Carruth? De ce Hanratz i-a pus mereu în cale noi bariere, ci ziduri chinezești. Își amintește cum în 1993 directorul i-a spus că pentru rezolvarea problemelor financiare Mihai are nevoie de un contabil. Tot el i-a recomandat contabilul pe care îl aveau toți boxerii de la Universum, inclusiv polonezul Michalczewski zis Tigrul și italianul Rocchigiani. Mihai știa ce știa... Nu putea uita că în urmă cu un an, în perioada în care Grigorian era în criză de bani, acesta urma să boxeze pentru o primă de cinci sute de mii de mărci. Până la urmă a trebuit să accepte să urce în ring pentru numai nouăzeci de mii de mărci. De unde putea să știe Hanratz de problemele lui Grigorian dacă nu de la contabil? De unde putea să știe că Artur avea rate scadente și la apartament și la mașină. În plus, de unde ar fi putut să știe din altă parte de împrumutul făcut pentru operația tatălui său? Mihai nu voia să ajungă ca Artur și ceilalți.

Odată, Kohl i-a trimis la reprezentanța unei firme mari de echipament sportiv. Firma dorea să le ofere produsele pentru reclamă și lui Mihai i s-au pus în față câteva șorturi, câteva perechi de ghete, mănuși pentru sac și alte nimicuri. Leu s-a uitat la ele, le-a pipăit și l-a întrebat pe reprezentantul firmei: "Acestea sunt ale mele?" "Da!" i s-a răspuns. Mai târziu a aflat că în fața lui se afla chiar directorul de marketing. Leu a întors spatele produselor și reprezentantului. La club, Kohl care deja aflase, l-a întrebat de ce a refuzat, că doar era aranjamentul lui. Mihai i-a explicat că echipamentul era de proastă calitate și că nu merita să fie purtat de boxeri de valoarea lor. A încheiat cu: "Iar ghetele erau bune pentru Netzer! Cred că erau patruzeci și șase!" Kohl a râs și l-a felicitat pe Mihai.

După câștigarea titlului intercontinental, Mihai a fost invitat la jubileul marelui ziar Bild. Unul dintre patronii ziarului, cel care conducea și redacția suplimentelor sportive, l-a întrebat de ce este rece și reținut cu reporterii ziarului său. Mihai a răspuns simplu: "În primii mei ani de profesionism, deși toată lumea considera că meciurile mele erau un adevărat spectacol, reporterii dumneavoastră îmi expediau numele în caseta cu rezultate. Despre evoluția mea nimeni nu sufia nici o vorbă. De atunci i-am spus unuia dintre ei că va veni vremea când mă vor spua

să le dau interviuri." Ziaristul i-a strâns mâna spunând "Danke!", dar el nu-i mulțumea pentru lecție.

Pe masa de operație s-a luptat cu el însuși pentru a rămâne cât mai multă vreme treaz. Când a intrat chirurgul, un profesor renumit, a întrebat: "Spuneți-mi că voi opera un campion mondial de box? El

cine este?" "El este!" i-a răspuns anestezistul. "Cum, este imposibil, nu putea boxa cu mâna asta cu mușchiul căzut pe cot, cu tendonul rupt!" Atunci Mihai a adormit. Un mare chirurg spunea că el, Mihai Leu, înfăptuise o minune: nu numai că boxase, dar împotriva tuturor, câștigase.

A doua zi, la vizită, profesorul i-a înmănat chiar el șurubul. Șurubul pe care îl avusese în braț. Șurubul care îi ținuse țesuturile alături. L-a întrebat dacă va mai putea boxa. "Dacă ai avut curajul să lupți cu fierul asta în braț, nu cred că ești un om pentru care altcineva poate decide! Oricum încearcă să nu forțezi!" "Ce ar fi putut Mihai să mai spună? Cum putea să-i explice că regulamentul este regulament și că pe la mijlocul lunii februarie trebuia să-și pună din nou titlul în joc?"

"Dacă nu poți învinge, amore, să nu urci în ring!"

După sărbătorile de iarnă, împreună cu Sdunek, a stabilit graficul de pregătire, toată strategia de antrenament. Totul decurgea aproape bine. La începutul lunii februarie, cu două săptămâni înainte de gală, au considerat amândoi că Mihai era gata să urce în ring pentru sparing. Leonard Townsend, americanul cu care trebuia să-și dispute titlul, nu mai avea nici un secret pentru el. Casețele cu meciurile lui fuseseră "citite" alături de Fritz. Era un boxer convenabil pentru Mihai. Avea stil și nu stătea pe contre. În fiecare zi Mihai mergea la consult. Profesorul se declara oarecum satisfăcut. Îl întreba însă dacă a început să lovească cu stânga, cu întreg torsul?

Mâna lui Mihai a cedat cu numai patru zile înaintea galei. A cedat, dar nu oricum! După vreo zece reprize la mănuși cu trei sparing-parteneri. Între ei era și un rus cu o rezistență de fier. Mihai avea senzația că lovește în zid. Și la un moment dat a uitat că nu trebuie să forțeze, amintindu-și numai că vrea să-l pedepsească pentru rezistența lui. A uitat numai o clipă și a lovit cu stânga ca în zilele lui bune. De durere s-a clătinat, dar nu a căzut. În fracțiunea următoare toată mâna stângă era din nou în flăcări. Și atunci probabil a plesnit. A ajuns acasă strângând din dinți. Nici ghetele nu și le mai putea ridica cu stânga. Noaptea i-a telefonat lui Fritz care a venit într-un suflet. Anna vorbea printre suspine. "Poate așa a vrut Dumnezeu, poate așa a trebuit să se întâmple, poate este doar încă o încercare prin care trebuie să trecem! Dumnezeu ne-a dat destule Mihai, el ni l-a dat pe Marco! Poate vrea să îți spună că trebuie să te oprești! Dacă nu poți învinge, amore, să nu urci în ring!"

Lui Sdunek nu i-au trebuit decât câteva minute ca să afle de la Mihai că brațul stâng nu mai are nici un fel de putere, că nu mai are vlagă în el. De-acum parcă și Sdunek simțea durerea. Între el și Mihai exista de mult o prietenie adevărată. Se apreciau, se stimau, se știa... așa cum erau, cu bune, cu rele. "Michael, hai să așteptăm până mâine să vedem ce spune și doctorul. Eu îl voi suna la prima oră. Ne întâlnim la clinică." Anna și Mihai au stat trei până dimineața. Ea încerca să-l convingă să se gândească la orice, numai la bani nu. Îi aducea aminte că el nu poate pleca din ring îngenucheat. "Ce-ai făcut tu până acum valorează mai mult decât cele câteva sute de mii de mărci care reprezintă câștigul învinsului. Adu-ți aminte de Hanratz, de toți cei care vor să te vadă învins!"

"Cu brațul ăsta nu vei putea boxa. Cu el abia ridici mânușa!"

Profesorul a înțeles repede despre ce era vorba. Într-adevăr tendonul se rupsesse. Pentru anihilarea durerilor i-a prescris lui Mihai un tratament dur, cu multe anestezice. "Dacă durerile persistă va trebui să-ți prescriu alte medicamente. Cu brațul ăsta nu vei putea boxa. Cu el nu ai putea ridica nici mânușa!"

Mihai și Sdunek s-au întors la cafeneaua pensionarilor. Salonul era gol. Obișnuții locului nu veniseră încă să-și citească ziarele. Sdunek a comandat pe lângă cafea și coniac. Un coniac dublu. De mult nu mai băuse alcool tare. Au analizat situația pe toate fețele. La un moment dat Sdunek și-a petrecut brațele peste umerii lui Mihai și l-a privit așa cum o făcuse de mai multe ori în momentele lor grele. Sdunek a început să vorbească rostind cuvintele rar, apăsate de parcă voia să le bată în cuie. "Michael, tu ești cel care trebuie să decida, dar, dacă vrei să o faci pentru bani, eu în colțul tău nu stau. Eu nu sunt antrenor de victime!" Mihai i-a strâns mâna și au tăcut așa, alături, umăr lângă umăr multă vreme. Sdunek își sorbea încet coniacul, Mihai cafeaua. Nu știa cât timp trecuse și la un moment dat au văzut că ceasurile băteau deja de ora două. Trecuseră trei ore. Barul se umpluse.

"Tati, nu-l mai bați pe american?"

Amintirile se prăvăleau peste noi, peste mine și Sdunek acolo în bar. Ne-am pus atunci amintirile alături. Despre primul meu antrenor, un american originar din Liban. Am râs. Despre box n-am prea vorbit.

Petre Henț a fost primul care a aflat despre hotărârea mea. Îmi telefonase ca să afle cum îmi mai merge, ce simt înainte de meci. Așa a aflat că nu va mai fi nici un meci. Apoi m-au căutat alții. Unul dintre ziaristi m-a întrebat chiar câte milioane de mărci pierd? Îmi venea să-l înjur. Atunci am hotărât să închid o vreme toate telefoanele.

Kohl se afla în acel moment în Elveția. Seara a revenit. Când l-am anunțat că meciul nu va mai avea loc, mi-a replicat: "Te urci în ring și încerci să rezisti cât poți!" "Nu urc în ring! Nu vreau să-l părăsesc pentru totdeauna cărpă!" Kohl a tăcut și a ridicat unul dintre ziarele de pe birou. Era o ediție de seară.

Hotărârea mea o făcuse fericită pe Anna. Atât cât te poate fericit o nenorocire! Făcuse deja bagajele. Voia să pleacă în România. Rezervase și locuri la avion. De data asta am coborât la Timișoara. Nu mai aveam de ce să mergem până la București. În avion parcă și stewardesele și piloții erau alături de mine în durerea mea.

Pe aeroportul din Timișoara ne aștepta doar Victor. Când m-a recunoscut, unul dintre vameși a tresărit. Poate a vrut să mă întrebe dacă ceea ce se aflase deja este adevărat! Și el părea trist.

În drumul nostru spre casă am oprit la un motel. Îmi adusesem aminte că de două zile nu mâncasem. Eu poate nu contam, dar cu noi era și Marco. Marco, cel care zburase la numai o săptămână după naștere și care se simțea în avion ca la el acasă, fusese astăzi îngrijorător de cuminte. Cu o seară înainte mă întrebasese numai atât: "Tati, nu-l mai bați pe american?" "Nu, pe el îl ierți!" "Păcat, să știi că pe el îl băteai ușor!"

La Hunedoara, trei zile nu am ieșit din casă. Tratamentul mergea bine. Nu mai aveam nici o durere. Dar nici stânga mea nu mai avea nici un fel de putere. Duminică dimineața m-a sunat Sdunek. Ere euforic, se simțea că băuse. "Michael, stai jos! Vreau să-ți dau o veste. Americanul a vrut să ia toată bursa și Kohl i-a cerut în schimb să se bată cu rusul; cu rusul tău! Americanul a fost învins fără drept de apel. A fost și numărat de două ori. Kohl, dar mai ales Hanratz, sunt în culmea fericirii. Și să mai știi, Michael, că toată lumea boxului vorbește despre tine și despre gestul tău. Ai fost mare, puștiule, ai fost din nou un leu adevărat..."

FOAMEA

Subiect pentru o piesă de teatru

Schița dramatică *Foamea* de Gheorghe Dobre a fost compusă aproape spontan, dintr-un condei, terminată în ziua de 13 februarie 1980 și lăsată în sertar până acum, la publicare. Nu este creația unui dramaturg, ci a unui poet care știe intuitiv ce însoamnă teatrul fără alte pretenții sau adânci conotații. Dacă ar fi perseverat, Gheorghe Dobre are toate datele unui autor dramatic, pe care le va dovedi în viitor, da sau nu. Apropiat unei viziuni cinematografice, textul se vrea în primul rând văzut într-o formă de spectacol (teatru, film), decât auzit la nivel de replică redusă la un minimum sugestiv. Soldații (români) înconjurați de trăgătorii (germani) sunt asediați prin foame și prin moartea adusă de gloanțe. În punctul de plecare, intenția poetului era foarte realistă: întâmplarea s-a petrecut ca atare în Munții Tatra, dar textul rezultă pierdută legătura cu un real indicabil istoric, generalizându-se. Ceea ce rămâne este un strigăt împotriva măcelului, împotriva absurdității războiului, unde foamea capătă dimensiuni metalice, de pierdere a oricărei aspirații, iar oamenii, a oricărei identități. (S.C.)

Stârșit de război. Într-un sat părăsit, 12 oameni sunt asediați într-o casă. După câteva zile termină mâncarea. Foamea îi obligă să mănânce patru câini, apoi cinci pisici. După două săptămâni ajung să vâneze toți șoarecii care făceau imprudența să iasă în calea lor. Între timp nemțiiucid patru oameni și doi mor de foame. După 26 de zile, după ce au ros tot ce putea fi suportat de stomac, au fost despresurați.

În cea de-a 24-a zi unul din cei șase rămași a împușcat o coșofană. Toți ceilalți priveau îndobitociți de foame cum coșofana mai plutea încă, apoi cum a căzut în spațiul inamicului. Peste tăcerea de mormânt care s-a așternut după spulberarea acestei ultime speranțe se aude râsul baljocitor al celor de afară.

Locotenentul; Colonelul; Soldat I; Soldat II; Soldat III; Soldat IV; Soldat V; Femeia; Un copil; Un prizonier; Al doilea prizonier.

Interiorul unei camere mari, țărănești, simplu echipată. În dreapta, o ușă și o fereastră. Aceasta e singura ieșire din casă și inamicul o supraveghează permanent.

Puștile și pistoalele aruncate grămadă, nefolositoare. Doar pe fereastra spartă stau permanent două puști, mai mult pentru menținerea curajului celor dinăuntru decât pentru impresionarea inamicului.

În spate, altă ușă care dă în bucătărie.

Patru dintre soldați dorm acolo, ceilalți opt în camera din scenă. Se observă că sunt veniți doar de câteva zile. Culi de conservă goale sunt împrăștiate pe jos. Cei doi prizonieri stau legați într-un colț.

Soldat III (continuând o discuție cu colonelul): Fac ceva pe gradele dumitale! De zece zile ne-am transformat în șobolani!

Colonelul: Aș putea să te-mpușc, soldat!

Soldat III (pune mâna pe-o armă): Te-mpușc eu pe tine, burtoșule! (Ceilalți sar și-i despart)

Soldat II: Dacă vă-mpușcați, vă mâncăm.

Locotenentul: Asta-i răzmeriță, soldat!

Soldat III: E un drac! Mi-e foame! Să-l mâncăm pe asta grasu'. Sau pe unul din prizonieri. Ce zici, frumosule! Sau pe amândoi, de ce nu?

Femeia: Sau pe mine. Sau pe copil! Sau pe amândoi, de ce nu? (De afară se aud ordine într-o limbă străină. Toți bărbaii pun mâna pe arme. Cearța parcă nici n-ar fi avut loc. Unul din prizonieri a reușit să-și desfacă legăturile. După ce lucrurile se liniștesc oamenii se retrag în bucătărie. La fereastră rămâne soldatul V, nealant la ce se întâmplă în spatele lui. Prizonierul pune mâna pe un cuțit allat alături, face un salt disperat, îl înjunghie pe soldatul de pază, deschide ușa și fuge. Niciunul din ceilalți veniți la fereastră nu vrea să tragă în el. Se aude o împușcătură venind din liniile inamicului.)

Soldat I: Prostul! L-au împușcat ai lui.

Soldat III: Și aici ar fi murit de foame.

Soldat IV (Inclină mult pușca și trage. Cu năduf): Javră împuștat! Iar mi-a scăpat.

Colonelul: Ce ț-a scăpat, soldat?

Soldat IV (îi sticlesc ochii): Măncarea, purcelușule! Măncarea! Parcă-i diavol, câinele asta!

Colonelul: Te gândești că am putea mânca un câine?

Soldat III: Și doi, și trei! Burtă mea ar rumega și gloanțe.

Soldat II: Ar mai fi mâncarea pentru copil și femeie.

Soldat III (sare la el, se iau la bătaie): Mai repede ț-aș mânca mațele decât să mă ating de mâncarea lor. (O altă împușcătură îi desface din încăierare)

Soldat IV: Masa e servită, băieți! L-am nimerit. (După câțiva timp din bucătărie se aud răsete. Glasuri care se-ndeamnă.) Mănâncă, domnule colonel, mănâncă, domnule locotenent, n-avem de ales. Sântem în aceeași găleată împușată. Încă există, colonelul și vom mai trăi o zi din cauza acestui hoit. (Se stinge lumina. La aprindere scena e plină de oameni care dorm, inclusiv soldatul de pază. Copilul se scoală fără să fie simțit, deschide ușa și fuge. Se aude o împușcătură. Toți sar în picioare și fug la fereastră.)

Femeia: E mort. (Țipă) Ucideți, monștrilor! Ucideți! Trebuie (separat) să-l aduc înapoi. (Deschide ușa și fuge spre copil. Altă împușcătură. Liniște. Răsete drăcești se aud de afară.)

Soldatul II delirează: Din cauza mea... din cauza mea. Dormeam când trebuia să-i păzesc. (Dispare în bucătărie.)

Soldat III (aproape de nebunie și o): Câtă trudă îi trebuie pământului ca să ridice o floare și cât de greu se simte când trebuie s-o primească înainte de vreme. Ce căutăm noi, aici? (Tare) Și voi, ce căutați? A?! N-aveți case, neveste, copii? Nu?! Noi avem. Eu am trei copii? Nu?! Noi avem. Eu am trei copii și-o nevastă zdravănă. M-așteaptă, știu că m-așteaptă! O să mănânc toți câinii care or să treacă pe sub această fereastră și-o să trăiesc. Trebuie. Ce-aveți cu mine, de ce nu ne lăsați în pace?!

Locotenentul: Câteodată cred că-dincolo nu se află oameni ci lupi flămânzi sau niște ființe amorfe, pline de ură, văsoase, scuipându-ne foame, nu gloanțe, lungindu-ne agonia, făcându-ne să iubim moartea, s-o dorim ca pe-o femeie ce nu mai vine.

Colonelul (trist): Pe mine nu mă așteaptă nimeni. Nici măcar amintirile. Până acum nu mi-am pus niciodată asemenea întrebări.

Soldat I: Nu știți decât să comanzi, domnule. Nu-i așa că-i ciudat! Să ai soldați lângă tine și să nu-i poți comanda. Acum colonelul nostru e moartea. Pentru toți, aceeași. Dă-ți gradele jos, domnule! Nu mai ai ce face cu ele.

Soldat IV: Nici măcar de mâncare nu sunt bune. Dacă ai fi avut grade din pâine, te-am fi salutat. Oho! ce te-am mai fi salutat.

Colonelul: Dar onoarea mea?

Soldat I: Onoarea?! Care onoare? Unde vezi dumneata onoarea?! Despre ea pot să vorbescă cei de afară nu noi.

Locotenentul (jucându-se cu un cuțit, îl aruncă într-o piscică răcită prin cameră): Am nimerit-o!

Soldat I: Onoarea noastră se rezumă astăzi la această piscică. Pușin, dar mai bine așa decât deloc. (Se stinge lumina. A doua zi. După câteva clipe soldat II vine din bucătărie vorbind singur.) Am văzut-o pe femeie ducând copilul. El plângea și dădea din picioare și ea mergea dreaptă prin ploaie. Ploua! Unde? Unde s-a ascuns?

Colonelul: E moartă, prietene! Moartă! Putrezește, afară, lângă copil. Au mușcat din ei niște câini azi-noapte. Am încercat să-i alung cu pietre, dar n-au fugit până nu s-au săturat. Numai ei sunt sături, acum.

Soldat II: Trăiește, minciinosule! E aici, în casă. Unde ai ascuns-o?

Colonelul: E moartă! Nici măcar nu știm cum o chema, de unde venea. Nici copilul nu era al ei.

Soldat II (ridică arma și trage în colonel un încărcător întreg): Taci vierme! Ea trăiește! Tu o să mori. (După ce îl vede căzând se duce la el și-l zgâlțâie. Speriat.)

Scoală-te, am glumit. Scoală-te, ce dracu! Acum ț-ai găsit să dormi?! Țin la tine, chiar dacă ești puțin lămpit. Hai! Locotenentul a mai făcut rost de-un câine. Nu-ți plăceau, nici mie, dar altceva mai bun nu servește restaurantul nostru.

Al doilea prizonier: Arată îngrozit spre Colonel și bolborosește cuvinte de neînțeles.

Soldat III: Vrei și tu? A? (pune mâna pe o armă și-o îndreaptă spre el. Se liniștește, lasă arma jos, îl ia de braț pe nebul, îl trănțește brusc și-i leagă mâinile la spate.) Acum o să-ți dau eu câine priet. Stai liniștit!

Locotenentul: Ar fi putut să ne facă zob din prima zi. Puneau un tun pe noi și... aleluia! Dar e altfel. Vă distrați, nu? Ar fi fost prea simplu. Cred că faceți și pariuri. Cât o să mai rezistăm, câți o să rămânem vii, câți câini, câte pisici, câți șoareci vom mai mânca? Stăm aici de douăzeci de zile. Nu ajunge? Nu! Cred că nu. Faceți experiențe cu noi? Suntem cobaii voștri?

Soldat II (de jos): Cine a spus de șoareci? Mi-e foame!

Soldat III: Acum cred că ai mânca-o și pe mă-ta! Și eu v-aș mânca și pe voi (către cei de afară), porcilor! (se duce la fereastră și trage până cade sfârșit)

Soldat IV (dând semne de nebunie): Ieri am primit o scrisoare de la prietena mea. Astăzi m-a invitat la plimbare. Trebuie să plec. (deschide ușa, dar e târât la timp înapoi. Afară se aud împușcături urmate de injurături)

Soldat III: Ați ratat, de data asta. Ce fel de ființe sunteți voi, dacă împușcați un om care vrea să-și întâlnească iubita?

Locotenentul: Liniștiți-vă! E ora când încep să umble șobolani... (Toți se așează epuizați pândind incremenți, cu mâinile ridicate, niște viețuți care nu mai apar.)

Soldat I: Se ridică, se duce în dreptul ferestrei, fără să se ascundă. Privește în depărtare. O împușcătură, omul

cade, ceilalți nu reacționează. Întuneric. Dimineața. Soldat II este găsit mort, sufocat de o bucată de pânză pe care a vrut probabil să o mestece.

Soldat IV: Ce idee! Să mănânci cărpe. Să încerci să mănânci cărpe cu mâinile legate! (Spre al doilea prizonier) Tu l-au ucis, nenorocitul! (Se-ndreaptă amenințător spre el)

Al doilea prizonier, bolborosește, se zbate privindu-l îngrozit. Sucombă de groază.

Soldat IV: Nu știu de ce nu-l omorăm. Am fi mai pușini la șoareci!

Soldat III: A murit singur. Lasă arma jos! Să mori de frică sau să mori ca o concluzie?!

Locotenentul: Dați-i afară! Încă doi, monștrilor! Liniște! E ora când încep să umble șobolani. (Slabi și nebarbierți cei trei stau cât mai mult nemicași pândind din nou niște șoareci inexistenți. Răsete provocatoare, amestecate cu o muzică dezarticulată se-nfig ca un cuțit în liniștea de mormânt. Cei trei, impasibili, continuă pândă.)

(Scena repetată: cei trei stau la pândă, locotenentul cu o voce nepământeană repetă obsedant) "Liniște! E ora când încep să umble șobolani!"

(Răsetele și muzica izbucnesc reverberate, într-un paroxism inuman. Luminile se sting și se aprind ordonat apoi anapoda.) (Dimineață.)

Locotenentul: Au trecut două zile de când ei n-au mai tras un loc. Poate or fi plecat! Poate au uitat de ce se află aici ori s-au plictisit și au plecat.

Soldat III: Poate că n-au plecat. Unde să plece? Ei n-au unde să plece, altfel nici nu ne-ar fi ținut aici. Aștia-s buruieni crescute în jurul casei ăsteia nenorocite.

Locotenentul (Se ridică greu, deschide ușa, se uită la cer, vede o cioară și trage în ea. Ceilalți doi vin la fereastră și privesc lacomi.)

Soldat IV: E numai rânită, mai zboară încă. Ce mai cauți acolo? Cazi, nenorocito!

Soldat III: Cade! Cade! (deziluzie) În tranșeele lor! (cad epuizați)

Locotenentul: Nici un semn. Mă duc după ea. **Soldat III (se ridică și privește):** A luat-o! Se întoarce! (îl zguduie pe IV) Au plecat! (Se aude o împușcătură.)

Soldat III: Mi-e somn... mi-e somn... (Întuneric. Se repetă în întuneric scena în care Locotenentul spune "Liniște! E ora când încep să umble șobolani." Se aude numai muzica dezarticulată. Pauză. Lumină.)

Soldat IV (e mort lângă fereastră.)

Soldat III: Am rămas singur. (spre fereastră) Sunt singur! Cui! Viață parșivă, ce mai vrei de la mine? Nici să vorbesc nu mai pot. Înainte aveam tot timpul o poftă de vorbă care unora le părea nefirească. Acum ce-o mai fi normal?

Vocea Locotenentului strigă "Liniște!"

Soldat III: Așa ce-o mai fi vrând? E liniște, prietene! Devenisei regele șobolanilor și-ai murit trădându-i pentru o cioară. Ești mort, prietene! Stai liniștit, nu mai striga așa!

Vocea Soldatului IV șoptește "Ieri am primit o scrisoare... ieri am primit o scrisoare... ieri am primit o scrisoare..."

Soldat III: Și ce dacă! Aș fi vrut să primesc și eu o scrisoare, dar ai mei nu știu pe unde sunt.

O voce: Poșta! Ai o scrisoare.

Soldat III: Minți! (sfârșit) Oricum, degeaba! Aștia de-afară au citit-o și acum răd. Îi aud... Citește-mi-o, totuși!

Vocea: Nu-i nimic în plic. N-ai noroc! Vrei să-ți spun o poveste?

Soldat III: Nu știu... poate... Nu! De ce să știe un străin ce are să-mi spună femeia?

Altă voce: Nu ț-e foame? Mănâncă o cărpă!

Soldat III: Să te ia dracu! Ce foame? Ce cărpă? Nu mai mi-e foame de foarte mult timp. Habar n-ai că noi vânam șobolani doar de dragul de a-i vâna!

Vocea: Și câinii?! Pisicile?!

Soldat III: Am vânat noi câini și pisici?! Delirezi, idioato!

Altă voce: Cu colonelul ce-ai avut?!

Soldat III: Care colonel?! Nu a existat nici un colonel!

Vocea: Și războiul? Doar nu l-ai făcut tu?!

Soldat III: Războiul? E războiul? Păi, dacă era război nu mai aveam loc de colonei! Ori eu n-am văzut niciunul.

Voce: Liniște! E ora...

Soldat III: Vezi! Eram doar noi și Foamea. Nu era nici un colonel!

Voce: E ora șobolanilor! Vin să se răzbune!

Soldat III: Să vină! Vin degeaba.

Voce: Vin la tine.

Soldat III: Ce să caute la mine? Spune-le să plece! Ce mulți sunt! (Țipă) Plecați! (dă din mâini și din picioare). N-o să mai rămână nimic din mine. Să mori măncaț de propria-ți foame (se zbate apoi rămâne nemicaș).

Liniște.

O voce anunță: Războiul s-a terminat de-o săptămână. Inamicul a predat armele. Puteți fi liniștiți! Puteți fi liniștiți! Puteți fi liniștiți! (Se stinge lumina. Se aude un plâns de copil, un zgomot de mașină care trece-n viteză, un zgomot de tren. Se aprinde lumina peste aceeași scenă. Se aude melodia "Time" a grupului Pink Floyd. Se stinge lumina încet - încet până la dispariție.)

Cortina.

„ISTORIA ESTE ARTA DE A SCHIMBA TRECUTUL“

(continuare din pag. 1)

adevărat. De ce n-am spune și despre Xenopol, unul dintre marii noștri istorici, că a „creat” istoria? El nici nu avea toate documentele de care s-ar fi putut folosi, și unde acestea au lipsit, a intervenit imaginația sa: ipoteze, posibilități de a spune un lucru mai mult sau mai puțin adevărat. A intervenit, altfel spus, „creația”.

- De aceea, eu îl consider, în primul rând, un „filozof” al istoriei, poate chiar un „poet” al domeniului, tocmai în absența tuturor documentelor trebuitoare.

- Este adevărat. El vine cu ideea „seriilor istorice”, foarte adâncă, pentru care a fost îmbrățișat, la timpul respectiv, de către Occident. Și, oricum, e mai „poet” decât Iorga.

- Dacă nu se bazează pe legi, atunci pe ce se bazează istoria?

- Ea nu are legi proprii, pentru că evenimentele nu pot fi cunoscute în întregime lor, deoarece se interferează, se suprapun, ca dovadă că niciodată marile personalități nu au realizat ceea ce și-au propus. De pildă, Pyrus spune, la un moment dat: „Încă o victorie ca asta, și suntem pierduți.”

- Asta e chiar o frază poetică, dar și cu un înțeles profund istoric.

- Da, el a înțeles că, deși victorios, era pierdută „situația”.

- La fel de „poetic” mi se pare gestul lui Cyrus, care a bătut marea cu gârbaclul, fiindcă aceasta l-a înecat corăbii. Ce gest sublim!

- Gest sublim, dar rudimentar. Îl accept ca metaforă, nu mai mult.

- Parcă Ahile nu era rudimentar! Este sublim tocmai prin rudimentaritatea lui. Era revoltat împotriva stihilor, a ordinii insurmontabile a Universului.

- În legătură cu legile istoriei, pentru că nu v-am răspuns foarte clar, mi-aș permite să vă spun un lucru care (poate) va fi citit cu ochi răutăcioși.

- Să tragem pleoapele peste acel ochi care nu știu să „vadă”.

- Hegel, și, după el, Marx, au încercat să întrevadă câteva legi atotcuprinzătoare ale istoriei și ale naturii, și aceste legi, de altfel bine cunoscute, s-ar putea să guverneze lumea, s-o țină sub obroc...

- V-aș propune o ipoteză cel puțin seducătoare, dacă nu și adevărată: nu cumva istoria ține de o ordine superioară naturii umane? Homer, de pildă afirmă, subtextual, că victoria grecilor asupra troienilor s-a stabilit în Cer (zeii grecilor l-au biruit pe cei ai troienilor, determinând, astfel, pe pământ, triumful oștilor lui Agamemnon). Nu cumva oamenii sunt simple „jucării în mâna Sorții”? Am citat din Shakespeare.

- Dați-mi voie să vă spun, din capul locului, că nu cred în această viziune poetică. Nu cred în predestinare, nu cred că cineva „de Sus” ne dirijează. Cel mult, ne-a creat, pentru ca, după aceea, să ne lase să ne vedem de treburile noastre, să intrăm în contradicție, să ne lase să ne certăm, să „evoluăm”. La „judecata de Apoi”, vor trece nu numai indivizii, ci și popoarele - vorba lui Mircea Vulcănescu - și atunci se va trage linie și se va stabili adevărul.

- Păi, vedeți că și viziunea lui Vulcănescu este tot una poetică?

- „E adevărat că e păcat, și e păcat că e adevărat” (vorbele lui Hamlet), dar eu nu cred în supranatural, nu cred într-o divinitate decât sub forma unor legi ale naturii. Sunt foarte multe pe care nu le cunoaștem, dar tocmai

- dialog cu domnul profesor VIRGILDASCĂLU -

ele, probabil, ne guvernează. În istorie, discordia fundamentală rămâne cea între bogați și săraci - irezolvabilă - care duce totdeauna la revoluții, la răscoale (repere ale istoriei), la răzmerițe și alte manifestări de acest gen.

- Petre Țuțea, în schimb, afirmă că, în istorie, nu există „revoluții”, ci doar „tehnicile insurecționale”, masele fiind totdeauna manevrate de forțe care le depășesc și care le rămân, pe veci, neidentificabile. De pildă, una dintre ele ar fi masoneria. Dan Amedeo Lăzărescu, fost personal important al Lojii masonice din România, afirmă că prima acțiune foarte importantă a masoneriei a fost „revoluția” de la 1789, din Franța (era vorba, în fond, de interesele Angliei, care vroia să elimine concurența navală a vecinilor de peste Canalul Mânecii). Unde este, așadar, legitimitatea istorică (acumulările cantitative care duc, fatal, la salturi calitative)? Cât de legitimă este acțiunea SUA în Orient, care se desfășoară sub ochii noștri?

- Eu văd că vreți să mi-l băgați pe gât pe Petre Țuțea, deși mie chiar îmi place. Mai trebuie admis, se pare, în virtutea celor amintite, că evoluția duce la revoluție.

- Dar, de ce evoluția trebuie să treacă, neapărat, printr-o revoluție?

- Nu trece, ci sfârșește prin revoluție.

- Să ne referim la vremea noastră. În ce-ar consta saltul calitativ, în afară de scientismul și tehnicismul care i-au conferit omului nu mai mult decât anumite comodități fizice? Întrucât a modificat această evoluție sufletul omului - condiția lui esențială?

- Eu am spus că evoluția duce la revoluție. Evoluția nu înseamnă, totdeauna, un fapt pozitiv. În ceea ce privește evoluția omului, de la „homo sapiens”, care a apărut încă din paleoliticul superior, și până în prezent, nu s-a întâmplat nimic deosebit, în conștiință. Ba, aș spune că se simte, în ultima vreme, un avânt al primitivismului, grație naturii noastre (totuși) zoologice, fiecare încercând să agonisească mai mult decât semenul său. Aș adăuga, însă, că evoluția duce la democrație, care acordă privilegiul tuturor, dar...

- Dar, ce?

- Acordând privilegiul tuturor, înseamnă că le retea tuturor.

- Ideea e captivantă. Explicați-o!

- Atâta vreme cât fiecare om este liber să facă ceea ce crede el de cuviință (să critice, să-l injure pe șeful statului, să ceară căderea guvernului...), atâta vreme cât i se acordă un privilegiu minim garantat, înseamnă că se poate ajunge la neplăceri sociale. Teoretizând, în continuare, aș vrea să spun că evoluția duce, în final, la democrație. Dar, atâta vreme cât fiecare crede că poate face ceea ce consideră el de cuviință, înseamnă că își bate joc de însăși ideea de democrație. Libertatea de a lovi în libertate nu mai e libertate. În Broaștele, Aristofan își bate joc de „demos-ul” grecesc. El crede că democrația, în forma ei ateniană, este o degradare a principiilor morale, că democrația, în aceste condiții, se transformă în opusul ei. Așa că, ceea ce fac astăzi partidele social-democrate (social-democrația, în general) nu mi se pare lucrul cel mai rezonabil pentru evoluția societății noastre. Nu mi se pare rațional să-l ajuti pe cel slab. E în dauna speciei...

- Vă ridic mîngea la plasă și vă spun o

poveste adevărată, cu un român americanizat care, trecând printr-o pădure, l-a dat ceva de mâncare unei veruțe. Un american adevărat, aflat prin preajmă l-a făcut observația că, dându-i de mâncare, l-a făcut veruței un rău: l-a slăbit instinctul de supraviețuire. Revenind la ideea de mai sus, considerați social-democrația un fel de mlă creștină?

- Da. Dar vreau să adaug că, spre deosebire de comunism, care vedea transformarea societății exclusiv prin revoluții, social-democrația preferă reformele. De sus în jos, cum au făcut, de pildă, japonezii, ceea ce le-a permis să ajungă foarte departe.

- Japonezii au, după părerea dumneavoastră, conștiința social-democrației, sau își rezolvă problemele din perspectiva altei concepții decât cea europeană?

- Nu, n-au conștiința social-democrației, sau, cel puțin, n-au avut-o inițial. Japonezii au inaugurat „era Meiji” (era „Răsăritului” - un fel de iluminism asiatic, funcțional), trimițându-și, începând cu anul 1868, tinerii studioși în Occident (în special, la Berlin și Londra), făcând, astfel, un salt uriaș, încât i-au bătut pe ruși, în 1905, la Port-Arthur.

- S-au occidentalizat, altfel spus, conservându-și, totodată, identitatea lor multimilenară, de la care nici acum nu sunt dispuși să derogheze.

- Au luat de la europeni tot ceea ce era pe placul structurii lor etnice, al viitorului în care se putea încadra poporul japonez.

- La un alt capăt al pământului se află, însă poporul român, un popor indecis, ca totdeauna, de altfel. Nu știe ce vrea, nu are un program istoric pe termen lung, precum rușii, precum ungarul - vecinul nostru. Pe cei din urmă sunt chiar gelos, pentru că sunt atât de orgoliosi, încât au impus un imperiu bicefal: Imperiul Austro-Ungar, din care făcea parte și Ardealul nostru.

- Nu am nimic împotriva poporului maghiar, dar, dacă-i „scuturi” puțin pe politicienii lui, pe mulți dintre ei, din aceștia nu rămâne decât orgoliul. Și nu este drept că ungarul a impus Austriei, la 1867, Imperiul bicefal. Habsburgii erau nevoiți să facă acest lucru, pentru că altfel, Imperiul s-ar fi destrămat, ceea ce, cu toată cărpeala, s-a întâmplat ceva mai târziu (1918).

- Deci, nu e meritul ungarilor, ci nevoia habsburgilor de a-și păstra imperiul, botezându-l astfel. E adevărat că Ungaria (și aici vă dau puțină dreptate) s-a conturat treptat în regatul Sfântului Ștefan, la anul 1000, o construcție politică bine articulată. Dar e tot atât de adevărat că o bună parte din Ungaria a devenit, la un moment dat, în 1541, pașalâc turcesc...

- Tocmai asta mă și intrigă: de ce Ungaria, care e, din toate punctele de vedere, jumătate cât noi, a fost de la început un stat unit, un regat sigur pe criteriile sale, iar noi, nu? N-are avea dreptate ungarul să afirme că, din moment ce au stăpânit Ardealul 1000 de ani, le-ar aparține, cu adevărat? Dacă privim tabelul principilor Ardealului, constatăm că toți au fost unguri.

- Iancu de Hunedoara a fost român. Și nu numai el. Iar fiul lui Iancu, Matei, a ajuns rege al Ungariei. Cât despre cei 1000 de ani de stăpânire maghiară în Transilvania - nici vorba despre așa ceva. Acesta e un basm unguresc. Din 896, de când au sosit în Panonia,

arpadienii s-au tot chinuit să ocupe Transilvania până spre sfârșitul sec. al XIII-lea. Pe la 1111 este atestat un principe Mercurius. Se fac colonizări cu secui, sași și cavaleri teutoni. Dar chiar și în aceste condiții se mențin mai multe „jân” și „districte” românești. În 1240 - 41, mongolii devastează toată regiunea. Stăpânirea maghiară zdruncină și, ca urmare, în a doua jumătate a sec. XIII și la începutul celui următor, voievozii Ștefan, Roland Borșa și Ladislav Kan sunt complet autonomi față de coroana maghiară. Și apoi, cum am amintit doar în treacăt, la 25 august 1541, Soliman Magnificul ocupă Buda. Timp de 145 de ani (până în sept. 1686) steagul verde flutură deasupra Budei. Iar Transilvania, ca principat autonom, plătește tribut Imperiului Otoman. Să nu uităm nici unirea din timpul lui Mihai Viteazul, nici răscoalele țărănești (1437 - 1514), nici faptul că după 1699 (pacea de la Karlowitz), s-a recunoscut oficial dominația austriacă în Transilvania. De acum înainte până la 1867 - când se creează Austro-Ungaria - Transilvania va fi condusă de guvernatori numiți de împăratul de la Viena. Ungurii controlează cu adevărat ținutul de dincolo de munți între 1867 - 1918. Și tot vă întreb: unde sunt cei 1000 de ani de stăpânire maghiară?

- Cu toate acestea...

- Cum toate acestea, am fost un popor liniștit, cumpătat, lipsit de imbolduri hrăpărețe. Așa trebuie să fim judecați și în cer, și pe pământ...

- Să ne mândrim, totuși, cu această situație?

- Ce n-ar da alții, acum, dacă s-ar putea mândri cu faptele lor bune. Dar nu mai e posibil. Istoria le-a consemnat mărășăvile...

- Totuși... De ce, când ne-au „călcat” popoarele migratoare și, mai târziu, altele, „ne-am pîtit prin vîgăuni?” (Emil Cioran). De ce nu le-am ieșit în față, cu sabia?

- Nu le-am ieșit în față o vreme, când eram doar o populație, fără stat și fără armată. Mai târziu, însă, ne-am tot războit cu invadatorii. Am avut și noi războiul nostru, nu de 10 de ani, ci de câteva sute... Uneori am dat și lecții... la Podul Înalt, la Călugăreni...

- De acord, dar... În acest caz, ar însemna ca englezilor, de pildă, să le fie rușine că au cucerit America de Nord, India, Australia... Spaniolilor, portughezilor de asemenea?...

- Să le fie rușine.

- De ce? Nu vedeți că engleza este, astăzi, o limbă internațională, spre care se îndreaptă mulți tineri români? Nu vedeți că Occidentul reprezintă, pentru ei, șansa vieții? Ar însemna ca și romanilor (din care ne tragem, ca neam) să le fie rușine, post festum, că au impus în antichitate latina drept limbă internațională...

- Și romanilor să le fie rușine. Toți au călcat pe cadavre.

- Trebuiau menajați cei slabi?

- Nu, nu menajați... Dar nici omorâți. Trebuiau lăsați în plata Domnului...

- Dar, până la plata sau răsplată Domnului, cu noi, cu românii, cum rămâne? Că, de când ne știm, am fost perdanți... Ar fi de făcut ceva, domnule profesor, de acum înainte, pentru a da un alt curs destinului național?

- Statistica istorică nu ne încurajează prea mult. Dar, să nu sperăm în mai bine, nu ne este chiar interzis. Poporul român rămâne mereu „o enigmă și un miracol istoric”.

Ana Amelia DINCĂ

Profil artistic -

LELIA URDĂRIANU

Pictorița Lelia Urdărianu se înscrie în marea ereditate postregoresciană care se baza în primele decenii ale secolului al XX-lea pe ideile puse în circulație de Sămănătorism și care vor face obiectul multor tablouri de-ale sale reprezentând imagini din Câmpia Bărăganului și mai ales de pe domeniul Perieți moștenit în 1926 de la soțul ei, dr. Ion Stoianovici, dispărut în acel an.

Dar peisajul câmpenesc nu va rămâne singura temă abordată de plasticiană, aceasta fiind preocupată în egală măsură de natura statică, portret și peisaj citadin, ale căror maniere de elaborare vor fi prezentate publicului în expoziții de grup sau personale, în țară și străinătate.

Însă pictura a constituit partea frumoasă a existenței sale care a cunoscut avaturile unor timpuri problematice cu tot ceea ce presupunea situația politică a momentului. Arestul, atât al ei, cât și al lui Aureliu I. Popescu, cel de-al doilea soț începând cu 1934, dar și al fiului Șerban (1), din motive până la urmă obscure, nu i-a afectat Leliei druz artistic decât pentru o perioadă relativ scurtă de timp. Cu o descendență ilustră din familia boierească a Urdărienilor cu origini în sec. al XVII-lea, va avea puterea de a reveni în atenția vieții artistice deschizându-și alte expoziții personale cu ecouri în presă și asupra criticii.

Născută la 6 mai 1899 la Slatina, județul Olt, se va afirma în perioada interbelică începând cu anul 1930 când expune la Paris la Salonul Independenților, și un an mai târziu la Salonul de Toamnă, apoi consecutiv anii 1933, 1934, 1935 (2) o vor găsi pe Lelia Urdărianu pe simezele Salonului Oficial din București.

În cadrul acestor manifestări artistice pictorița a demonstrat calitățile de desenatoare cultivate în cadrul studiilor liceale sub directa îndrumare a lui M. Mateescu - Jassy, concomitent profesor la Academia de Belle Arte pe care Lelia o va absolvi în 1922, devenind ulterior membră a unor importante grupări artistice (3) printre care Uniunea Artiștilor Plastici chiar atunci înființată. Participările expoziționale și revenirea pariziană la Salonul de Toamnă din 1934 (4) o recomandau publicului din capitală pentru o personală deschisă doi ani mai târziu la Sala Dalles unde va prezenta 70 de pânze, peisaje, naturi statice, flori (5) în ulei și aquarella, în tonalități de o surprinzătoare frumusețe.

Preferința pentru *plain-air* a artistei a fost observată de cronicari, aceștia evidențind în paginile presei centrale admirabilele peisaje ce frapau prin luminozitatea lor: *La câmp, Pe drum, La paie, La mașină*. (6) Peisajele citadine erau însă pline de poezie și mișcare comparativ cu tablourile mai constructive ale lui Marius Bunesco și el expozant al timpului. Se evidențiau compozițiile *Piața Romană, Peisaj din București, Piața Senatului*, aceasta din urmă o imagine de iarnă ce reținuse atenția publicului la Salonul din 1934, dar și la Paris, la Salonul Independenților și Salonul de Toamnă (7).

Nu au fost de trecut cu vederea nici naturile statice: *Garoafa roșie, Paharul albastru, Flori și cărți, Mandarină, Natură moartă, Crizanteme* (8) al căror preț de vânzare fusese cuprins între 4000 lei (Vas cu garoafe) și 20000 lei (Crizantema), conform

însemnărilor pe care artista le-a făcut pe nota lucrărilor. (9)

Admirația criticii pentru peisajele și naturile sale statice nu a fost aceeași în ceea ce privește portretele și lucrările care presupuneau cunoașterea anatomiei umane, fiind caracterizate cu termenii "mai puțin izbutite". (10) Se părea că artista trebuia să-și perfecționeze meșteșugul. Cu toate acestea, simțul cromaticului, expresivitatea, decorativismul erau calități ce vorbeau despre o tânără plasticiană departe de a fi debutantă, motiv pentru care ziarul "La Roumanie economique et financière" din 6 februarie 1937 reproducea pe prima pagină două fragmente de lucrări și o aquarella semnate Lelia Urdărianu.

Această atmosferă, până la urmă favorabilă pictoriței - care sugera în tablourile sale o poezie rezultată din fericita conciliere a unor elemente de limbaj plastic precum linia și culoarea, pertinent caracterizate de un cronicar în referințele la aquarelle: "sunt realizări fugitive unde senzația momentului ne este redată în câteva linii și sugestive pretexte de culoare" (11) - nu a fost confirmată de observațiile criticului de artă Ionel Jianu. Acestea ies din contextul aprecierilor pozitive caracterizând tonurile paletelor ca fiind șterse și lipsite de viață, continuând prin a spune că "ar trebui să îndrăznească mai mult, pentru ca să-și valorifice talentul". (12)

Opinia lui Ionel Jianu era pe deplin întemeiată având în vedere că perioada era una de problematizare a actului creator și tinerii artiști români luaseră contact cu avangarda europeană, iar arta noastră în acel moment dobândise noi expresii plastice legate în mare măsură și de culoare. Lelia Urdărianu nu se ridica la pretențiile artistice ale epocii pe care o trăia.

Calitățile ce se puteau invoca în acel moment picturii sale erau construcția echilibrată, realizată prin mijloace simple dar și aceasta era un atribut al studiilor de școală, relevată în portretele de copii (13), temă unde excela atunci.

Dar lăsând în urmă prima expoziție personală constatăm că în 1939 tablourile sale vor fi în mare parte o oglindă a domeniului Perieți și a ținutului Bărăganului, fiind "pioniera exploatarea lui plastice", evocate încă din 1936 (14) în câteva peisaje naturaliste. Va expune în acest an la Galeria de Expoziții a O.N.T. cartoanele frescei pe care o realizează în sala de mese a moșiei Perieți, două panouri într-o tehnică asemănătoare frescei prin colorit, studii și schițe (15) care o vor desemna pe artistă drept "rapsod" al Bărăganului și al așezărilor sale rustice (16) surprinzând în detalii, cu exactitate și realism toate operațiile agricole ce țin de viața câmpului din primăvară până în iarnă, (17) pictura sa devenind o "epopee a muncii românești" și un "imn adus pământului". (18)

Această pasiune a Leliei pentru reprezentarea muncilor agricole nu era o simplă opțiune artistică, era și un mod de viață, mai ales după căsătoria cu Aureliu I. Popescu, (19) (1934), cel care avea să facă din Perieți cea mai mare fermă producătoare de semințe de legume din țară. (20) Din anul 1934 până în momentul naționalizării ei moșia Perieți va cunoaște apogeul dezvoltării dar va deveni și subiectul preferat al pictoriței. Așa cum am amintit, aceasta va zugrăvi

fresca din sala de mese a fermei cu scene de muncă având un număr mare de personaje, detașându-se prin naturalitatea atitudinilor și atmosfera reală pentru că Lelia Urdărianu era o artistă a reprezentării realului.

Catalogul vernisajului din 3 decembrie 1939, prefațat de textul lui Adrian Marin și intitulat la fel ca expoziția, "Bărăganul", era un eseu privind pictura plasticiei definite "liniște rodnică" având subiecte herghelile, turmele, cirezile, treierătorile, spicele, florile, țărâncile reprezentate cu emoție de artista pentru care meșteșugul nu era un scop, ci un mijloc ce se împletea cu sentimentele ei în fața naturii. Vizibile în aceste lucrări erau simplitatea închegării întregului și sobrietatea esențialului (21) în cele 21 de lucrări (22) expuse în anul 1939.

Observațiile nefavorabile ale lui George Oprescu referitoare la expoziția de la Sala Dalles din 1939 nu au rămas fără ecou în munca asiduă dusă de artistă cu materia picturală până în 1947 când expune din nou la Librăria Italiană 76 de tablouri (23). Lucrările demonstau un evident progres în materie de vibrație coloristică, iar înclinația pentru decorativ și compoziție rămânea în continuare o opțiune artistică.

Peisajele umanizate ilustreau nu numai domeniul de la Perieți, ci și aspecte de la Codlea, Corcova, Sighișoara - oraș care îi permitea să speculeze arhitectura gotică și pitorescul locului. Reminiscente ale influenței frescei se puteau recunoaște în pasta aspră, în coloritul verde, galben, liliachiu, roșiatic, violet și mov.

Petru Comarnescu, prefațatorul catalogului expoziției din 1947, va găsi calități noi expoziției: "vitalitatea naturii se ivește în tablourile sale, cu efect uneori puternic luminat. În aquarelle, întâlnim uneori un fericit dramatism, cu munți sau câmpuri sub furtună. Privelitășile iernatice ale Bucureștilor și Predealului, aspecte moderne, ca și de cartiere patriarhale, cu case împodobite de grilajuri înalte și de pomi bogăți în ramuri, sclipesc ca și privelitășile văratice, d-na Lelia Urdărianu iubind mai mult natura pe vreme de iarnă sau de vară, când se cere tonalitate puternică și colorit direct". (24)

Aceste referiri vor fi ultimele înaintea unor grai ani de suferință pricinuită de arestarea sa, a fiului și a soțului. Lelia U. va fi reținută 3 luni în 1948, în interdicție "corecțională" pentru deținerea de arme pentru care obținuse aprobări în vederea pazei la podgoriile de la Slatina aparținând lui Antonie Bibescu, aflat la Paris.

În anul următor, Aureliu I. Popescu este arestat pentru "Crimă de Război" datorită corespondenței cu străinătatea pe probleme de schimburi experimentale agricole, iar în 1954 fiul Șerban, inginer mecanic, cu brevete de invenție, va fi și el închis până în 1956 "pentru faptul de omisiune de denunțare" (25).

Lelia U. va reveni cu expoziții personale începând cu anul 1967.

(continuare în numărul următor)

NOTE:

- (1) Arh. M.N.A.R., F.S., afiș realizat de muzeu, d.27
- (2) *Le Moment, Journal de Bucarest*, din 30 dec. 1936, p.2
- (3) Societate des Independents, Sindicatul Artelor Frumoase, Uniunea Sindicatelor de Artiști, Scriitorii, Ziarștii din România, Grupul nostru, Fondul Plastic, în Arh. M.N.A.R., idem și în Croitoru - Capbun, Viorica - Aureliu I. Popescu "Suflet iubitor al câmpului și al cârților", (în Ciucă, R.; Croitoru - Capbun, V.; Stoianovici, Ileana; Cioflu, Ruxandra; Ardeleanu, Maria - "Ferma model Perieți", Ed. Star Tipp, Slobozia, 2002, p.142)

(4) *Le Moment*, idem și cf. *Carte d'exposant*, F.S. 920, D. 62, d.1

(5) Cemătescu, Eugen în *Le Moment*, din 14 dec. 1936

(6) Crăciun, Eugen - "Expozițiile. L. Urdărianu - A. Bălțatu - Delavrancea Dona - etc", în *Adevărul din 30 dec. 1936*, p.8

(7) "A la Salle Dalles: Les toiles des Mme L. Urdărianu", în *Le Moment*, din 1 ian. 1937

(8) Leprentre, B.H. - "Les expositions", în *Independence Roumaine*, din 12 dec. 1936

(9) *Lista lucrărilor expoziției din 1936 Sala Dalles*, Arh. M.N.A.R., F.S. 890, D. 64, d.7

(10) Constantinescu, Pompiliu - în *Vremea politică*, din 7 febr. 1937, p.10

(11) Gr., S. - "Sala Dalles. Expoziția d-nei Lelia Urdărianu", în *Epoca* din 31 dec. 1936, p.2

(12) Jianu, Ionel - În *Rampa*, din 16 dec. 1936

(13) Orăștianu, C. - "Expoziția de pictură a d-nei Lelia Urdărianu", în *Viitorul* din 12 dec. 1936

(14) Gr., S. - *op.cit.*

(15) Oprescu, G. - "Expozițiile din luna decembrie" în *Universul* din 8 dec. 1939

(16) Pomescu, A. - "Bărăganul. Minunata evocare a d-nei Lelia Urdărianu" în *Adevărul literar și artistic* din 6 dec. 1939

(17) Oprescu, G. - *op.cit.*

(18) Nicolau, Marin - "Bărăganul. Expoziția de pictură a d-nei Lelia Urdărianu" în *Adevărul literar și artistic*, ? dec. 1939, p.9

(19) Aureliu I. Popescu (1898 - 1967), bursier la Columbia University din New York, profesor la Institut des Hautes Etudes Agraires din Paris, la 35 de ani secretar general în Ministerul Industriei și Comerțului; în Filitti, Georgeta - "Perieții de odinioară" în *Ferma...*, anexă p.7, 8

(20) Ciucă, R. - "Ferma Perieți - Cea mai mare fermă din răsăritul Europei" în *Ferma...*, p.58

(21) Soroceanu Tache - "Expoziția d-nei Lelia Urdărianu" în *Radio - Adevărul*, din 10 dec. 1939

(22) Expoziția Leliei U. din Sala O.N.T. în 1939 cuprindea conform catalogului: schițe pentru fresca executată la domeniul Perieți, jud. Ialomița: *Munca în Bărăgan*; frescele *Seceratul și Treieratul*, uleiuri: *În arman, Șira de paie, Sfârșitul treieratului, Snopi, Treieratul mazării, Treieratul fasolei, Vadul mare, Pe malul Ialomiței, La mașină, Treierat, Ardei de bulion, Pe câmp, Boii, Tot în arman*; aquarelle: *Ilie M. Stan, Porumb, Snopi, Pârpala*.

(23) Cf. Catalogului expoziției Lelia U. prezenta următoarele tablouri - uleiuri: *Calea Dorobanți, Strada Calomfirescu, Pomul din curte, Cișmigiu, Zi de târg, Sighișoara, Case din Sighișoara, Spre piață, Corcova, Codlea, Codlea, La măruș dulce, Stradă în Sighișoara, Fetițele, Grădina, Mașină de treierat, Așteptând, În amurg, Pe câmp, Paiele, Șira, La legat snopii, Spre pădure, După ploaie, Natură moartă, Fructe și sticlă, Fructe, Portretul D-nei W., Portretul D-nei Z., Portretul D-nei F., Portretul Principelui A.B., Portretul D-nei S., Flori, Flori de țară, Lalele, Cană albastră, Floare Domnească, Zinia, Tandafiri, Margarete, Cărciumăreșe, Crini, Baie de soare, Nud; frescă: *Secerând*; aquarella: *D-na F., Portărești Dolj, Portărești Dolj, Corcova, Via Corcova, La Corcova, Cișmigiu, Pășind vacile, Balciș, Lacul Schiauca, Pe malul Ialomiței, Secerând, Câmp, În Cișmigiu, Pe furtună, Bărăganul, În munți, Vadul vacilor, Desnățuiul- Dolj*; desene: *D-ra H.S., D-na F., Pictorul P., Nud, Nud, Nud, Pe terasă, Figură*.*

(24) Comarnescu Petru - "Expoziția. Lelia Urdărianu", în *Informația* din 10 aprilie 1947

(25) Arh. M.N.A.R., F.S., afiș realizat de muzeu, d.27

PREMIILE CELEI DE-A XXXVI-A EDIȚII A FESTIVALULUI- CONCURS NAȚIONAL DE INTERPRETARE A MUZICII UȘOARE ROMÂNEȘTI "TROFEUL TINEREȚII" AMARA 2003 (16 - 17 AUGUST)

"TROFEUL TINEREȚII" -
Amara 2003
Inga ȚĂRANU (Covasna)

PREMIUL I - Raluca Florentina
DRĂGOI (Prahova)

PREMIUL II - Ramona MANOLE
(Bacău)

PREMIUL III -
Maria GHERMAN (Bihor)

PREMIUL SPECIAL -
THE CROWN (Argeș)

PREMIUL SPECIAL "Asterix
Audio Video" - Adrian ȚICALĂ
(București)

Caietele "Pământului"

Anul I No 5-7, 2 lei
exemplarul, 1 sept. 1932

Ion ALECU

Cum se poate observa, comprimarea numerelor reliefează trecerea prin dificultăți financiare în vederea scoaterii de sub tipar a gazetei.

Prima pagină se deschide cu articolul "Desființarea conversiunii", semnat Ion

Faptă (la sfârșitul caietelor, vă vom prezenta numele tuturor celor care au semnat în "Pământul", ca și pseudonimele lor), articol care se încheie cu: "Plugari, cât mai e timp, realizați frontul pentru apărarea conversiunii".

Omul de pe stradă semnează un amplu comentariu intitulat "O serbare a Românișmului". Toți suntem un sânge și un suflet: suntem nația românească. Alături de o foileton (pamflet?), nesemnă, în care se vorbește despre "poesia" orașului când "ediliile sunt la băi", se poate citi informația cum că: Pe strada Dobrogea nr. 22 s-a deschis un nou gimnaziu particular, sub direcția Pr. DIACON AL. DOBRESCU.

Călărași au o altă echipă de fotbal: "Tricolorii". Era "la 13 ani de când tricolorul s-a înfipt pe înălțimile Pestei"... Să fi fost vreă legătură între noua echipă de fotbal și eveniment?

Pagina a 3-a este rezervată unei Convorbiri cu domnul profesor N. Iorga: activitatea actuală și planurile de viitor.

Și o notă care incită la cercetare, intitulată O lucrare utilă. Iată ce reține această notă: D-I Jean G. Vasiliu, de al cărui nume se leagă apariția primei gazete de durată în orașul nostru, a pus la punct "Almanahul județului Ialomița" care se bucură de colaborarea tuturor scriitorilor și gazetărilor ialomițeni și care va apărea pentru anul 1933, în cursul lui Dec. a.c. Cu un bogat material calendaristic și informativ, el va zugrăvi viața socială sub toate aspectele și va fi un început care, sperăm, se va continua și pentru anii următori.

Un alt articol ce merită consemnat este Depolitizarea școlii comerciale, în care se

deplânge pătrunderea politicii în cultură.

O știre redacțională subliniază de ce acest număr a fost unul triplu: tipografia a fost închisă.

An I No 8, 2 lei ex. - 10 sept. 1932

Prima pagină, ca și cele anterioare, sunt ocupate de articole semnate de N. Iorga, preluate din "Neamul Românesc".

În acest număr, Ion Faptă avertizează: Mai multă atențiune pentru învățământul primar. "La Chișinău a avut loc Congresul general al învățătorilor. România a aflat cu această ocaziune că stă în fruntea tuturor țărilor cu cel mai mare procent de analfabeți. Numai Albania ne întrece, dar de-abia cu câteva puncte..." Și mai departe: Oricât de dotate vor fi elitele noastre intelectuale, ele nu vor putea da însă mișcarea de progres națiunii, fără o țărânie cultivată, fără o pătură de bază a țărânimii". Concluzia articolului: școală bună - cetățean bun, autorul cerând o școală primară sprijinită de stat.

O pilduitoare excepție este însemnarea care ilustrează personalitatea unui medic de excepție al locului: dr. Pompei Samarian. După "Istoria orașului Călărași", reținem din această notă, dr. Pompei Samarian vine în fața publicului, a specialiștilor, cu o nouă carte - CIUMA - , ca suport al comunicărilor la CONGRESUL INTERNAȚIONAL PENTRU ISTORIA MEDICINEI care va avea loc în capitala țării, între 8-18 sept. a.c. Cartea cuprinde 600 pg.

Ca și cum acest număr al "Pământului" ar fi apărut odată cu "Helis", iată o întrebare din pagina a 2-a: Vom avea pâine la anul?

Și tot în același număr se mai scrie și despre Legea pentru controlul averilor, aducând presa de astăzi și mai aproape de cea de ieri. Iată ce scrie în acest articol semnat "Omul de pe stradă": Țara a cerut și cere mereu o lege pentru controlul averilor. Și mai departe: Dar o lege care să asigure un control sincer al averilor ridicate peste noapte...

O altă notă consemnează că în fiecare număr, "începând de azi", se va veni cu informații asupra "situației economice a pieței", ca și asupra "comerțianților declarați în stare de faliment"; lichidări judiciare etc.

L.S. Belcin - procuror de secție.

Este primul număr care apare și cu "mică publicitate" - anunțuri de vânzare.

Se menționează aceeași tipografie: V. Cristescu, Călărași.

Ion ALECU

CARE/VA/SĂ/ZICĂ

S-a vorbit și se vorbește tot mai mult despre protecție socială. • Nimeni însă nu vorbește - la maniera 416, eventual - despre protecție culturală. • Vă veți întreba, desigur: cum adică la maniera 416? • Ce, e posibil să replicați, noi suntem săraci și cu duhul? • Nu, nu la asta m-am referit, ci la faptul, văzut cu ochiul liber, că noi suntem săraci-săraci. • Și dacă pe unii i-a pus dracul - scuzați, pardon! - să fie (să fie, nu doar să se declare) aplecați spre cultură, atunci sărăcia este chiar lucie. • Că doar n-o să spună autorităților desemnate pentru cercetările de rigoare că nu au cărți în bibliotecă ori să și le ascundă în șura creierului, așa cum și-au ascuns unii calul și căruța în șura din curte - și aia furată, la șură mă refer - spre a se încadra în normativele lui 416, nu? • Ce vreau să zic, apropo de cultură și de 416, este că nu ar mai trebui să se facă deosebirea între cerințele stomacului și cele ale spiritului. • Mai pe românește, vreau să zic așa: adicăteala, de ce să-l ajutăm numai pe cel care nu are ce mânca și nu și pe cel care nu are ce să citească? • Aici, se impune o paranteză. • Că toată lumea trebuie să mănânce e o chestie. • Dar nu toată lumea trebuie să și citească, nu? • Asta-i chestia cu treslia, înțelegeți? • Înțelegeți, desigur, dar vorba vine înțelegeți, înțelegeți? • Am să vă povestesc altădată cum e cu chestia cu treslia... • Prin urmare, ca să trăim, ce trebuie să facem mai întâi: să mâncăm ori să citim? • Normal ar fi să și mâncăm (mai întâi, firește), dar să și citim, nu? • Ca să nu ne îndobitocim, pentru că dobitoacele, în lipsa altor preocupări, mănâncă, neicușorule! • Repet: să mâncăm ori să citim? • Să muncim, aud o voce în spatele calculatorului ce m-a provocat să scriu aceste rânduri. • Păi, dacă muncim, nu dispăre protecția socială? • Și dacă dispăre protecția socială, nu dispar alegătorii? • Adică, aia mulți și cu lehamite de muncă. • Lehamite, pentru că de sictir nu poate fi vorba. • Sictirul ține de intelect, lehamitea de intestine, mai ales de cel gros. • Nu spun că intelectualul nu ar avea intestine. • Dimpotrivă, dar vreau să zic, fie și într-o doară, că intelectualul mai are și creier. • Creier, în sensul în care zicea Nichita: "așa cum gândește capul meu cu creier..." • Așa că mă întorc și zic: de ce nu un 416 și pentru intelectualii? • Dacă pe aia de pe vremea lui Lăpușeanu îi pune, pentru că beneficiază de 416, să văruiască, să măture, să ducă în câmp bălegarul, să sape în grădina primarului ori să-i planteze floricele în fața blocului, de ce nu ar fi puși la muncă și intelectualii? • Puși la muncă și, desigur, plătiți pentru munca prestată. • Bunăoară, să fie obligați, pe banii primiiți, să cumpere cărți. • Pentru că, dați-mi voie, cea mai grea muncă pentru un intelectual este aceea de a îndrăzni să-și cumpere o carte. • Ca să nu mai vorbesc de celelalte trebuințe lui... • Că intelectualul a fost lăsat de izbeliște ar fi o explicație. • În cazul lui 416, se fac anechele sociale și e mai simplu să vezi în ce condiții trăiește o familie, catalogând-o drept săracă sau nu. • Anchetele culturale sunt mai dificile. • Mai ales că nevoia de carte o simt cei cu foarte multe cărți în casă și aceștia, catalogați înstăriți, nu ar mai putea beneficia de un eventual 416 cultural, nu? • Că sunt și case cu biblioteci îmbibate de cărți lăsate acolo ca-ntr-un cimitir e altceva... • Chestia cu 416 cultural se vrea, ca s-o zicem pe-aia dreaptă, un apropo. • Un apropo asupra faptului că se stimulează nemunca. • Și nemunca lasă fără preocupări și creierul. • Creier ușor de manipulat, cu o sticlă de ulei, cu un kil de zahăr, cu una mică în pre și campaniile electorale... • Nu, nu zic, ferească Al de Sus, că intelectualul nu ar putea fi manipulat. • Se cunoaște lășitatea lui! • Dar trebuie să recunoaștem că nu-i nici o manipulare mai pașivă decât menținerea intelectualului în sărăcie - mă refer la intelectualul de rând, nu la cel din hamacul politic - și acest lucru îl știa foarte bine răposatul. • Și acest lucru se pare - e mai mult ca sigur, nu se pare! - nu l-au uitat nici cei ce l-au urmat la putere. • Am zis l-au urmat la putere, nu că, Doamne ferește, i-ar fi luat urmele...

Călătorind printre oameni

Până și cei mai cuminiți și mai așezați dintre noi, cei mai legați de casa și de locul în care s-au născut, au dorit și au sperat, sau măcar au visat să călătorească. Unii, cei norocoși, cei tenaci sau cei merituosi, au și făcut-o. Alții așteaptă încă oportunitatea fericită,

Dar și unii și ceilalți călătoresc din Hawai până în Aleutine, de la Copacabana la Vladivostok și din Katmandu până în Polinezia doar printr-o simplă apăsare pe butonul telecomenzii. Alți oameni, de profesie călători, se mișcă pe mapamond cu naturalețea cu care alții parcurg strada pe care locuiesc, cu bucuria de a dezvălui și altora locuri și peisaje exotice, sălbatice, de neuitat.

Destinul, obedient la rugăminți insistente, m-a luat de mână și m-a condus de câteva ori în viață în locuri în care timpurile se suprapun, iar viața locuitorilor lor primește plusul de aură pe care doar transcendența îl acordă. Copil fiind, am crescut cu imaginea unei acuarele minuscule, acuarela unei insule minuscule, dar al cărei nume mie îmi șoptea nesfârșite povești: Etna Taormina. Mare albastră ca peruzeaua, mici golfuri dantelate de valuri, coaste de deal aurii presărate cu blocuri de calcar orbitor de albe sub lumina soarelui și, răsărind cu o grație unică, porticuri și colonade ale vechilor temple. Două mii de ani de calmă așteptare se pot oare apleca spre nerăbdarea mea din acea dimineață de luni când Giovanni (cum altfel să-l cheme oare pe barcagiul nostru?) ne-a debarcat pe un țarm unde credeam că vād, doream să vād urma unei espadrile dăinuind în nisip "ab ille tempore"? Parcă și așteptam să găsesc ofrande de flori și fructe în parfum de smirnă, oferite lui Jupiter Tonans sau poate lui Neptun, stăpânul absolut al mărilor. Și iată că nările noastre delectează cu uimire mirosul zeilor. Asta e smirna, spune Giovanni cu mândrie, sunt aici niște "uomini sancti", noi nici nu mai știm de când sunt aici, cred că dintotdeauna și ei se roagă tot timpul pentru viața noastră. Ne privim unul pe altul și fremetăm de speranțe reportericești - mamma mia, ce-ar fi să descoperim un cult antic strecurat printre secole până azi? Aparatul de filmat, repede, aparatul de filmat! Urcăm în fugă coasta pieptișă de deal până la ruinele templului. Nici măcar nu stăm să ne reculegem în fața treptelor tocite de pasul mileniilor, urcăm în viteză, ne strecurăm fără să le privim printre colonadele răsturnate,

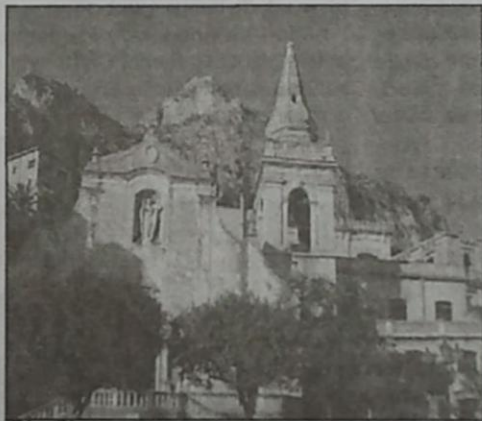
strivim sub talpă asfodelele și, în sfârșit, ajungem acolo unde vanitatea și speranțele absurde ne chemau: în centrul templului de odinioară. Și iată cum vânătorilor de știri de senzație li se isprăvește azi așa-zisul noroc: în locul unde ne așteptam să găsim preoți îmbrăcați în peplumuri albe, cu bentițe purpurii pe frunte, aducând sacrificii unor zei absenți din memoria colectivă de peste două mii de ani, o capelă micuță în jurul căreia stau trei călugări. Capela însăși e o bijuterie. Zidarul italian al veacului trecut a ales din truda pietrarului român tot ce acela a zămislit mai frumos spre lauda zeilor, "per la Grazzia di Sancta Tereza di Angelli", ne spun călugării. Și cum trăiesc ei acolo? Nouă ne trebuie puțin, spun ei. Avem câteva capre, avem și niște oi, deseori vin pescarii și aduc cu ei nu doar pește ci și legume și fructe iar pâinea le este livrată zilnic, cam înaintea nonei. E bine, spun din nou călugării, noi ne mulțumim cu puțin.

Ascultăm pătrunși de respect amestecat cu venerație. Ce viață simplă, Doamne, acum, când mai e doar un pas și trecem în mileniul al treilea și cât de mult înseamnă ... Dar nu mai apucăm să gândim mai mult la asta fiindcă sunetul alert al unui telefon celular sparge liniștea bucolică și instinctiv, toți turiștii, ne ducem mâinile la buzunar în căutarea celularelor. Mai rapid decât noi, fra Serafino își strecoară mâna în buzunarul rasei, scoate un celular și "Grazzie a Dio. Si. No, sto bene. Si, illustrissime cardinali, noi siamo tuti preparatti. Anche de turisti? Bene, illustrissime, noi siamo qui. Grazzie. Amen." și cu cel mai natural gest închide telefonul și îl vără la loc în buzunarul rasei. Buimăciți de rapida incursiune a tehnologiei, ne scoatem propriile celulare și le comparăm cu al lui - este un Nokia doar din penultima generație. Computer aveți? Îndrăznește unul din noi. Ma certo, numai că fratele Cipriano se pricepe cel mai bine. Aveți și internet? Ma si, ar fi păcat să nu vedem situl Vaticanului. Și aveți timp și pentru asta? Certissimo, dar numai după ce paștem caprele și doar între orele de rugăciune.

Și acum, Doamne, cum rămâne cu insula de vis a copilăriei, unde sunt zeii pe care mi-i imaginam trecând majestuos printre coloanele sfărâmate ale vechilor temple? Sto bene, grazzie, îmi răspunde insula, sunt tot aici, cu zeii mei care salută politicios cu Sancta Tereza di Angelli și dau și ei o mână de ajutor ecologiștilor pentru protejarea mea.

Dar eu îmi caut zeii legendelor de odinioară și, vara asta, străbat Mediterana în căutarea lor. Grecia. Creta. Cipru. Amestec amețitor de hoteluri, de magazine, de ruine, de sfinte biserici și de turiști mișunând

inversunați să vadă, dacă nu tot, atunci măcar cât mai mult în răgazul pe care timpul ori banii li-l îngăduie. Iulie. Ușor peste 40 grade Celsius la umbră. Autobus cu aer condiționat. Asta e bine. Ghid volubil. Prea volubil. Asta nu e chiar așa de bine, o să vorbească numai el și n-o să vrea să se întrerupă ca să răspundă la întrebări. În fine. Cu gesturi de cloșcă ocrotitoare ne invită în autobus. Discret, ne numără. Am urcat toți dar ghidul devine nervos. Își cere scuze, dar este o persoană în plus față de lista lui de călători. Avem cu noi vreo cunoștință, făcută poate întâmplător, nu de alta, dar el trebuie să ne protejeze să nu fim deranjați, sau poate în autobus s-a strecurat un intrus? Ne scoatem documentele și suntem confrunțați cu lista lui. Descoperă, în sfârșit, instrusul. O tânără. E frumoasă - frumoasă. Toți ochii rămân ațintiți pe ea. Chiar nu ți-i mai poți desprinde. Nu, nu vorbește engleza. Vorbește un amestec de greacă pe care ghidul mai mult îl ghicește decât îl înțelege. Nu, nu are acte. Nu, nu este turist. Nici nu-i trebuie acte. Vrea doar să le arate acestor

oameni obosiți, așa spune, oameni obosiți, un loc unde să se poată odihni o clipă. Nu e departe. E acolo, lângă pădurea aceea care se și zărește. Ghidul șovăie dar fata face un gest atât de grațios cu mâna, e atât de ciudat seducătoare, încât toți ne așezăm și tânără, cu o mână pe umărul șoferului ne conduce: acum înainte, acum puțin la dreapta. Nici n-am băgat de seamă când autobuzul a ieșit de pe șosea, dar merge lin, printr-o lumină aurie, printre copaci, pe un covor de iarbă. Aici, spune tânără. Acum. Mâna răcoroasă ne atinge ușor umărul fiecăruia. Coborâm. Poate găsim aici un templu sau ceva de soiul ăsta, spunem noi. Ghidul spune - nu știu, chiar nu știu locul, n-am mai fost niciodată aici. Nici șoferul nu-l știe, scutură din cap și ridică din umeri într-un fel mai mult decât elocvent, e răspunderea ghidului și numai a lui, el, șoferul, nu se bagă în asta. Dar coborâm. Căutăm cu ochii. Nici un templu, nici întreg, nici ruinat. Nimic altceva decât lumina aurie cu care soarele învelește un ochi de poiană printre copaci. Și da, un izvor subțire ca un fir de ață care se strecoară printre ierburi și flori sălbatice. Și e liniște. Și e lihnă. Și e o pace de început de lume. Ne răspândim. Ne așezăm pe iarbă. Nu

vorbim, nu fumăm. Luăm doar, cu un pahar trecut din mână în mână câte un strop de apă și bem. Și e liniște. Și e lihnă. Ne odihnim. Uităm ferveoarea cu care, doar în aceeași dimineață vrusesem să stoarcem tot din ceea ce vacanța ne poate da, uităm grijile de acasă de care fugisem în vacanță dar de care nu putusem scăpa și ne odihnim. A spus bine tânără aceea - oameni obosiți. Ne odihnim. Târziu, fără să ne uităm la ceas, urcăm din nou în autobus. Ne întoarcem spre oraș. În fața hotelului coborâm. O căutăm pe fată din ochi. Nu e, ne spune ghidul, n-a mai plecat din pădure cu noi. Nici măcar n-a coborât cu voi, spune șoferul.

Și iarăși, înapoi la muncă. Vacanța s-a terminat. Ajunge pentru vara asta. Acasă. Acasă, dar altfel, într-un loc care-și scrie istoria de cinci mii de ani și ai căruia oameni vorbesc o limbă veche de cinci mii de ani. Mă simt cam pierdută aici. E frumos dar e altfel decât la mine acasă. Chiar mi-e dor de acasă-acasă. Stau la o coadă respectabilă. Zece, ba nu, paisprezece persoane în fața mea. Toți sunt grăbiți. Așa e aici. Toată lumea se grăbește cu disperare. Toți doresc să ajungă cât mai repede în fața ghișeului. Și vorbesc între ei într-o limbă pe care încă n-o cunosc și care nu seamănă cu nici una din cele învățate. Mă simt străină și mai ales înstrăinată. În cutia de sticlă a ghișeului, o femeiușcă semănând mai degrabă a fetiță, muncește cu o viteză cum n-am mai văzut. Răspunde la telefon, completează recipise, computerul îi trepidează, nu te întreabă de două ori ce vrei, știe și pentru cei nedumeriți ce-ar trebui să facă și muncește, muncește, muncește cu o viteză și o energie care ar epuiza și pe un atlet. Simt așa, ca o amețeală și totul se rotește în jur, așa de diferit e totul. Pas cu pas mă apropiu de ghișeu. Mai am în față doi, acum unul. Un bătrânel care stătuie cuminte, fără să scoată o vorbă și așteptase răbdător să-i vină rândul. Doar de vreo două ori mă privise senin. Unde am mai văzut eu ochi așa frumoși, albaștri ca cicoarea? Omulețul a ajuns la ghișeu. Își întinde gâtul cât poate și șoptește repede și cu mare tandrețe în glas: "și să vii acasă la prânz, Frusinică tată, că te așteptăm cu masa, ș-o făcut mamă-ta mămăliguță și să nu mai mănânci prostii de cele uscate prin târg, așa tată." Toată gheața din suflet mi se topește, toată înstrăinarea a dispărut. Peste două mări de România și pe alt continent - sunt, în sfârșit, ACASĂ.

În loc de „La mulți ani“...

Dacă la ora prânzului, a fatidicei zile de 14 noiembrie 2001, pentru inima obosită, sufletul său mare nu s-ar fi grăbit să ajungă la ceruri, ori măcar în lumea celor drepli, astăzi 15 iulie 2003 ar fi împlinit 68 de ani...

A fost un SPIRIT MARE deși la trup era mărunțel, încă de când l-am cunoscut prima oară...

În ultimii 25 de ani de existență a societății socialiste din România, a fost unul dintre oamenii care a făcut mult bine semenilor săi, nu doar prietenilor și cunoșcuților... Și în special pe cei sărmani și mai amărâți, după ce îi asculta cu răbdare și discreție, căci era judecător de oameni de zeci de ani, începând din anul 1958 la Judecătoria Lehliu-Gară, îi înțelegea, încuraja și ajuta cu tot ce putea...

Prima oară l-am întâlnit când eram student și fiind obligați să efectuăm o practică săcâitoare, inutilă și ineficientă până la extrem, prin sediile instanțelor ori a procuraturilor bucureștene ale acelor ani... l-am fost prezentată grupa de 20 de tineri, încă naivi, care se pregăteau teoretic să profeseze în diverse activități juridice...

Era încă Președintele Tribunalului București: tânăr, vioi și volubil ca un vrăbțoi, încântat de stolul de pui cu caș la gură, care îi pășeau cu sfială pragul cabinetului, în care ne-a primit în picioare, îmbrăcat la patru ace, cu costum și cravată, cu ac asortate și pantofi perfect cremuiți și tocurele întregi...

Ne-a salutat cu condescendență, dar și cu o simpatie aparte, egală pentru toți studenții...

Aveam să îl revăd după mulți ani, când trudeam ca judecător de oameni, la Slobozia: era vară, cald și mult de lucru pentru judecătorii tineri din anii aceia... și ne-am pomenit cu dânsul în birou, într-o după amiază toridă, plicticoasă, plină de muște și "antene pentru toți"... Era îmbrăcat într-un costum gălbui, lejer, cu ochelari fumurii și oarecum grăbit să salute... pe cine? Niște amărâți de judecători tineri care beau cafea stricată, fumau mult tutun prost, și munceau pe rupe la cauze penale (cu duimul!) și civile - deși puține, foarte complexe... pentru o leafă ca cea a unui gestionar de dulciuri!

Ceilalți doi colegi de birou, probabil că îl știau mai bine decât mine, căci s-au ridicat în picioare deodată ca două santinele... lipsă din post, când vine șeful de stat major în control...

Salutul lor era plin de deferență dar viclean și întrebător pentru mine - poate și pentru dânsul - ca însăși sărutul Yudithei...

Când am văzut că în spatele dânsului a apărut umbra uriașă a Președintelui Tribunalului - a cărui voce tremura, de sau cu sfială, nu mai știu, m-am ridicat și eu ca un nesimțit amețit de foame, sete, muncă, plictis... și vizite de care nu prea aveam chef...

Abia în clipa în care și eu m-am ridicat în picioare,

ducând simbolic mâna la gât să strâng nodul unei cravate care îmi lipsea, m-am pomenit că îmi întinde mâna, mică, energică și plină de biocurenți, care parcă m-au electrocutat: "Vă salut colega!... Sunt Dumitru Apostoiu, secretar Prezidențial... fost primul Președinte al Tribunalului Județean Ialomița!..."

După un schimb convențional și "colegial" de cuvinte, a plecat ca o nălucă, însoțit de umbra mare a Președintelui...

Ne-am aprins câte o țigară și am întrebat: "Cine dracu mai este și Piticu asta?", la care ceilalți doi colegi de birou au zâmbit amar, à la Moromete!!!

"Adică, chiar nu știi măi D. cine este Mitică Apostoiu?!..." m-a întrebat cu un aer ciudat și înciudat unul cu vocea graseiată și ochelari groși... "Este fostul Președinte al Tribunalului București... și Secretarul Prezidențial al Consiliului de Stat"...

"Adică al lui Ceaușescu?!..." am mai zis eu cu lehamite... dar multă vreme după aceea m-am întrebat: ce căuta ditamai Secretarul Prezidențial, într-un birou de judecătorie amărâtă din Bărăgan... Apoi au mai trecut mulți ani, până în toamna anului 1992 când l-am reîntâlnit în biroul notarului șef al municipiului București... L-am recunoscut de îndată, l-am salutat cu deferență și respect...

De atunci am stat adesea împreună de vorbă, îndeosebi și împreună cu cel mai statornic prieten al său, fostul Ministru al Justiției dr. Gheorghe Chivulescu.

Multe am auzit, aflat și înțeles eu din discuțiile celor doi mari oameni.

15.07.2003

Urziceni

Dan I. LAURENȚIU

DESPRE TRECUT ȘI MONUMENTE LA CĂTRUNEȘTI

Pe cursul mijlociu al Mostiștei, apa peste care odinioară erau aruncate numeroase punți de trecere - de unde și numele, de la slavonescul **most**, însemnând pod - și pe care sunt așezate satele ialomițene de astăzi Sinești, Cătrunești, Lileci, urmele de locuire coboară până în timpurile străvechi. Săpăturile arheologice efectuate în această zonă, pentru salvarea vestigiilor afectate prin lucrările de amenajare a cursului Mostiștei, au scos la iveală mărturie aparținând diferitelor epoci istorice, de la cea a bronzului și până la cea prefeudală, caracterizată prin cultura Dridu.

La Cătrunești, sat așezat pe malul stâng al Mostiștei și aparținând comunei Sinești, asemenea mărturie istorice nescrise arată, indiscutabil, că oamenii au locuit acolo începând cu mai bine de 2500 de ani în urmă. În partea de miazăzi a satului au fost descoperite urme de locuire din epoca bronzului, din perioada dacică, daco-romană și aparținând culturii Dridu (1). Așezarea, pomenită în sursele istorice scrise cu numele sub diferite forme (Crătunești, Cătunești, Cătrunești), apare atestată prima oară la 25 mai 1532, într-un hrisov prin care voievodul Vlad Înecatul întărea stăpânirea Mănăstirii Snagov asupra satului Drăgoești, hotarnici ai moșiei mănăstirii fiind, din satele învecinate "12 boieri: din Stoinești, Drăghici și Moș și Slav și Stănicul și Stoian și din Speteni, Voicilă și din Crătunești, Voinea și din Băjăști, Vladul și Marco din Piscuri, Neagoe și alt Neagoe și din Greci, Sahat paharnic" (2). Cătruneștii, atestați așadar cu aproape cinci veacuri în urmă, au evoluat în timpurile medievale ca o mică așezare rurală - cătun (3), de unde probabil și numele - într-o zonă în care pământuri întinse aparțineau Mănăstirii Snagov, încă din veacul al XV-lea. După anul 1800, moșia Cătrunești aparținea familiei boierilor omonimi și se învecina cu moșia Hagiești, aparținând familiei Marghiloman, Bițina, aparținând proprietăresei Catinca Crețeanca și Drăgoești, aparținând Mănăstirii Snagov, serdarului Colfescu și pităresci Sanda (4). Era un sat de țărani dependenți, alături de care s-au așezat și ciobani ardeleni, "sudiiți", înregistrați ca atare în catagrafiile vremii (5), precum cele de la 1804 și 1810. La sfârșitul secolului XIX, moșia Cătrunești era în proprietatea familiei Niculescu, căreia i se datorează refacerea bisericii și sprijinul acordat școlii sătești.

Trecutul acestei așezări, aparținătoare multă vreme județului Ilfov, astăzi ialomițeană, a fost marcat și de

participarea unora dintre locuitorii săi la frământările țărănești de la anii 1862, 1888 și 1907.

Alături de hrisoave, catagrafiile ș.a., păstrate în arhive, istoricul satului Cătrunești se sprijină și pe cele două monumente din localitate, anume biserica și monumentul eroilor.

Biserica și Monumentul (troița) Eroilor din Cătrunești

Având hramul "Sfântul Nicolae", biserica din Cătrunești a fost ridicată la începutul secolului XIX, probabil în locul unei vechi biserici din lemn. La anul 1913, a fost refăcută de familia Niculescu, prin grija căreia s-au realizat și tâmpla și zugrăvirea bisericii, adăugându-se și pridvorul închis. Edificiul este de tipul sală, cu un pridvor de plan pătrat, dispus către apus. O singură turlă, cu plan octogonal și învelită cu tablă, încununează pronaosul bisericii. Deasupra intrării în lăcaș, pe latura de miazănoapte a pridvorului, pisania săpată în marmură glăsuiește: "ACEASTĂ ST. BISERICĂ CU HRAMUL SF. NICOLAE FIIND ÎNVECHITĂ ȘI RUINATĂ/ DE VREMURI, S'A REÎNOIT ADĂUGÂNDU-I-SE PRIDVORUL, FĂCÂNDU-I-SE TÂMPLA/ ȘI PICTURA ȘI ÎNZESTRÂND-O CU TOATE CELE NECESARE SFINTELOR/ SLUJBE, DE CĂTRE DREPT CREDINCIOȘII CREȘTINI ȘI IUBITORII DE HRISTOS/ SCARLAT NICULESCU, SOȚIA SA ALEXANDRIINA ȘI FIICELE SALE EUGENIA ȘI ZOE/ PROPRIETARII MOȘIEI CĂTRUNEȘTI, ȘI S'A TĂRNOSIT ȘI REDESCHIS TOT ÎNTRU/ CINSTEA SFÂNTULUI ȘI MARELUI IERARH NICOLAE AL 47-LEA AN AL DOMNIEI/ M.S. REGELUI CAROL I ȘI AL 2-LEA AL

ARHIPĂSTORIEI Î.P.S. MITROPOLITULUI/ PRIMAT AL ROMÂNIEI D.D. DR. KONON ARĂMESCU DONICI. 25 AUGUST 1913."

Monumentul eroilor, închinat memoriei fiilor satului căzuți în războiul reîntregirii neamului, se prezintă sub forma unei troițe din lemn și a fost ridicat în anul

1930, prin strădaniile comunității locale, în frunte cu vrednicul preot Alexandru Ivanovici. Dispusă în cimitirul satului, nu foarte departe de biserică, troița este semiîngropată în patru trepte din ciment și are săpată inscripția: "ÎN AMINTIREA EROILOR DIN/ ACEASTĂ COMUNĂ CĂZUȚI/ PENTRU ÎNTREGIREA/ NEAMULUI./ RIDICATĂ DIN INIȚIATIVA/ PĂR. ALEX. IVANOVICI CU/ OBOLUL VĂDUVELOR DE/ RĂZBOI, ÎN PRIMUL AN/ DE DOMNIE AL [...]"

Două monumente în aparență modeste prin vechimea lor, dar care adăugate numeroaselor mărturie arheologice descoperite în zonă (6) și documentelor păstrate în arhive, constituie fundamentele trecutului unui sat ialomițean de pe apa Mostiștei: Cătrunești.

Prof. Ștefan GRIGORESCU

NOTE:

(1) Done Șerbănescu, George Trohani, **Cercetări arheologice pe valea Mostiștei**. În vol. **Ilfov - File de istorie**. București, 1978, pag.38 și harta. Despre așezările geto-dacice de pe valea Mostiștei, vezi Mioara Turcu, **Geto-dacii din Câmpia Munteniei**. Editura Științifică și Enciclopedică, București, 1979, pag.10 și passim.

(2) **D.I.R., Veacul XVI, B. Țara Românească. Vol. II (1526 - 1550)**. Editura Academiei R.P.R., București, 1951, pag.105

(3) Sate Cătunești și în alte județe ale Țării Românești

(4) Ioana Constantinescu, **Populația județului Ilfov după catagrafia din decembrie 1819 - ianuarie 1820**. În I.F.I., pag.251

(5) Ștefan Meteș, **Emigrări românești din Transilvania în secolele XIII - XX**. Editura Științifică, București, 1971, pag.210

(6) Semnalăm asemenea mărturie arheologie păstrate la Școala din Sinești

Un semicentener

LICEUL DIN FIERBINȚI

*În geamurile școlii ploaia bate
Cu boabele-i mărunte de cristal
Și-n moale tânguire de caval
Suspina vântul a singurătate...*

Versurile aparțin colegului meu de bancă din liceu, Petru Ioniță. M-au urmărit ani în șir și mă învăluie și astăzi într-un giulgiu de melancolie. Și nu doar pentru că autorul lor a plecat mult prea repede în lumea umbrelor, ci mai ales pentru faptul că ele, aceste versuri, așternute dintr-o răsufare pe hârtie într-o mohorâtă zi de octombrie, îmi deschid de fiecare dată largi ferestre spre un timp adânc întipărit în suflet: anii de școală.

Eram în clasa a IX-a și ni se părea că suntem cei mai importanți și neînțeleși oameni de pe Pământ.

Scriam versuri și iubeam toate fetele frumoase și băteam la porțile vieții cu o mistuitoare nerăbdare, având senzația că nimeni, sau aproape nimeni, nu voia să ni le deschidă.

Firește, ne înșelam. Toți voiau s-o facă, numai că dascălii și părinții noștri țineau morțiș ca această intrare în Lume să se facă după reguli bine stabilite. Dar, într-o vreme de răscruce, la nici zece ani de la terminarea războiului, când cei plecați pe front continuau să mai apară din când în când de prin prizonieratele Dombassului și ale Siberiei, făcându-ne pe toți să ne închinăm de uimire cum de scăpaseră cu viață, în astfel de vremuri, zic, nu prea mai știau nici ei ce anume reguli trebuia aplicate: cele moștenite din părinți, sau cele impuse de puzderia de "tovarăși" trimiși prin toate colțurile țării, pentru a face din biata blândă Românie o patrie la fel de fericită și prosperă ca marea Uniune Sovietică a genialului Stalin.

Și, totuși, s-au găsit și puterea și priceperea să se mai facă câte ceva. În 1953, școala de șapte clase a fost transformată în liceu teoretic de zece clase. N-a fost examen de admitere: au fost aduși copiii cei mai buni de la școlile din vecinătate. Unii au venit chiar de la distanțe mai mari.

Și parcă-i văd pe cei vreo 40 de fete și băieți strânși în careu în curtea încăpătoare a școlii primare din Fierbinți Târg, unde se țineau festivitățile de deschidere a noului an școlar. Parcă-l văd pe "Domnul director", profesorul **Dumitru Stoian**, omul care se zbatuse și alergase peste tot și nu se liniștise decât în clipa în care reușise; parcă-l văd și îl aud: "Ei, copii, pentru noi, pentru comuna noastră, 15 septembrie 1953 va rămâne... Viața noastră, viața voastră în primul rând... Lumina cărții..." Cuvinte răzlete din cele rostite atunci de directorul nostru cu ochii scăldați în lumina bucuriei.

Dar nu vorbele mi s-au întipărit în memorie, ci mai ales chipurile colegilor mei și ale dascălilor noștri, la fel de emoționali.

Înființarea liceului s-a dovedit o șansă de afirmare nu doar pentru copii, ci și pentru mulți dintre profesori.

Directorul Dumitru Stoian, bărbat înalt și prezentabil, elegant, întotdeauna proaspăt ras, cu părul piepănat pe spate, avea ochi castanii, cu priviri sfredelitoare, fără a fi ostile, deși îi plăcea să facă pe autoritarul. Avea avantajul că ne cunoștea personal aproape pe toți, ne știa părinții și se implica pozitiv în existența noastră, deși nouă, atunci, atitudinea sa ni se părea cam despotică. Îl respectam cu teamă, mai ales noi băieții, cărora, atunci când era cazul, ne mai aplica și câte o "corecție" nu doar verbală, ci și câte una "așa ca între noi bărbați", cum îi plăcea să spună. Când își făcea intrarea pe poarta școlii (neavând un local propriu, liceul a funcționat o vreme într-o clădire cam strămluțată ce aparținuse, mi se pare Ministerului Silviculturii sau

cam așa ceva), cu mersul său apăsător, deprins în școala de ofițeri de infanterie pe care o absolvise în timpul războiului, oricât de mare ar fi fost larma, era suficient să auzi "Măi, Domnu Stoian!" și într-o clipă cobora liniștea și fiecare începea să-și controleze ținuta. Ne privea cu satisfacție și ne striga de departe, ca la armată: "Bună ziua, copii!" Fața i se destindea într-un zâmbet larg, în ciuda cicatricei adânci pe care o purta pe unul dintre obraji. Unii spuneau că era urma unui glonț. Știam că fusese pe front, dar nimeni n-a îndrăznit să-l întrebe, iar dânsul n-a crezut că era necesar să ne vorbească despre așa ceva. Pentru mine însă, era unul dintre cei care scăpaseră urgiei, ca și tatăl meu, iar semnul acela îl făcea să crească în ochii mei, dându-i o notă de distincție și chiar un drept în plus.

Nu mai țin minte ce materie preda, dar pentru mine a rămas "Domnul director". Parcă fusese născut pentru așa ceva. Toată ziua era în școală și știa tot ce mișcă, din cantina internatului până în cancelaria profesorilor. Probabil că și din acest motiv, pentru unii era stănjitor...

În comună, existase o anume tradiție școlară. Apropierea Capitalei (o oră cu trenul) le îngăduise multora să-și trimită copiii la școli, în general de meserii, dar și la seminarii sau școli normale. După cedarea Basarabiei și Bucovinei de Nord, în comună se stabiliseră și câțiva refugiați din aceste provincii, unii învățători sau profesori. Existența căii ferate și posibilitatea navei au facilitat venirea și a câtorva profesori tineri și, din mers, s-a încheșat un grup didactic valoros.

Cei mai mulți erau oameni conștiințioși și ambițioși. Unii se află azi în lumea veșniciei, însoțiți de sentimentul meu de recunoștință, dar și de regretul de a nu-i fi putut iubi în mod egal. Câțiva m-au marcat cu deosebire.

Doamna Negoescu preda româna la clasele mici și nouă franceza. O văd încă dreaptă, mândră, cu părul prins într-un coc meșteșugit, într-o impecabilă călcată bluză de poplin de culoarea paiului și cu o fustă trecută bine de genunchi, de culoare maron, subliniindu-i talia suplă.

Domnul Ion Oțel era bucovinean. Un bărbat trecut de jumătatea vieții, robust, puțin greoi în mișcare, cu o ironie plină de blândețe, surprinzător de atent însă la tot ce se întâmpla în jurul său. Era inginer agronom și gurile rele spuneau că înainte de război fusese senator sau deputat. Ca orice bucovinean care se respectă, vorbea poloneza, germana, ucraineana și rusa. În prima oră țineu să precizeze cu tălc faptul că purta același nume cu Iosif Visarionovici Stalin, dar preferase să-l traducă în românește, ca să nu dea naștere unor nedorite confuzii... Glumea mult, era foarte răbdător și ne da de înțeles că nu ținea morțiș să învățăm limba lui Pușkin, dar "dacă eu n-am încotro, iar voi tot trebuie să faceți ceva..." Nu-mi aduc aminte să fi rostit vreo frază întregă, doar jumătăți, ceea ce mă făcea să cred că ne considera destul de isteți și nu era nevoie să-și ducă gândul până la capăt. Dar jumătățile lui de gând exprimau adevăruri pe care, atunci, nu prea mulți aveau curajul să le gândească, necum să le rostescă...

Domnul Moraru, basarabean, era un fel de "profesor de toate". Era și el trecut de jumătatea vieții. De-a lungul anilor, în afară de sport și muzică, istorie și limba română, predase de toate. Nouă, celor din liceu, ne-a predat fizica. Era "tobă" de matematică și un pasionat jucător de șah. Hârșit de viață, își pierduse vigoarea fizică, iar pe chip i se citea adesea o umbră de tristețe adâncă...

Dintre profesori se detașa însă **Florian Popescu**, dânsului revenindu-i și misiunea de a ne fi diriginte. Preda limba și literatura română. Exigent, sever, puțin cam pedant, dar bine intenționat, cu tact și talent

pedagogic indiscutabil. Din câte știu, era singurul dintre profesorii noștri cu abonament la revistele de specialitate, cărora le trimitea adesea interesante colaborări. Participase la întocmirea unor manuale școlare, iar în timpul școlii normale fusese coleg cu Marin Preda.

Avea ținuta ireproșabilă. Purta costum gri, întotdeauna cămașă albă și peste ea un pulover-vestă grenă și cravată asortată. O eleganță sobră. Puțin cam rece și distant. Rădea rar, dar atunci își arăta întreaga-i dantură albă și îngrijită, iar în ochi îi apărea un licăr luminos. În timp ce rădea, pentru o fracțiune de secundă, o măsea îmbrăcată în aur sclicea ca un licurici.

Eram muți de admirație privindu-i pantofii strălucitori: oricât de ticăloasă ar fi fost vremea, și venea de la vreo doi kilometri, pe aceleași drumuri pline de noroi și hârtoape, dânsul nu-și murdărea nici măcar toată rama pantofului, făcându-te să crezi că nu venise pe jos.

Fiind din localitate, avea și dânsul avantajul că ne știa pe cei mai mulți încă din clasele gimnaziale. Când preda, ținea un fel de prelegeri bine articulate, menite să suplonească lipsa manualelor, iar verificarea cunoștințelor se transforma într-un dialog amplu, cu cât mai mulți participanți. Îi plăcea să afle cum gândim și știa să pună întrebări. Îl bucurau răspunsurile elegant formulate.

Din păcate, materia predată de dânsul era grav încorsetată de cenzura instituită atunci în cultura română. Argezi, Blaga, Voiculescu și mulți alții lipseau cu desăvârșire din program. Asta nu ne-a împiedicat însă pe mulți dintre noi să-i citim. Cu pasiune. Cu frenezie uneori și într-un climat de misterioasă conspirativitate. **Cuvinte potrivite și Flori de mucigai**, ca să dau un exemplu, le-am citit copiate cu indigoul pe un maculatur...

În clasa a IX-a s-a încropit un embrion de cenaclu - i se spunea cerc literar. Am scos și o revistă, copiată de mână în câteva exemplare (din care aflu cu regret că nu s-a mai păstrat niciunul). Numele revistei - **Pentru noi** - eu îl propusesem și eram tare mândru de acest lucru. Domnul profesor Florian Popescu "patrona profesional" întreaga afacere, dar cel care se implicase și ne coagulase în jurul unor astfel de preocupări era mai tânărul profesor de limba rusă **Nicolae Chevorcean**.

La fel de receptiv s-a dovedit și un alt profesor tânăr, **Gheorghe Herescu**, de matematici, cu disponibilități pentru artă și cultură și foarte apropiat de noi. Mare pasionat al dansului popular românesc, nu s-a lăsat până nu a format o echipă de dansatori care, împreună cu corul liceului, a dat frumoase spectacole în sala căminului, privite cu admirație nu doar de părinții noștri, ci de toată suflarea comunei.

În viață, însă, se întâmplă și lucruri ciudate. De pildă, în al doilea an de la înființarea liceului, ne-au venit noi profesori. Era și nevoie. Printre noii sosiți, și soții **Maria și Pavel Voicu**. Dânsul fusese numit chiar director. Pentru mulți s-a creat impresia că venise, cum se spune, "la de-a gata", că prin numirea sa se făcuse, și până la un punct chiar așa era, o mare nedreptate celui care fusese ctitorul liceului. Domnul Voicu era însă un foarte bun profesor de geografie și, treptat-treptat, efigia lui de "uzurpator" s-a estompat, devenindu-ne unul din profesorii simpatizați.

Pentru mine, totuși, rămâne un mare semn de întrebare. Doamna Voicu preda istoria. Fără a fi în vârstă, părea un om lipsit de vlagă, băntuit de tot felul de plictisuri și sătul de toate cele. La drept vorbind, poate că nici nu era așa și doar se ascundea sub această mască, deoarece istoria, ca obiect de studiu, trecea atunci prin grele încercări. Manualul lui Roller, nu atât prin dimensiuni, cât mai ales prin conținut, ne ținea departe de acest obiect. N-am înțeles totuși de ce profesoara noastră nu încerca nimic pentru a micșora această distanță...

Mă pregătesc să pun punct acestor pagini. Emoția fiind atât de puternică mi-e teamă că, după cinci decenii, memoria mea, evident subiectivă, n-a reținut decât vagi secvențe din ceea ce ar putea fi istoria de 50 de ani a unei instituții careia mulți îi datorează drumul lor drept în viață. Dar, în astfel de cazuri, de regulă, rațiunea sfârșește prin a fi biruită de sentimente. Iar semnatarul acestor rânduri este de-a dreptul copleșit...

MARIAN ȘTEFAN

Județul Ialomița în timpul campaniei militare

- Fapte de vitejie ale ostașilor ialomițeni -

La începutul războiului județul Ialomița nu s-a aflat în prima linie a frontului, în zonă fiind liniște, nepetrecându-se evenimente militare decât o dată cu înfrângerea armatei române la Turtucaia și cu retragerea acestora spre Cernavodă. La 1 septembrie 1916, în zona Mostiștea - Fetești se găsea detașamentul rus al generalului Pavlov compus din divizia 8-a Cavalerie rusă (18 escadroane și 12 mitraliere), întărită cu 2 batalioane infanterie și o baterie românească (1).

La 8 septembrie, trupele române evacuează Silistra, serios amenințată după pierderea capului de pod de la Turtucaia. Este momentul când locuitorii județului Ialomița simt în mod direct greutatea războiului. Populația orașului Călărași și din comuna Mircea-Vodă "încarcă grăbiți ce puteau și fugeau în câmp să nu fie surprinși de proiectilele azvârlite de peste Dunăre, de către bulgari din porturile Silistrei cucerite" (2). La acestea se adaugă și numeroasele raiduri aeriene ale avioanelor inamice care măreau și mai mult panica prin "bombele azvârlite și prin felul lor de vizitare" (3).

Pierderea portului Constanța, cucerirea liniei Cernavodă - Constanța, la începutul lui octombrie 1916, sunt fapte ce fac ca primejdia trecerii Dunării de către trupele germano-bulgaro-turce să fie iminentă. În octombrie 1916 este dat ordinul pentru reorganizarea armatei române. În ceea ce privește frontul de sud, prin părăsirea Cernavodei și retragerea spre nord a trupelor armatei de Dobrogea, zona Călărași - Fetești - Tândărei devine periculoasă, prin pulința pentru inamic de a încerca treceri pe malul stâng. În această parte Marele Cartier General proiectează organizarea unui sector de pază al Dunării între Mânăstirea inclusiv (vest de Călărași) și Tândărei inclusiv, sector care urma să fie încredințat Diviziei a 8-a Cavalerie rusă, întărită cu un regiment de infanterie, 2 batalioane infanterie, 2 baterii și un escadron, toate unități românești, prevăzându-se interceptarea vaselor inamice pe Borcea, între Călărași și Fetești (4).

Pentru a asigura capitala țării, în zona Slobozia urma să fie adus un grup din Divizia a 14-a, care forma rezerva împreună cu diviziile 11, 16 și 15. Divizia a 14-a era împărțită în două grupuri: unul în zona Brănești - Ileana și al doilea în zona Slobozia (Ialomița) (5). Acest plan nu a mai fost pus în aplicare datorită rapidității desfășurării operațiilor militare pe fronturi.

Inamicul a reușit să cucerească Hârșova la jumătatea lunii octombrie 1916 și să mărească frontul de acoperire al Dunării cu porțiunea sud-Fetești-Hârșova. Sectorul se va întinde acum de la Balta Mostiștea până la nord de Hârșova, sector ocupat deocamdată numai de Divizia a 8-a Cavalerie rusă și trupele românești de infanterie și artilerie, la care, mai târziu, i se vor atașa și trupele Diviziei 40-a rusă (6).

Pentru a apăra cursul Dunării se constituie "Grupul fluvial al apărării Dunării, de la Gura Oltului până la nord de Hârșova", sub ordinea Marelui Cartier General Român. Grupul era compus din trupe de marină și infanterie română, trupe de marină ruse, ofițeri și ingineri români, francezi și ruși. Acestora li s-a încredințat în această perioadă importanta misiune de a împiedica trecerea Dunării în această zonă de către trupele germano-bulgaro-turce, care ar fi împiedicat retragerea armatei române spre Moldova (7).

Pentru a opri mai mult timp trecerea inamicului în Muntenia se impunea distrugerea podului de la Dunăre, construit de Anghel Salygny, dar acest lucru nu s-a reușit, podul a rezistat tuturor încercărilor. La 26 octombrie 1916 a fost distrus podul de la Fetești de peste Borcea, precum și podul intermediar de peste Balta lezărului de echipele de marină și geniu române, rupându-se astfel legătura cu Dobrogea (8). O parte a trupelor române aflate în Dobrogea s-au scurs peste podul de vase de la Giurgeni - Vadu Oii, instalat aici încă din 3 septembrie 1916 (9), după care podul a fost ridicat și transportat mai la nord, între Măcin și Brăila (10).

În sectorul Gura Ialomiței - Călărași nu s-au

înregistrat evenimente militare importante, deoarece nu existau trupe inamice numeroase. La cererea Marelui Cartier General Român se vor disloca o parte din aceste trupe pentru a interveni în zona Zimnicea - Alexandria.

Conform înțelegerii intervenite între Marele Cartier General Român și Comandamentul armatei ruse de Dunăre se constituie Detașamentul Generalului Rezvoi, dintr-o brigadă din Divizia a 8-a Cavalerie rusă, care încep deplasarea pe traseul Dorobanțu - Ulmu - Mânăstirea spre Sîstov - Zimnicea. Restul Diviziei 30-a și o brigadă din Divizia a 8-a Cavalerie rusă, vor începe să se strângă în punctele Budești și Curcani, în zilele de 19 - 20 noiembrie 1916, pentru a sprijini armata română în zona Zimnicea - Alexandria (11).

În noaptea de 8 - 9 decembrie 1916, trupele bulgare, turce și germane trec Dunărea pe la Călărași și Fetești. Armata româno-rusă, subțiată de numeroasele reorganizări, se retrage la nord de Ialomița, comandamentul rus anunțând că se va face concentrarea corpului rus pe malul nordic al râului Ialomița, pe aliniamentul Meteleu - Roșiori - Tândărei - Piuș-Pietrii (12). Cauza retragerii precipitate din zonă este datorată de înfrângerea suferită de armata română în bătălia de la Cricov, din 8 - 12 decembrie 1916, armata română retrăgându-se spre Râmnicul Sărat și lăsând, astfel, descoperit spatele trupelor româno-ruse aflate în șesul Bărganului, care, în situația creată, au fost obligate să se retragă pe aliniamentul prezentat mai sus (13). La 8 decembrie 1916 trupele germane ocupă Coșereni, iar până la 9 decembrie alte localități din Ialomița (ca: Urziceni, Manasia, Siliștea etc) (14). Luptele din această perioadă nu au mai fost atât de încleștate pentru că "în seara de 3 decembrie 1916 Marele Cartier General Român a hotărât să-și retragă forțele din Muntenia pe poziția de mai sus (Râmnicul Sărat - Viziru - Carpați - Dunăre - n.n.) unde urmau să sosească și importante forțe rusești". Trupele române au primit ordinul să ducă acțiuni de întârziere, folosind focul artileriei și lupta aeriărgăzilor, fără a se angaja lupte puternice cu inamicul (15).

În retragere armata română și rusă au pustii satele, jefuind și dând foc la tot ce întâlneau în cale, pentru a nu lăsa nimic inamicului. Pe urmele lor bulgarii și turcii completau opera comișând cele mai abominabile atrocități asupra populației dezarmate. Se întreceau în jafuri și cruzimi pe spinarea bieților săteni. S-au datat la asemenea fapte și germanii, încât însuși Falkenhayen se vede nevoit să le constate și să le deplângă în memoriile sale.

Retragerea trupelor româno-ruse din zonă și a administrației române s-a făcut în grabă "în ziua de 8 decembrie 1916 ordonându-se evacuarea de urgență a orașului Călărași, nu am putut salva decât 17 butoaie cu ulei și două butoaie goale care au fost duse la Galați" raporta, la 10 ianuarie 1917, Căpitania Portului Călărași (16). Personalul civil și militar al portului, administrația orașului Călărași, au părăsit în grabă portul și orașul pe șlepurii sau cu alte mijloace, lăsând în mâinile inamicului 730.869 kg, cărbuni ligniți și alte produse (17). S-a reușit să mai fie încărcate pe unele șlepurii o parte din cereale și fabrica "de șuncărie, zarzavatul și cantitatea de lână proprietatea Ministerului de război" (18).

Ocuparea Silistrei, cucerirea liniei Constanța - Cernavodă - Hârșova au marcat apropierea frontului de localitățile județului Ialomița și au permis inamicului să organizeze acțiuni de intimidare a populației civile. Călărașul, de exemplu, a fost bombardat de 14 ori de către aviația inamică. Atacurile s-au soldat cu moartea a 5 bărbați, 3 femei, un copil și 2 soldați răniți și cu distrugerea a numeroase imobile. La Fetești, aviația inamică a ucis un grup de 96 de oameni aflați în gara Fetești. Aviația inamică a bombardat spitalul din Călărași și în gara Fetești un tren sanitar (19). Deasupra unor localități ialomițene au fost lansate bombe cu culturi de microbi sau obiecte care la atingerea lor explodau. "Pendant le mois d'octobre 1916, un aeroplane ennemi, volant ou-dessus du village d'Albești, affete des bombons empoisonnes qui ont été romanes par les enfants.

Les autorites rurales, ayant été avretis, le soisirent" (20). La Fetești, "en y jetant des bombons et toutes especes de poisons dissimules sous diferants formes" (21). Aviația inamică a mai bombardat satele Cegani, Bordușani, Cacomeanca, Tândărei, Colelia, Bordușelu, Căzănești (22), iar satele Rași, Sărățeni, Gildău, Mircea Vodă precum și orașul Călărași au fost bombardate de artileria inamică (23). În urma acestor acțiuni în județ au murit 134 de persoane - copii, femei și bărbați, iar alții 15 au fost răniți.

Campania militară din anul 1916 - 1918, e dovada vitejiei și eroismului soldatului român, care nu a precupețit nici un efort pentru apărarea și libertatea patriei. La această campanie și-au înscris numele ca eroi și numeroși fii ai județului Ialomița care au luptat cu vitejie, pentru vatra lor, pentru eliberarea Transilvaniei, pentru apărarea Moldovei. Înrolați în regimentul 63 infanterie, 79 infanterie, 38 infanterie, 3 artilerie, 20 artilerie, 23 infanterie, 39 infanterie, Petru Rareș, 78 infanterie, 31 infanterie etc., mulți dintre ei au căzut eroic pe câmpul de luptă din Transilvania, în luptele de la Jiu, de la Predeal, Turtucaia, Zimnicea, Cricov, Neajlov, Mărăști, Mărășești și Oltuz (24).

Vom reaminti aici faptele de vitejie ale caporalului Constantin Mușat din Regimentul 2 grăniceri. Născut în anul 1890 în comuna Domnești - Argeș, copil fiind s-a mutat cu părinții, care primiseră pământ în Ialomița, în satul Floroica, unde va urma școala generală. Războiul care începuse în august 1916 îl găsește la paza graniței în Regimentul de grăniceri, între muntele Susai Valea-Prahovei. În ziua de 28 august 1916 Batalionul de grăniceri din care făcea parte și Constantin Mușat începe coborârea pe versantul transilvănean al Carpaților. Constantin Mușat participă la luptele de la Brașov, la cele din defileul Oltului și la Ciineni, este rănit ușor de mai multe ori în această perioadă, refuzând evacuarea de pe front (25).

La sfârșitul lunii septembrie, subunitatea sa este mutată pe frontul din munții Vrancei. Aici, în iarna lui 1916/1917, se vor purta numeroase lupte cu dușmanul, superior numeric. Mușat și camarazii săi au dat dovadă de un strălucit și înalt devotament în lupta cu cotropitorii germani și austro-ungari care încercau să pătrundă în Moldova. La 16 decembrie 1916, în timp ce inamicul ataca mereu la flancul drept, la punctul numit Rîpa Roșie, după o bătălie crâncenă, la un capăt de tranșee este găsit grav rănit soldatul Constantin Mușat (26).

Propus să fie reformat refuză "când veni însă în fața comisiei (10 februarie 1917 - n.n.) de reformă, Constantin Mușat luă o poziție și cu glas bărbătesc își spuse limpede păsul, stăruiind să-l trimită înapoi pe front" (27). Comisia, convinsă, acceptă întoarcerea pe front a lui Mușat. Pentru fapta sa deosebit de curajoasă în ziua de 12 februarie 1917, prin ordin de zi, în care se arată "cu multă bărbăție și însuflețit de cele mai frumoase sentimente de dragoste de țară numitul soldat (Constantin Mușat - n.n.) a stăruit să nu fie reformat și să fie trimis ca aruncător de bombe" (28). Însuflețirea ce l-a cuprins, la vestea că a fost acceptată cererea sa de a se întoarce pe front, este redată de un reporter al ziarului "România" care îl vizita la spital: "grănicerul Mușat plutește în al noulea cer, se plimbă printre paturi sau pleacă în vizită prin celelalte săli. Isteț și repede la vorbă se silește totuși să pară modest, ca și cum toate distincțiile și darurile primite l-au lăsat rece. În jurul lui sunt alți viteji care-l privesc cu răvnă, laudându-i zodia norocoasă. Mușat, cu aerul unui risipitor, împarte porecle eroice, cuvinte măgulitoare, face planuri strategice, și toată lumea râde" (29). În timpul cât a stat în spitalul Vaniamin din Iași, caporalul Constantin Mușat a primit numeroase scrisori și vizite din partea numeroșilor locuitori ai Iașului, care aduceau astfel un omagiu celui care avea să fie un exemplu pentru toți ceilalți răniți (30).

În aprilie 1917, Mușat se reîntoarce la Regimentul 2 grăniceri, Batalionul 2 la Compania de grăniceri. Aici se va pregăti intens pentru front, specializându-se în aruncarea grenadei (31).

ORAȘUL CĂLĂRAȘI ÎN PERIOADA 1945 - 1950. ASPECTE EDILITARE, ECONOMICE, SANTITARE ȘI CULTURALE

Prof. Veronica BERGHEA

Director - Direcția Județeană a Arhivelor Naționale Ialomița

Perioada pe care mi-am propus să o prezint cu ajutorul documentelor de arhivă pe care le-am avut la dispoziție, a însemnat pentru orașul Călărași un timp de revenire la normal, de refacere, de renaștere după anii de război, cu cohorta lor de lipsuri și necazuri.

M-am oprit asupra unor aspecte economice, edilitare, sanitare și culturale, lăsând viața politică pe seama unor cercetători mai avizați.

Mai întâi câte ceva despre populația orașului: dacă la recensământul din 1943 Călărași aveau o populație de 21.457 locuitori, constatăm o creștere, până în 1946, când primarul încunoștința prefectura că populația orașului "este de 26.310 suflete" (1). Ce s-a întâmplat în decurs de doi ani, până în 1948, când se face un nou recensământ, nu știm, dar numărul locuitorilor scade drastic. În august 1948 Călărași mai numărau 19.692 locuitori și anume: 9290 bărbați dintre care: 980 sub 7 ani, 1594 între 7 și 14 ani, 4567 între 15 - 44 ani, 1514 între 45 - 60 ani și 635 peste 60 ani și 10.402 femei dintre care: 973 sub 7 ani, 1620 între 7 - 14 ani, 5110 între 15 - 44 ani, 1758 între 45 - 60 ani și 941 peste 60 ani. (2)

Același recensământ din 1948 ne prezintă și situația populației pe culte: 19.209 ortodocși, 251 mahomedani, 220 mozaici, 17 catolici, 6 protestanți și 9 armeni. (3)

Dezvoltarea economică a orașului s-a bazat mai mult pe mica industrie și comerț. Mica industrie, destul de slab dezvoltată, era reprezentată de 3 mori țărănești, o tăbăcărie, câteva ateliere mecanice, o fabrică de mezeluri cu o capacitate de producție de 400 kg în 24 ore (4), ateliere de fabricat lumânări, de croitorie și cismărie, de cojocărie și altele.

La 17 iunie 1946 primarul orașului comunica prefecturii că "în oraș sunt 112 lucrători manuali, 114 căruțași, 18 lucrători asistenți în port, iar la CFR un număr de 106 lucrători, (5) iar un an mai târziu, primăria completa o statistică cerută de Oficiul Economic Județean referitoare la meseriile practicate pe raza orașului cu constatarea că în oraș erau 61 de meseriași și anume: croitori, brutari, cismari, spălătorese, coafeze, ceasornicari, fotografi, cofetari, curelari, frizeri, tâmplari, legători de cărți, tipografi, turnători, strungari, pielari, tricoteze etc. (6)

Comerțul, destul de înfloritor, cu toate greutățile de după război mergea mână în mână cu industria, așa că o detașare netă e greu de făcut, astfel că un tabel înlocuitor de primărie și înaintat prefecturii în mai 1946 cuprinde la un loc, atât întreprinderile comerciale, cât și cele industriale. În oraș se găseau: 70 cârciumi, 47 băcănii, 35 magazine de zarzavaturi, 28 de manufactură, galanterie, mărunțișuri, îmbrăcăminte, încălțăminte, 5 fierării, 9 bombonierii la care se vindeau și fructe, 4 darace de lână, 17 brutării, o simigerie, 12 măcelării, 10 farmacii, 6 cofetării, 2 cazane de rachiu, 4 fabrici de sifoane, 10 librării, 10 magazine de sticlărie și articole de menaj, 10 cafenele, 2 depozite de gaz și 5 depozite de băuturi, 6 ceasornicării și bijuterii, 7 poduri de vase și o barcă cu motor, 9 ateliere de încălțăminte, 2 ateliere de lumânări, 6 vărării, 9 chioșcuri de ziare, 3 mori țărănești, 6 cărămidării, 5 proprietari de mașini de treier, 8 proprietari de autocamioane, un taxi particular și un autobuz și alte mici ateliere de cojocărie, boiangerie, pive pentru abale, cruci beton, curelărie, cismărie, florărie, confecționat sobe de teracotă etc. (7)

Stabilimentele comerciale erau masate mai ales pe străzile Știrbey Vodă, București, Sf. Nicolae, Petre Enescu, Mihai Viteazu, câteva pe strada Dobrogea

și I.G. Duca și mai puține pe străzile Grivița, Cuza Vodă, Slobozia, Matei Basarab. (8)

Puterea de cumpărare a populației fiind foarte scăzută după 1945, comercianții aveau de ce să se plângă că nu le merg afacerile, iar cumpărătorii că cei dinții cresc mereu prețurile. Unul dintre inspectorii Oficiului Economic Județean arăta în raportul înaintat în urma inspecțiilor făcute în luna iunie 1946 "toți negustorii se plâng de lipsa de cumpărători, lucru verificat și de subsemnatul. Se simte tot mai accentuat lipsa de numerar. Piața de alimente este mai activă, însă și aici consumatorul se mărginește la strictul necesar. Zarzavaturile mai scumpe decât în București cu cel puțin 30%." (9)

Un an mai târziu, în aprilie 1947 în Darea de seamă informativă a Oficiului Economic se face o constatare asemănătoare: "Prețurile au crescut exagerat față de puterea de cumpărare a consumatorilor. E o creștere nebunească a prețurilor. Tranzacțiunile comerciale sunt complet stagnate."

Această situație făcea ca specula să înflorească, comerțul la negru să fie practicat chiar sub privirea autorităților care luptau cu toate mijloacele pentru normalizarea comerțului și pentru o bună aprovizionare a populației cu cele necesare traiului.

Dintr-o informare a prefecturii către Chestura de poliție Călărași din noiembrie 1947 ne putem da seama de activitatea autorităților în această direcție: "Suntem informați că în comuna Cunești, locuitorul Nicolae Medeleanu a obținut în ziua de 9 noiembrie a.c. un număr de 20 de pâini de la brutarul Jean Brutaru din Călărași în schimbul a 20 de duble de porumb.

Având în vedere efortul pe care-l facem pentru a asigura pâinea zilnică a locuitorilor acestui oraș, vă rugăm a cerceta de unde susnumitul a avut 20 de pâini să facă comerț cu ele, dresându-se totodată și acte, comunicându-ne și nouă rezultatele, cât se poate de urgent." (11)

Categoriile de infracțiuni cu care aveau mai des de luptat autoritățile în privința comerțului erau: vânzare sau cumpărare la preț de speulă, schimb monetar neautorizat, comerț fără autorizație, dosirea unor produse de primă necesitate, mai ales pâine, aprovizionarea peste măsură, neafișarea prețurilor și altele, fapte care atrăgeau pedepse pe măsură și în primul rând confiscarea mărfurilor. Câteva exemple pot fi elocvente: comerciantului Petre Tudor i s-au confiscat în luna octombrie 1947 - 124 duzini de chibrituri; Constantin Neicu a predat autorităților cantitatea de 79,50 kg prune în aceeași lună; State Albu 147 l gaz; Șerbănescu Al. - 50 kg ceapă; Ana Dobrescu diferite mărfuri de farmacie; Gh. Ionescu - 1284 kg pește; Ilie Motoc - 2000 bucăți de diferite articole tehnice; Paraschiv Teodorescu - 25 sticle de Diana, 10 duzini creme diferite, 2400 kg ceai rusesc; Ecaterina Oprea - 108 m în cupoane de stofă și pânzărie și 507 jurubițe de culori diferite; Natalia Onofrei - 9 bucăți de săpun de câte 2 kg fiecare. (12) Și exemplele pot continua.

Aprovizionarea populației în condițiile lipsurilor generate de război și pe fondul unei secete prelungite necesita o muncă susținută din partea autorităților, un control riguros al tuturor resurselor și organizare strictă a acestora.

Pentru unele categorii de cetățeni: funcționarii particulari și cei publici și pentru muncitorii de la diferite exploatare agricole, mici ateliere și firme comerciale, începând din 1945 s-au înființat economatele.

La 30 mai 1945 s-a constituit Economatul funcționarilor particulari din bănci și societăți comerciale din Călărași, care cuprindea funcționarii de la: "Banca Românească" S.A. - Sucursala Călărași, "Dunarex" S.A. - Agenția Călărași, "Distribuția" S.A., "Danugran" S.A. - Agenția Călărași, "Agrex" S.A. - Agenția Călărași. Sediul economatului

era pe str. Sf. Nicolae, la nr.12. Contribuția de început a fiecărui membru a fost de 20.000 lei, fondul inițial ridicându-se la 1.560.000 lei, bani necesari "pentru acoperirea cheltuielilor ocazionale cu înființarea, administrarea și funcționarea economatului, chirie, mobilier, personal și un prim fond de rulment..." (13)

Începând cu 1 august 1945 a luat ființă și Economatul funcționarilor publici și cam din aceeași perioadă a funcționat și secția de Economat muncitoresc de pe lângă Cooperativa "Victoria" Călărași, cea mai mare instituție de acest fel, având ca membrii: muncitori agricoli și muncitori de la atelierele din oraș ba chiar și unii membri de familie ai unor salariați înscrși la Economatul funcționarilor publici. (14)

Cu toată existența economatelor și a unor cooperative cu același profil și cu folosirea sistemului de cartelare a produselor de strictă necesitate, autoritățile nu reușeau să facă față nevoilor de aprovizionare a populației orașului. Publicația primăriei nr.4682 din 9 august 1946 anunța: "cu începere de astăzi, 9 august 1946, se lasă complet liberă introducerea în oraș a oricăror alimente: grâu, făină, mălai, carne, untură etc. fără nici o restricție și în orice cantități necesare gospodăriilor fiecărui cetățean. Se interzice cu desăvârșire scoaterea din oraș a alimentelor mai sus specificate sub sancțiunea confiscării acestora" (15); iar Ordonanța nr.4975 din 27 august același an specifică: "... populația orașului va primi rațiile reglementare de pâine numai în zilele de marți, miercuri, vineri, sâmbătă și duminică în fiecare săptămână. Rațiile de pâine vor fi de 300 g pâine neagră sau 250 g pâine albă." (16)

Și în 1947 situația aprovizionării populației era îngrijorătoare. Ajutorul de primar în cuvântul luat la Conferința administrativă din 4 ianuarie 1947 arăta "că s-au luat următoarele măsuri: reducerea cu 45% a cartelelor existente; în cazul că această soluție nu va da rezultatele așteptate se va recurge la reducerea zilelor de distribuție (a alimentelor cartelate, n.a.) de la 5 la 4 zile pe săptămână, astfel ca hrana să fie asigurată până la data de 1 martie 1947." (17)

Primăria întocmea periodic situații cu familiile nevoiașe din oraș pentru a le veni în ajutor. În martie 1947 s-a constituit un comitet compus din primarul orașului, șeful poliției, secretarul primăriei, protoierul orașului și 7 locuitori pentru a distribui unele ajutoare trimise de Crucea Roșie americană. Lista celor care urmau să primească ajutor cuprindea 201 familii cu mulți copii, 39 văduve de război și 3 invalizi de război. (18)

Pentru familiile care nu aveau suficiente resurse financiare să-și procure combustibil, Ocolul silvic elibera iarna bonuri pentru butuci și cetină pe baza unor etichete întocmite de secretariatul primăriei. (19)

Cam de la jumătatea anului 1947 lucrurile au început să meargă mai bine. Primăria dispunea de propria sa grădină de zarzavat pe o suprafață de 10 ha, cultivată cu dublu scop: "întâi este o sursă în plus de aprovizionare a orașului și în al doilea rând urmărește scăderea prețurilor pe piața locală." (20)

Deși măcelării făceau presiuni pentru majorarea prețurilor, orașul era zilnic aprovizionat cu carne. Pe piață lipsea brânza "din cauză că producătorii vând clandestin în alte părți la prețuri mari" (21), ca și laptele.

Aprovizionarea pentru iarnă se făcea în special din comunele învecinate, dar și prin aducerea unor produse deficitare din alte zone ale țării. Numai pentru iarna anului 1950 - 1951, primăria a luat măsuri de înmagazinare a 285.000 kg cartofi, 95.000 kg ceapă, 9.500 kg usturoi, 142.500 kg varză, 57.000 kg rădăcinoase, 142.000 kg murături. (22)

Activitatea edilitar-gospodărească în perioada de care ne ocupăm s-a rezumat mai ales la lucrări de mentinere, în parametrii de funcționare, a întreprinderilor orașenești care răspundeau de

(continuare în pag. 20)

ORAȘUL CĂLĂRAȘI ÎN PERIOADA 1945 - 1950. ASPECTE EDILITARE, ECONOMICE, SANITARE ȘI CULTURALE

(continuare din pag. 19)

principalele servicii pentru populație: Serviciul de salubritate, Uzina electrică, Uzina de apă, Abatorul orășenesc, Dispensarul veterinar, Serviciul de ecarisaj, Oborul de vite.

La 30 octombrie 1946 ajutorul de primar prezintă primarului o situație a salubrității orașului. El arată că "pe ștat sunt 37 salariați, dar lucrează doar 10 față de situația mai veche când erau 70 salariați împărțiți în 5 echipe de zi și 5 echipe de noapte, plus 3 supraveghetori. Avem 10 posturi fixe pentru măturatul străzilor, care asigură măturatul străzilor din centrul orașului, dar nu sunt droage de mână pentru a transporta gunoiul la depozit. Restul orașului este nemăturat și se face de către locuitorii orașului (măturatul n.a.) și care îl face grămezi (gunoiul n.a.) pe mijlocul străzilor și rămâne neridicat luni de zile."(23)

În Planul de activitate al Serviciului de salubritate pe anul 1947 se arată: "autocamioanele (2) fiind întrebuințate în prezent la serviciul aprovizionării, iar carele fac deseori transporturi de motorină și furaje, nu s-a mai ridicat gunoiul de pe străzi, așa că este o stare destul de rea de curățenie a străzilor... Se va curăța fiecare stradă prin rotație și vor fi dați în judecată acei care vor pune gunoiul în stradă și nu-și vor face ladă de gunoi sau vor arunca lături sau alte murdării în stradă."(24)

La Conferința administrativă din 4 ianuarie 1947, situația întreprinderilor comunale era considerată dezastruoasă. Directorul Întreprinderilor comunale arăta că "este necesar un împrumut de circa 600.000.000 lei pentru achiziționarea unui grup electrogen de 250 HP (pentru uzina electrică n.a.), uzinele nu au combustibilul necesar decât pentru 3 zile și cere autorităților să-și achite consumul electric restant care până în prezent se cifrează la 30.000.000 lei."(25)

În august 1947 grupul electrogen fusese achiziționat de la Târgoviște, unele piese de la uzina electrică erau date la reparat la Uzinele Lemaitre din București, dar mai era nevoie de circa 2.500.000.000 lei pentru instalarea grupului la uzină, pentru care se solicita de către întreprinderile comunale un împrumut de la Creditul Județean și Comunal. Din cauza lipsei de combustibil curentul se întrerupea la 12 noaptea. În procesul verbal nr.2 al Comisiei interimare din 4 august 1947 se face precizarea că: "s-au luat măsuri pentru iluminarea străzilor însă răufăcătorii au furat becurile. Se va face o nouă încercare de iluminare a străzilor, dând în paza cetățenilor becurile ce se vor instala."(26)

La uzina de apă, în trimestrul III al anului 1947 s-a reușit majorarea debitului de apă de la 90 mc/oră la 150 mc/oră "prin instalarea unei pompe centrifugale pe malul stâng al brațului Borcea. Și acest debit nu este suficient, însă pentru moment nu s-a putut face mai mult, deoarece uzina nu are instalațiunile necesare pentru refurarea și decantarea debitului de 250 mc/oră al noii pompe, necesitând pentru aceste lucrări circa 10.000.000.000 lei". (27)

Construirea abatorului orășenesc era o necesitate stringentă deoarece, mult timp tăierile s-au făcut într-o baracă de scânduri. La sfârșitul anului 1947, lucrările la abator se aflau spre finalizare. Clădirea abatorului "corespunde cerințelor igienice și are o capacitate corespunzătoare nevoilor de mare consum ale orașului Călărași" (28) specifică Darea de seamă asupra realizărilor în cadrul lucrărilor propuse de Serviciul veterinar al județului Ialomița pentru lunile octombrie - decembrie 1947.

În 1949 la abatorul orășenesc se vor mai adăuga lucrări în valoare de 3.920.000 lei: un canal de scurgere, amenajarea unei săli pentru tăierea porcilor, un grajd și un șopron pentru vite, repararea trichineloscopului.(29)

Tot în 1949, primăria a mai alocat și suma de 510.000 lei pentru modernizarea oborului de vite. Acesta a fost împrejmuit, s-a instalat o basculă nouă și s-a făcut un adăpost pentru ea, s-au construit compartimente pentru animale, pe specii, s-au

efectuat unele operații la pavilionul administrativ.

Prin Planul general de realizări gospodărești al orașului Călărași pe anul 1947 se prevedea pentru trimestrul III al anului împrejmuirea și curățarea cimitirului ortodox, curățarea unor terenuri virane, refacerea parcului mic de pe malul brațului Borcea, împrejmuirea și curățarea stației CFR (30) lucrări pentru care, primăria a făcut apel la cetățenii orașului să presteze muncă voluntară, pentru ca sumele prevăzute în buget pentru capitalul edilitar-gospodăresc să poată fi folosite pentru lucrările mari.

Pentru anul 1948, planul de activitate al administrației comunale Călărași cuprindea noi lucrări la uzina de apă: construirea unui decantor din beton armat, montarea de filtre noi, rapide; construirea casei pompelor de apă brută și a unei conducte de refulare a apei brute de 300 mm diametru.(31)

Pentru iluminatul electric se prevedea mărirea clădirii uzinei electrice și montarea grupului electrogen de 250 HP achiziționat în 1947.

Canalizarea orașului ridica mari probleme, mai ales pe străzile periferice. În 1948 - 1949 s-a construit canalul principal pe o lungime de 1,386 km, 3 deversoare, 27 cămine de vizitare și 3 guri de vărsare.

Conform planului amintit, din 1948, în același an și în următorul s-a acționat și pentru refacerea și asfaltarea unor străzi. S-a refăcut partea carosabilă a străzii București pe o lungime de 360 m și 9 m lățime, adică 3240 mp, s-au pietruit 396 ml și s-au turnat trotuare din beton pe 756 ml pe aceeași stradă.(33) De asemenea, s-a început asfaltarea bulevardelor Stalin și Republicii și pavarea str. T. Vladimirescu, lucrări care s-au finalizat în anul 1950.

În 1949 a fost refăcut serviciul de ecarisaj, prin alocarea de către primărie, a sumei de 1.255.000 lei, sumă cu care s-au construit un puț sec, o sală de autopsie, imobil de locuit pentru personal, un grajd pentru 2 cai și șopron pentru căruțe, o sală pentru câini și gard împrejmuit.(34)

Primăria a mai alocat și suma de 1.491.400 lei pentru amenajări și construcții la dispensarul veterinar din str. Filimon Sârbu.(35)

Sănătatea cetățenilor orașului a constituit o preocupare permanentă a autorităților administrative și sanitare. Perioada analizată a ridicat mari probleme, având în vedere situația creată de privațiunile și lipsurile de tot felul la care erau supuși locuitorii: hrană insuficientă datorată lipsurilor alimentare, lipsa de îmbrăcăminte, încălziminte, combustibil pentru încălzit, spații de locuit insalubre, supraaglomerarea orașului prin cazarea autorităților și trupelor sovietice.

Orașul dispunea de un spital cu o capacitate de 170 de paturi, conform Dării de seamă privitoare la situația sanitară în județul Ialomița la data de 30 decembrie 1947, cu 5 secții "chirurgicală, medicală, de boli contagioase, radiologie și ORL și un laborator antirabic, cu 10 paturi.(36)

Pentru igiena călărășenilor mai funcționa și o baie comună cu 6 cabine, 6 căzi, 6 dușuri, o cameră cu aburi și o altă sală mare cu dușuri.(37)

În oraș funcționau 10 farmacii, dar atât spitalul cât și farmaciile erau slab dotate cu aparatură și medicamente.

De menționat că, în 1949 s-au pus în funcțiune și secția de pediatrie a spitalului și numărul paturilor a crescut la 190.

În ce privește dotarea spitalului, la Conferința administrativă a prefecturii din 4 ianuarie 1947, dr. Boca, medicul șef al spitalului Călărași, arăta că "spitalul duce lipsă de lemne pentru încălzitul saloanelor, pentru încălzitul etuveilor de deparazitare este nevoie de asemenea de combustibil. D-sa cere ca, circa 30 vagoane de lemne ar fi suficiente. Spitalul mai duce lipsă, de asemenea de cearșafuri, saltele, pături. Pentru soluționarea practică a acestor lipsuri, d-sa propune trimiterrea unei delegații la minister, pentru obținerea materialelor și medicamentelor necesare."(38)

În oraș băntuiau bolile specifice lipsei de hrană și de igienă: febra tifoidă, TBC, pelagra, malarie, sifilisul.

Prin numeroase ordonanțe, primăria încerca să facă un minim de educație sanitară, pentru a străvili creșterea numărului de cazuri de febră tifoidă. Vaccinarea antitifo-paratifică a fost declarată obligatorie și gratuită pentru toți cetățenii. Se solicita populația să încunoștiințeze Serviciul sanitar de cazurile suspecte de boală, să consume numai apă fiartă și răcită, să spele legumele și fructele cu apă fiartă și răcită, să consume laptele foarte bine fiert, să păstreze locuințele, fântânile și WC-urile într-o cât mai bună stare de curățenie.(39)

Serviciul sanitar a organizat echipe de control sanitar conduse de medici, care controlau starea de igienă a locuințelor din oraș. Doctorul Laurențiu Fotescu, unul dintre conducătorii unei astfel de echipe, în raportul din 3 martie 1947, după ce prezintă rezultatele controlului (la 100 de locuințe, 48 bine îngrijite și 52 insalubre) sintetizează situația de fapt a activității sanitare: "Starea de teribilă sărăcie a unora dintre familii, face imposibilă remediarea stării sanitare, fără intervenția unui factor venit din afară, sub formă de ajutor."(40)

NOTE:

- (1) Arh.N. Călărași, fond Primăria orașului Călărași, dosar 7/1946, f.86
- (2) Arh.N. Ialomița, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar 74/1948, f.2-3
- (3) Ibidem, f.44 v.
- (4) Arh.N. Călărași, fond Primăria oraș Călărași, dosar 7/1946, f.98
- (5) Ibidem, f.33
- (6) Ibidem, dosar 12/1946, f.109 - 111
- (7) Arh.N. Ialomița, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar 492/1947, f. 4-6
- (8) Ibidem, dosar 435/1946, f.127 - 327
- (9) Ibidem, f.123
- (10) Ibidem, dosar 446/1947, f.3
- (11) Ibidem, dosar 454/1947, f.10
- (12) Ibidem, dosar 490/1947, f.43
- (13) Ibidem, dosar 560/1945 - 1946, f. 6-8
- (14) Ibidem, f.127
- (15) Arh.N. Călărași, fond Primăria oraș Călărași, dosar 7/1946, f.84
- (16) Ibidem, f.90
- (17) Arh.N. Ialomița, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar 25/1947 - 1948, f.26
- (18) Ibidem, dosar 38/1947, f.46
- (19) Arh.N. Călărași, fond Primăria oraș Călărași, dosar 89/1950, f.6 v
- (20) Ibidem, dosar 4/1947, f.4 v
- (21) Ibidem, dosar 4/1947, f.6
- (22) Arh.N. Ialomița, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar 305/1950, f.50
- (23) Arh.N. Călărași, fond Primăria oraș Călărași, dosar 7/1946, f.107
- (24) Ibidem, dosar 12/1947, f.8
- (25) Ibidem, f.7
- (26) Ibidem, dosar 4/1947, f.127 v
- (27) Ibidem, f. 127
- (28) Arh.N. Ialomița, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar 43/1947 - 1948, f.332
- (29) Ibidem, dosar 138/1949, f.296
- (30) Ibidem, dosar 41/1947, f. 69-70
- (31) Arh.St. Călărași, fond Primăria oraș Călărași, dosar 107/1949, f.35
- (32) Ibidem
- (33) Ibidem, f. 36-37
- (34) Arh.N. Ialomița, fond Prefectura Județului Ialomița, dosar 138/1949, f.297
- (35) Ibidem, f.295
- (36) Ibidem, dosar 43/1947-1948, f.323
- (37) Ibidem
- (38) Ibidem, dosar 25/1947-1948, f.44
- (39) Arh.N. Călărași, fond Primăria oraș Călărași, dosar 4/1947, f.3
- (40) Ibidem, dosar 26/1947, f.15-16

(continuarea în numărul viitor)

MONOGRAFIA COMUNEI ION ROATĂ

prof. Ioan MAN

(continuare din nr.3)

În anii 11-12 d.Hr., generalul roman a trecut Dunărea și a distrus cetatea de la Piscul Crăsani, fapt care dovedește o dată în plus că aici era un puternic centru dacic. Represaliile nu s-au oprit însă numai la distrugerea cetății. După cum spun izvoarele antice, Aelius Catus a strămutat circa 50.000 de daci pe malul drept al Dunării. Capturarea unui asemenea număr de oameni din Câmpia Munteniei este o probă concludentă a intensei locuiri a acestei zone. Chiar dacă unele sate au fost distruse, între care și cele din jurul cetății de la Piscul Crăsani, așezările de aici s-au refăcut.

Sextus Aelius Catus a trecut și prin comuna noastră. O monedă cu efigia sa a fost descoperită întâmplător de un sătean în timp ce săpa pe o țară cu soia. Moneda era din bronz. Totuși, săteanul spera să fie din aur, de aceea a frecat-o cu o pilă. Apoi, convingându-se că s-a înșelat, a adus-o la școală și mi-a predat-o personal. Din păcate, cu toate măsurile de siguranță pe care le-am luat, moneda a fost furată în urma unei spargerii. Hoțul, care a rămas necunoscut, a crezut și el că moneda e din aur. Tot atunci au disparut mai multe medalii și toate monedele de argint, semn că autorul era interesat de metale prețioase și mai puțin de numismatică. Oricum, dispariția respectivelor monede a sărăcit muzeul școlii de cea mai veche măturie a trecerii unei armate romane prin comuna noastră.

Între anii 57-67 d.Hr. a avut loc o și mai mare strămutare de populații din stânga Dunării în provincia Moesia. Aceasta a fost făcută de guvernatorul provinciei, Tiberius Plautius Silvanus Aelianus, care a adunat din Câmpia Română peste 100.000 de oameni, majoritatea daci, și i-a stabilit în sudul Dunării pentru a munci și a plăti impozite, după cum rezultă dintr-o inscripție dedicată guvernatorului. În mod cert au fost strămutați și locuitorii din valea Ialomiței, dar nici această acțiune n-a dus la completa depopulare a regiunii.

În primul secol al erei creștine, Câmpia Munteniei a intrat în sfera de influență a provinciei romane Moesia. O monedă din timpul lui Caligula (37-41), descoperită în pădurea de pe malul Ialomiței, confirmă prezența romanilor încă din primele decenii ale secolului I după Hristos. Profitând de luptele pentru tron dintre Vitellius și Vespasian, dacii, aliați cu sarmații, trec Dunărea în anul 69 și înfrâng o armată romană de sub comanda lui Fonteius Agrippa care este ucis în luptă. Noul împărat, Vespasian, va restabili pacea la Dunăre. Trupele generalului Rubrius Callus îi vor înfrânge pe daci în câteva lupte 17).

Viteazul rege Decebal a încercat să refacă statul lui Burebista. Nu avem date certe care să confirme dacă el stăpânea și acest ținut. Putem presupune, totuși, că neamurile geto-

dace în frunte cu conducătorii lor s-au subordonat regelui Decebal, așa cum au făcut-o și strămoșii lor față de Burebista. De asemenea, nu știm dacă pe aici s-au deplasat trupe în cursul războaielor daco-romane. Izvoarele narative și monedele din acea perioadă lipsesc. În schimb, apare tot mai multă ceramică romană, ceea ce dovedește creșterea influenței provinciei Moesia din sudul Dunării.

Cucerirea Daciei de către romani în anul 106 a produs schimbări profunde și ireversibile în întreg spațiul carpatodanubiano-pontic. Romanizarea provinciei Dacia și, prin influență, a teritoriilor locuite de dacii liberi va da naștere unui popor nou, poporul român. Partea de est a Munteniei nu va fi inclusă în provincia romană Dacia, ci va fi anexată Moesiei Inferior. În această regiune există puține castre romane. Cele mai apropiate de noi sunt castrul de la Dichiseni (jud. Calarași), Târgșor și Malaiești (jud. Prahova), Pietroasele (jud. Buzău) și Filipești (jud. Brăila) 18). În județul Ialomița nu există nici un castru roman. Astfel se explică deseori incursiuni făcute de carpi, costoboci și sarmații roxolani prin regiunea noastră la începutul secolului al II-lea. Aceste populații erau ostile Imperiului Roman.

Fenomenul de romanizare s-a produs la noi mai devreme decât în Dacia romană. De asemenea, și creștinismul s-a răspândit mai repede. Avem în vedere faptul că Moesia Inferior (Dobrogea) devenise unul din centrele de rezistență a noii religii. Aici și-a desfășurat activitatea misionară Sfântul apostol Andrei.

Nu știm în ce măsură a fost colonizată această parte a țării, dar știm că a existat o locuire permanentă în ținutul nostru. Acum, alături de ceramica dacică tradițională, apar vasele romane, superioare atât în privința pastei din care sunt confecționate, cât și a finetii lor. Vasele de provizie de mare capacitate, din care s-au descoperit numai fragmente (buze, toarte, porțiuni din pereții acestora) și unele resturi de amfore romane, sunt mărturiile ale continuității și, implicit, a unei situații economice înfloritoare.

Stăpânirea romană în Dacia, indiferent de felul cum era organizată administrativ, nu a fost deloc lină. Strămoșii noștri daci au fost destul de receptivi față de superioritatea civilizației și culturii romane. Dar la granițele aproximative dinspre nord și nord-est ale Daciei, numeroase populații germanice, slave și asiatică amenințau tot mai mult bogata provincie. În fața acestei primejdii, romanii au luat măsuri de apărare, întărind castrul și ridicând valuri de pamânt, unele de o lungime impresionantă, cum este Limes Transalutanus.

Mai mulți împărați romani au fost nevoiți să ducă lupte grele cu marcomanii, sarmații iazigi și roxolani, cu taifalii, bastarnii, goții și alte populații germanice sau iraniene, dar și cu carpii și costobocii de neam dacic. Moldova

de sud și Câmpia Munteniei au devenit un adevărat coridor de scurgere a acestor populații spre Dunăre. Pe aici, s-au vânturat aproape toate triburile aflate în faza democrației militare, deci, la un nivel inferior civilizației din teritoriile stăpânite de romani.

Incursiuni ale populațiilor barbare au avut loc și în regiunea noastră în timpul împăraților Gordian al III-lea, Filip Arabul, Decius și Gallienus, care au domnit în această ordine între anii 238-268 19). Trecerea trupelor romane prin locurile noastre poate fi demonstrată de două monede descoperite pe teritoriul comunei. Prima este din timpul lui Gordian al III-lea (238-244), iar cea de-a doua are efigia Cornелиei Salonina, soția lui Gallienus (260-268).

Presiunea crescândă a neamurilor germanice la granițele Daciei romane l-a determinat pe împăratul Aurelian (270-275) să retragă legiunile și administrația în sudul Dunării. Abandonarea Daciei s-a făcut între anii 271-275. Fiind mai greu de apărat, romanii au renunțat la câmpia din estul Munteniei chiar din primii ani. Totuși, localnicii nu și-au părăsit satele, ei continuând să trăiască aici fără întrerupere. Indiscutabil, au avut mult de suferit de pe urma năvălirilor. Puțina hrană pe care o puteau produce în aceste condiții neprielnice erau nevoiți să o împartă cu noii veniți. Avem însă motive întemeiate să credem că cele mai multe populații migratoare s-au abținut de la distrugerile ireparabile pentru că interesul lor era de a avea o sursă de hrană permanentă și sigură. Astfel, Bărăganul Ialomițean nu a rămas pustiu. Codrii seculari de aici au fost pentru primii români un adăpost de nădejde în situațiile de mare pericol.

Etnogeneza românească s-a produs și pe teritoriul nostru. Dovada cea mai elocventă o reprezintă termenii folosiți în vorbirea curentă de mai bine de 18 veacuri, care sunt în majoritate de origine latină. Pentru a demonstra latinitatea limbii române e suficient să enumerăm principalii termeni legați de viața și ocupațiile de bază ale românilor, punând în paranteză cuvintele latinești din care provin.

Termeni despre viața omului și mediul înconjurător: naștere (nascere), viață (vita), moarte (morte), om (homo), bărbat (barbatus), femeie (mulier), femeie (familia), părinte (parentem), mamă (mater), fiu (fillus), soră (soror), frate (frater), nepot (nepos), cumnat (cognatus), socru (socer), ginere (generem), a mânca (manducare), a dormi (dormire), a cânta (cantare), zi (dies), noapte (nocte), lumină (lumen), soare (sol), cer (caelum), pamânt (pavimentum), apă (aqua), câmp (campus), munte (montis), mare (mare), râu (rivus).

Parti ale corpului omenesc: cap (caput), frunte (frontis), față (facies), ochi (oculus), ureche (auricula), nas (nasus), gură (gula), piept (pectus), mână (manus), inimă (anima), sânge (sanguis), păr (pilus).

Ocupații. Agricultură: a ara (arare), a semăna (seminare), a secera (sicilare), a culege (colligere), grâu (granum), secară (secale), orz (hordeum), mei (miliu), moară (mola), făină (farina), cuptor (coctorium), pâine (panem), plăcintă (placenta). Pomicultură: pom (pomum), măr (malum), păr (pirus), prun (prunus), cireș (cerasus), nuc

(nux), fruct (fructus). Viticultură: vie (vinea), vin (vinum), coardă (corda), must (mustum). Legumicultură: ceapă (caepa), ai - vechiul nume al usturoiului (alium), varză (virida), ridiche (radicula), nap (napus), linte (lentem), pepene (pepo), lăptucă (lactuca), legumă (legumen). Creșterea animalelor: bou (bos), vacă (vacca), taur (taurus), vițel (vitellus), cal (caballus), iapă (equa), armăsar (admissarius), porc (porcus), scroafă (scrofa), turmă (turma), oaie (ovem), miel (agnellus), capră (capra), ied (haedus), găină (gallina), iarbă (herba), fân (fenum), lapte (lactem), caș (caseum), unt (unctum). Apicultură: albină (albina), fagure (favulus), miere (mel), ceară (cera).

Numărul cuvintelor latinești păstrate aproape nealterate în limba română este impresionant. Chiar și cele care au suferit modificări sunt ușor de recunoscut.

În secolul al VI-lea, în părțile noastre au pătruns slavii. Ei au trăit timp îndelungat alături de localnici și au avut unele influențe asupra limbii strămoșilor noștri. Slavii au plecat în sudul Dunării. Cei care au rămas au fost asimilați de către români. Nu trebuie să uităm faptul că, la venirea lor, slavii au găsit aici o populație românească. Influențele s-au produs nu asupra limbii latine, ci asupra primei forme a limbii române - protoromâna.

De la slavii ne-au rămas numele unor ape din jurul nostru ca Ialomița, Prahova, Râmnicul, Cricovul, Milcovul, Dâmbovița, diverse toponime ca Vlășia, Cernavodă, Hârșova, Slobozia ș.a. Multe sate din apropiere ca Slujitori, Coșereni, Crăsani, Gârbovi, Grindu, Grindași, Jilavele, Pârlitu, Brătia, Rogozu, Vlădeni sunt de origine slavă. Urmele slave în onomastică sunt și ele frecvente: Bogdan, Bălașa, Drăgan, Drăghici, Dan, Dobre, Dragomir, Mirea, Mircea, Nedelea, Radu, Stan, Stanca, Stanciu, Stoian, Stoica, Velica, Vlad ș.a.

Alte cuvinte slave folosite des: bogdaproste, boier, bolnav, ceată, cneaz, coasă, cocean, dijmă, drag, gât, gluga, grozav, harnic, jilav, jupân, nevastă, obor, plug, popă, poveste, prost, răboj, răstăv, răzor, rod, slujbă, strajă, vesel, viteaz, volnic, zdravăn sunt doar câteva din cele care au intrat în fondul principal de cuvinte de la noi.

Slavii au fost destul de numeroși. Izvoare bizantine arată că în anul 591 generalul Priscus este trimis de împăratul Mauriciu (582-603) să-i alunge pe slavii din Câmpia Dunării. Acesta îl învinge pe șeful slavilor, Radogost, apoi trece râul Iilivachia (Ialomița) și îl urmărește pe slavii care s-au refugiat în pădurile și mlaștinile din lunca râului 20).

Românii cu care slavii au intrat în contact erau cunoscuți în acea vreme sub numele de Vlași. Slavii i-au numit și ei tot așa. Toponimele Vlașca și Vlășia s-au păstrat peste veacuri până în zilele noastre. Ambele dovedesc că slavii au găsit aici o masivă populație românească. Numai așa se explică rapida lor asimilare.

Termenul de rumân, vechiul nume al poporului nostru, își pierde sensul etnic și capătă un înțeles social. Rumânii erau țărani aserviți. Este clar că slavii,

(continuare în pag. 22)

MONOGRAFIA COMUNEI ION ROATĂ

(continuare din pag. 21)

atâta vreme cât au stat aici, au pus stăpânire pe pământurile obștilor și i-au aservit pe băștinașii rumâni, obligându-i să muncească pentru ei și să le plătească dijmă. Prin urmare, sensul social de țăran neliber al cuvântului rumân s-a suprapus sensului etnic.

Deși își arogau calitatea de stăpâni, slavii n-au reușit să-și impună limba în nici o regiune a țării. Au impus-o, totuși, în administrație și biserică. După cum se știe, cele mai vechi acte de cancelarie din Țările Române sunt scrise în limba slavonă și cu slove chirilice. Slujba în biserică se făcea tot în slavonă. Din această limbă provin termenii: *grijanie, maslu, a milui, popă, post, sleșnic, sleștanie, slavă, slujbă, spovedanie, stareț, utronie, vecernie, vlădică* s.a.

Cei mai mulți slavi, așa cum am mai arătat, au plecat în sudul Dunării. Acolo, ei au reușit să-și asimileze pe tracii romanizați și să dea naștere actualelor popoare slave din sud. În nordul Dunării, au mai rămas unele comunități slave care au continuat să trăiască alături de autohtoni până când au fost asimilați. Nu prea departe de noi, la Sărata Monteoru, s-au descoperit urmele unei astfel de comunități slave (21).

Spre deosebire de alte populații migratoare, slavii se ocupau și cu agricultura. Dovezi în acest sens sunt cuvintele din acest domeniu intrate în limba română: *brazdă, clăie, coasă, cocean, glugă, gramadă, greblă, grindei, izlaz, lopată, plug, răstăv, răzor, snop, stog* ș.a. Trebuie subliniat însă că majoritatea cuvintelor referitoare la agricultură sunt de origine latină, cuvinte însușite și de slavii asimilați.

În secolul VI, prin părțile noastre au trecut și alte populații care urmăreau același scop: atacarea Imperiului bizantin. Astfel, în anul 559, cutrigurii, înrudiți cu hunii, s-au aliat cu slavii și bulgarii conduși de Zabergan și au trecut Dunărea în Scythia Minor pe care au prădat-o (22). Doi ani mai târziu, avarii conduși de Kaganul Baian au atacat și ei la Dunărea de Jos. Avarii erau de neam turcic, ca și bulgarii.

În anii 586-587, avarii și slavii au atacat din nou Dobrogea și au distrus orașul Tropaeum Traiani. Cu acest prilej - ne informează cronicarul bizantin Theophanes - s-au auzit cuvintele „*Torna, torna, frate*”, considerate cele mai vechi cuvinte românești menționate într-un izvor istoric (23).

În secolul VII, în Câmpia Dunării au pătruns bulgarii sub conducerea lui Asparuh. Ei n-au rămas aici, ci au trecut în sudul Dunării, unde i-au supus pe slavii așezați acolo mai dinainte în număr mare. Bulgarii erau de neam turcic. Fiind mai puțini, au fost asimilați de către slavii sudici, amintirea lor păstrându-se numai în denumirea țării și a poporului bulgar (24).

Istoricii bulgari susțin că primii lor hani (tari) au stăpânit și teritoriul din nordul Dunării, cuprinzând Muntenia, sudul Transilvaniei și al Moldovei. Nu știm exact în ce a constat această stăpânire și nici cât a durat efectiv. Izvoarele

narative bizantine menționează că în anul 813 hanul Krum a așezat un număr de prizonieri bizantini în nordul Dunării. De aici, rezultă că ei controlau, cel puțin atunci, și teritoriul de peste Dunăre. Acest control a încetat, se pare, în timpul ultimilor Asanestii (1185-1258), țări de origine aromână. Tot izvoarele bizantine arată că pe vremea pătrunderii bulgarilor în sudul Dunării, pe ambele maluri ale fluviului se aflau formațiuni prestatale ale vlahilor, adică ale românilor. Cele din nordul Dunării vor face parte mai târziu din Țara Românească, iar cele din sud se vor integra în țăratele bulgare de acolo.

Slavii sudici, în mod deosebit bulgarii, au avut o puternică influență asupra românilor de peste Dunăre. Aceasta s-a concretizat în adoptarea de către români a limbii slavone, care era de fapt bulgara medievală, în cancelaria domnească și în biserică. Primele documente care s-au păstrat sunt scrise în această limbă. La fel și denumirile funcțiilor și rangurilor boierești: *vornic, postelnic, stolnic, paharnic* etc., ca și titlul de *volevod* sunt tot slavone.

ȚINUTUL NOSTRU ÎN EVUL MEDIU TIMPURIU

Evul mediu timpuriu în răsăritul Munteniei este destul de puțin cunoscut. O lungă perioadă de timp, cuprinzând mai multe secole, este săracă în informații despre ținuturile noastre. Totuși, aici au existat puternice obști sătești, care încă din primele secole ale evului mediu au ajuns la înjgheburile unor formațiuni prestatale.

Descoperirile arheologice de la Dridu, localitate situată la 30 km vest de Ion Roată, atestă existența unei așezări fortificate din evul mediu timpuriu (secolele VIII-XI). E posibil ca aceasta să fi fost reședința unui conducător local, cnez sau voievod. Probabil, autoritatea sa se întindea la distanțe destul de mari pe cursul lalomiței. Aceasta era o necesitate obiectivă deoarece vremurile tulburi de atunci impuneau formațiuni puternice, în stare să se opună unor atacuri dușmane. Ca și Piscul Crăsani, Dridu are o poziție geografică avantajoasă. Localitatea se află aproape de confluența Prahovei cu lalomița, fapt care îi permite o mai bună apărare.

La Dridu s-au descoperit vase și alte obiecte dintr-o cultură din evul mediu timpuriu căreia i s-a dat numele localității respective (25). Ceramica din cultura Dridu, posibil de origine slavă, după unii istorici, se caracterizează prin ornamente în formă de brăie paralele executate prin incizie cu ajutorul unui pieptene.

Fragmentele de vase descoperite pe toate cele trei coline pe care se află comuna noastră sunt resturi de oale, ulcioare, străchini, strecurători și vase de provizii. Majoritatea sunt lucrate îngrijit, iar pasta din care au fost făcute este omogenă și bine arsă. Ceramica din cultura Dridu datează din secolele VIII-XI și este răspândită în întreg Bărăganul, dar și în alte regiuni ale țării.

În satul Broștenii Vechi, pe Muche, s-a descoperit un cuptor de redus minereu și mari cantități de zgură rezultată din procesul de topire a metalelor. Este o

curiozitate greu de explicat, ținând cont de faptul că, aici, în plină câmpie, nu prea se justifică prezența unui astfel de cuptor (26). Dar existența lui și marile cantități de ceramică găsite peste tot dovedesc o viață destul de îmbelșugată a locuitorilor din Bărăgan, cu toate vitregiile acelor vremuri.

Dezvoltarea normală a formațiunilor prestatale românești din această parte a țării a fost perturbată de năvălirea ultimelor popoare migratoare: pecenegii, cumanii și tătarii care au pătruns în Bărăgan în această ordine în secolele XI-XIII.

Pecenegii erau de neam turcic, înrudiți cu avarii, bulgarii și ungurii și, mai de departe, cu hunii și tătarii. Au pătruns în țară prin Moldova și s-au răspândit în Muntenia, Transilvania și Banat. Ei erau formați din mai multe triburi, cele mai cunoscute fiind ale uzilor, berindeilor și bisenilor. Urmași ai uzilor sunt actualii găgăuzi din Basarabia. În Bărăgan, pecenegii au sosit încă din secolul al X-lea și au stat până la mijlocul secolului al XI-lea (27).

Cumanii erau rude apropiate ale pecenegilor. Vorbeau aceeași limbă și proveneau din același loc, din stepele Asiei centrale. Ei erau mai puțin divizați decât pecenegii. Între anii 1057-1241, au stăpânit în zona de curbură a Carpaților și în Câmpia Munteniei. S-au creștinat în rit latin și au format o episcopie în anii 1227-1228 (28).

Pecenegii au locuit în Bărăgan peste o sută de ani. Pe la mijlocul secolului al XI-lea, ei au fost alungați de aici de către cumani. Unii au trecut Dunărea în sudul Peninsulei Balcanice, iar alții s-au răspândit în Transilvania și Banat. Cumanii au stat în zona noastră aproape 200 de ani. Atât ei, cât și pecenegii au fost asimilați de către românii autohtoni. Despre felul cum s-a produs acest fenomen aflăm dintr-o scrisoare adresată de Papa Grigore al IX-lea, în 1234, viitorului rege Bela al IV-lea, pe atunci principe al Ungariei: „*Și unii din regatul Ungariei - scrie Papa - atât unguri, cât și germani și alți dreptcredincioși, locuind printre ei «valahi», trec la credința lor și făcându-se una cu acei valahi, un singur popor, primesc zisele taine, disprețuind pe episcopul cumanilor*” (29).

Pecenegii și cumanii au lăsat urme destul de pronunțate în această parte a țării. Astfel, numele de Bărăgan provine de la ei. Alte toponime ca Bahlui, Covurlui, Călmățui, Teslui, Vaslui, Comana, Pecineaga, Caracal, Caraiman, Teleorman sunt de origine pecenego-cumană, ca și unele localități din Ardeal și Banat: Besimbav, Besinau, Pecenisca, Beseniova. Numele Berinde sau Berindei amintesc de tribul peceneg al berindeilor. Numele de Coman, care amintește de cumani, era destul de răspândit în evul mediu. Până nu demult a trăit în satul Broștenii Vechi un țăran cu numele de botez Coman, pronunțat Comăn. Au mai fost și alți purtători ai acestui nume, frecvent în Bărăgan.

Alte cuvinte pecenego-cumane intrate în limba română sunt: gorgan, cioban, dușman, caraba, ceaun, odaie, catâr, beci, taman, vâtaf s.a. După cum putem observa, cele mai multe cuvinte sunt legate de păstorit, principala lor ocupație.

Revenind la cuvântul gorgan, merită

să-l cităm pe cronicarul francez Joinville care relatează povestirea unui martor ocular despre înmormântarea unei căpetenii cumane. Mortul - spune cronicarul - era așezat în groapă pe un scaun. Împreună cu el, erau îngropați de vii calul și cel mai bun ostaș al său. În chimirul defunctului se puneau monede de aur și argint, apoi peste ei toată oastea arunca pământ. Până seara, în locul acela se ridica o movilă mare (30).

Acest obicei barbar este, așadar, de origine asiatică și datează de milenii. Nu este exclus ca cea mai mare parte din movilele din Bărăgan să ascundă acest ritual crud, indiferent din ce epocă provin.

Tătarii sunt originari din deșertul Gobi, aflat în centrul Mongoliei de azi. Au pătruns în Europa în timpul marelui Ghinghishan. După moartea lui (în 1227), Moldova, Țara Românească și Transilvania au fost trecute prin foc și sabie în anul 1241, când a avut loc marea invazie de sub conducerea lui Batu-han. Două armate tătare au pătruns în Transilvania prin trecătorile Carpaților Orientali. O a treia armată, condusă de Budjek, a părăjit Muntenia, apoi a intrat în Transilvania pe la Severin. Între numele acestei căpetenii și Bugeacul din sudul Basarabiei, numit și „*pârțile tătarești*”, există o izbitoare asemănare.

Marea invazie tătară din 1241 a fost cumplită. Nenorocirile care s-au abătut asupra comunităților românești, săsești și maghiare sunt relatate de călugărul Rogerius din Oradea și de cronicarul turc Fazal-Ulah-Rasid. Tătarii au jefuit satele și cetățile, le-au dat foc și au luat în robie un număr foarte mare de oameni, în special tineri. Din fericire, invazia a durat puțin datorită morții neașteptate, în același an, a marelui han Ogoda, urmașul lui Ghinghis-han. Aflând vestea, Batu-han s-a reîntors în Asia pentru a participa la rezolvarea succesiunii la tron. El n-a mai revenit niciodată în Europa (31).

Tătarii s-au stabilit în stepele Rusiei, unde au format două hanate. Cel mai important pentru noi a fost hanatul din Crimeea, deoarece tătarii de aici au năvălit de nenumărate ori în Țările Române pe care le-au jefuit fără milă. În mai multe rânduri ei au ajuns și prin părțile noastre.

Invazia tătară din 1241 a încheiat o lungă perioadă de năvăliri care depășește un mileniu. A fost o epocă frământată în care siguranța oamenilor era permanent amenințată. Uneori, satele au fost distruse, iar locuitorii au fost uciși sau duși în robie. Alteori, pe la noi s-au așezat destui migratori care s-au lăsat în masa mare de români, lasând în urma lor doar unele trăsături antropologice și un anumit număr de cuvinte care au îmbogățit limba română.

Marea dramă a străbunilor noștri a fost aceea că între Siret și Ialomița se afla o adevărată poartă a furtunilor. Pe aici s-au scurs aproape toate neamurile barbare, de la goți și până la tătari. Și, totuși, Bărăganul nostru n-a rămas niciodată pustiu. Țăranii de aici s-au opus cât au putut hoardelor barbare, iar când au fost copleșiți, s-au retras în codru. Apoi, au revenit de fiecare dată pentru a o lua de la capăt. Au muncit, au răbdat, s-au chinuit, dar n-au pierit. Înțeleapta zicală „*apa trece, pietrele rămân*” a fost creată în acele vremuri de restriște.

(continuare în numărul viitor)

RAȚIUNE ȘI LIPSĂ DE RAȚIUNE ÎN POLITICĂ(III)

(continuare din pag. 24)

b) Ceea ce susține concepția nominalistă și pozitivistă a politicii, caracteristică "șoimilor", este idealul științelor fizice. Ori, să transpui acest ideal la științele umane ridică mari dificultăți. Hobbes, ca un bun empirist, visează la un calcul al intereselor, al plăcerilor, al constrângerilor, forțelor, puterilor. El vrea să pună politica în ecuație. Cu toate acestea, cum spune Bertrand de Jouvenel: "Imensul prestigiu al științelor matematice a propagat în lumea intelectuală sentimentul că nu poți fi serios decât dacă dai definiții. Ori, definiția, în sens deplin al termenului, nu convine decât științelor abstracte, care construiesc ființe raționale a căror natură este să fie identice cu descrierea lor, în așa fel încât, în mod riguros, să nu poți spune nimic în plus decât ceea ce decurge logic din ceea ce a fost spus în definiție. Se poate defini astfel doar un construct mental ce poate fi utilizat și nu un dat natural ce ar trebui studiat. În ultimul caz nu poți decât să desemnezi obiectul de studiu. Orice s-ar spune ar trebui să fie inutil, dar nu este tocmai așa, de vreme ce chiar un spirit puternic precum Hegel a crezut că poate aplica la științele naturii demersul științelor abstracte. (12)

Se înțelege acum că nominalismul și pozitivismul au în vedere un tip particular de raționalism, caracteristic unor filosofi politici de tip șoim. Experiența, sau mai degrabă multiplicitatea experiențelor, nu e menită să furnizeze obiectul asupra căruia lucrează rațiunea. Se regăsește așadar în filosofia politică ecoul direct și prelungirea dezbaterilor fundamentale aflate în inima oricărei istorii a filosofiei. Chiar dacă ne îndoim, aceste dezbateri trimit la problemele-cheie ale teoriei cunoașterii: realism, nominalism, conceptualism, pozitivism, empirism logic etc.

Așa cum se întâmplă și în alte sectoare ale cercetării filosofice, rațiunea exercită și în filosofia politică un rol constituant de primă importanță. Înaintea oricărei experiențe, în prealabil față de orice confruntare experiențială, rațiunea intervine a priori

ca să definească ce trebuie să fie Statul, principele, justiția etc. Și dacă din întâmplare ținem seama de experiență, o facem pentru a ilustra și confirma tezele a priori puse în numele rațiunii. Rațiunea nu mai apare ca facultatea capabilă să descopere relații, ca facultatea de a înțelege realul, de a scruta ceea ce este opac, nu mai este capacitatea reluată mereu de a ne uimi. Ea se prezintă dimpotrivă cu ambiția de a constitui realul până la punctul de a evacua misterul. Realul este redus la și chiar identificat cu ceea ce se spune despre el rațiunea.

Ori, dacă matematicianul își constituie obiectul cunoașterii asupra căruia operează, nu la fel se întâmplă lucrurile în celelalte științe. Chiar și științele fizice nu reflectă în mod adecvat complexitatea realului natural. Natura nu este doar ceea ce spunem noi despre ea, nici nu coincide cu ceea ce știm despre ea. Rămâne totdeauna misterul și, de altfel, din asta progresa știința.

Ori, dacă prin misterul ei, natura opune rezistență la capacitatea omului de intervenție asupra ei, așa stau lucrurile cu atât mai mult atunci când e vorba de societatea oamenilor, în care se încrucișează multiple inteligențe, multiple libertăți și multiple pasiuni. Societatea politică, societatea omenească în genere, este ireductibilă la ceea ce s-ar putea spune despre ea. Ea nu este o mecanică simplă ce se pretează la o demontare făcută de cineva care i-ar cunoaște perfect șuruburile.

Totodată, nu întâmplător în epoca modernă, în special în secolele XVII și XVIII, s-au dezvoltat, sub diferite forme, concepțiile absolutiste despre puterea politică, în termenii cărora prințului, ce rămâne titularul unei puteri absolute, i se cere să fie prototipul ființei raționale. Raționalismul de care vorbim aici suscită inevitabil figura "despotului luminat". Dumnezeu însuși va fi gândit conform acestei scheme reducționiste, și revoluționarii de la 1789 vor instaura cultul Ființei Supreme, perfect raționale, subiect ultim al puterii și, prin chiar această coincidență, străină lumii în mod absolut.

De la acest Dumnezeu integral rațional și atotputernic au emanat decrete arbitrare ce guvernau lumea fără altă justificare decât voința, de necunoscut, a divinității. Acest Dumnezeu este un Dumnezeu al predestinării. Dar când va fi "secularizat", când va fi coborât de pe firmamentul lui și va fi instalat pe pământ, va deveni "Zeul muritor" descris de Hobbes și de Hegel. În acest Dumnezeu privat de transcendență se va concentra întreaga rațiune și voință. Leviathan pentru Hobbes, Statul pentru Hegel, acest nou Dumnezeu va avea în mână lui toată rațiunea, toată puterea și va fi perfect "arelational". În epifania lui statală, acest zeu muritor va încarna idealul hegelian al "cunoașterii absolute". Realul se va identifica în el cu raționalul și invers, raționalul cu realul. Astfel, idealul lui Spinoza va fi perfect realizat: ordinii ideilor îi va corespunde ordinea lucrurilor. Rațiunea, sau mai degrabă instanța care și-o va atribui, își va constitui ea însăși obiectul cunoașterii în așa fel încât va fi absolut indiferent să precizezi dacă acest obiect este cunoscut până la capăt sau construit integral.

NOTE:

- (1) Cf. Aristotel, *Politica*, II, 5.
- (2) Expresia este a lui Herman Melville. Asupra mesianismului nord-american, vezi și Eliso Marienstras, *Miturile fondatoare ale națiunii americane*, Ed. Maspéro, Paris, 1976, Jean Beranger și Roger Rougé, *Istoria ideilor în S.U.A. din secolul XVII până în zilele noastre*, PUF, Paris, 1981
- (3) P. Queuille, *America Latină. Doctrina Monroe și panamericanismul*, Ed. Payot, Paris, 1969
- (4) Michel Lesage, *Regimurile politice din U.R.S.S. și din Europa de Est*, PUF, Paris, 1971
- (5) Hegel, *Principii de filosofie a dreptului*, Ed. Gallimard, Paris, 1972
- (6) Machiavelli, *Principele*
- (7) *Proles* = cuvânt latin ce înseamnă descendență, urmași, cf. "prolific"
- (8) Despre forță și drept, vezi Rousseau, *Contractul social*
- (9) Cf. Marx, *Manifestul comunist*, Ed. Coster, Paris, 1953
- (10) Hitler, *Mein Kampf*
- (11) Cf. Rousseau, *Contractul social*, Platon, Gorgias, Machiavelli, *Discurs asupra primei decade a lui Titus Livius*
- (12) Bertrand de Jouvenel, *Ce este politica pură?*

Județul Ialomița în timpul campaniei militare. - Fapte de vitejie ale ostașilor ialomițeni -

(continuare din pag. 18)

În noaptea de 11 august 1917, Brigada de grăniceri, din care făcea parte și Mușat, este trimisă la Onești. În noaptea de 12/13 august 1917 inamicul spărsese frontul în Valea Oituzului și amenința cu încercuirea armatei române. Grănicerii, după un mers rapid și obositor, ajung în tranșee. În dimineața zilei de 13 august ei pornesc la atac, după ce artileria executase un foc de baraj pe rețeaua de sârmă ghimpată ce fusese instalată de inamic de-a lungul căii Curița. Caporalul Mușat se aruncă ca un leu în acest iad de foc. Inamicul primește întărituri și acum atacă el tranșeele noastre, dar sunt respinși. În timpul acestui atac moare, lovit de un glonț de mitralieră și apoi de un obuz, caporalul Constantin Mușat (32).

De remarcat este și fapta locotenentului în rezervă Dumitru Petrescu, fiu al meleagurilor ialomițene, din Regimentul 34 infanterie. În ziua de 18 august 1917 este lovit de schijele unui obuz pe când se găsea pe linia frontului, în zona Mărășești; s-a dus apoi la postul de prim-ajutor pentru a i se scoate schijele ce se înfipseseră în el și în aceeași seară "pe tăcute" s-a întors la compania lui, aflată pe poziții de luptă. Prezența lui în companie a produs mare bucurie în rândul soldaților și o puternică uimire și admirație în rândul superiorilor săi (33). "Petrescu - scria despre el un coleg de unitate - era un suflet adânc, simțitor, iubitor fără rezerve al soldaților săi, un adevărat părinte. În zilele refacerii, când boala seceră rândurile armatei noastre, tot așa ca gloanțele dușmane, locotenentul acesta era necontenit în luptă cu boala în mijlocul trupeii sale, nu o dată, ci de nenumărate ori, el a cumpărat din solda lui lapte, ouă și păsări pentru a înlesni soldaților bolnavi o alimentare mai substanțială și a-i smulge din ghearele morții".

La 6 august 1916, compania sa se evidențiază în luptele de la sud de Mărășești și pentru fapte de vitejie este decorat. La 19 august, a doua zi după ce a fost rănit, locotenentul Dumitru Petrescu a dat dovadă de curaj și vitejie "când s-a dat ordinul de a intra, compania lui Petrescu a pornit cea dintâi cu comandantul în frunte și a fost linia care s-a apropiat cel mai mult de inamic la aproximativ 100 m. Din toată compania n-au rămas decât 32 de soldați neatinși de ploaia de gloanțe, unul singur nu a dat înapoi, toți fiind antrenaji în luptă de pilda șefului lor" (34). În timpul acestui atac a murit ca un erou, înfruntând de aproape inamicul, locotenentul Dumitru Petrescu.

Pagini de eroism au înscris în marea carte a istoriei neamului, în lupta pentru făurirea statului național unitar român, învățătorii din județul Ialomița.

Din lunga listă a istoriei neamului amintim pe:

- **Critache Ionescu**, născut în comuna Chioara (azi sat dispărut) a căzut erouic la 23 august 1916 în luptele de la Turtucaia, pe când îl conducea în luptă pe ostașii 49 infanterie. A funcționat ca învățător la școala din Traianu, iar din 1913 la Școala de Băieți din Slobozia.
  - **Nedelcu Lixeanu**, născut în 8 noiembrie 1880 în comuna Miloșești. Corpul lui ciuruit de gloanțe și străpuns de baionetele dușmanilor, s-a amestecat cu glia sfințită cu sângele strămoșilor în luptele de la Turtucaia. A fost învățător în comuna Brălianu (azi Scânteia).
  - **Anastasiu M. Comănescu**, născut la Mărculești, a fost învățător în comuna Jegălia (azi în județul Călărași), a fost înrolat ca sublocotenent în regimentul 31 infanterie, a căzut erouic în 8 septembrie 1916 în timpul atacului de la Enghez-Buiuc.
  - **Victor T. Proca**, născut la 26 septembrie 1893, în comuna Murgeanca, a funcționat ca învățător în comuna Iazu, războiul îl găsește sublocotenent în regimentul 39 infanterie, a căzut în luptele de la Răzoare.
  - **Radu N. Alexandru**, născut în Bora - Slobozia, a fost învățător în comuna Bobu - Chioara și apoi în comuna Pribegi, este concentrat în 1916 ca sublocotenent în regimentul 36 infanterie, luptă cu eroism la Turtucaia, iar în 24 august este luat prizonier de către bulgari, scapă din prizonierat și trece frontul în Moldova ocupându-și locul în regiment, care era cantonat în Orhei-Basarabia. Nu mai ajunge pe front pentru că o boală fulgerătoare îl răpune.
  - **Ion I. Ghițulan**, născut în comuna Amărăștii de Jos, județul Romanați, a fost numit învățător în comuna Smirna, de unde a fost mobilizat ca sublocotenent în regimentul 79 infanterie, a căzut erouic în 24 august 1916 în luptele de la Turtucaia (35).
- Departa de a fi epuizat acest subiect, care vizează participarea ialomițenilor la războiul de întregire a neamului, el comportând adâncirea cercetării tuturor surselor documentare, ne-am propus să prezentăm faptele de vitejie numai ale acestor câțiva eroi ialomițeni, pentru care am reușit până la această dată să ne documentăm. Prin jertfa lor, alături de acelea ale miilor de camarazi căzuți la Mărăști,

Mărășești sau Oituz, au înscris în istoria țării o pagină nemeperitoare de eroism și abnegație, de spirit de jertfă și patriotism fierbinte în lupta pentru apărarea patriei, pentru salvarea unității și integrității teritoriale.

NOTE:

- (1) M.A.N., M.St.M., Serv. Istoric, *România în războiul mondial 1916 - 1919* vol. III, partea I-a, București, 1940, p. 12
- (2) Arh. St. Ialomița, *Inspectoratul Școlar al Județului Ialomița*, d. 14, 13/1918, f. 43
- (3) *Ibidem*
- (4) M.A.N., M.St.M., Serv. Istoric, *op. cit.*, p. 71
- (5) *Ibidem*
- (6) *Ibidem*
- (7) *Ibidem*, p. 75
- (8) C. Kirilescu, *Istoria războiului pentru întregirea României: 1916 - 1918*, vol. I, Ediția a II-a, București, p. 486, 489
- (9) Arh. St. Ialomița, *Căpitania Portului Căărăși*, d. 4/1916, nepaginată
- (10) C. Kirilescu, *op. cit.*, p. 490
- (11) M.A.N., M.St.M., Serv. Istoric, *op. cit.*, p. 207-208, 371, 379
- (12) Arh. St. Ialomița, *Inspectoratul Școlar al Județului Ialomița*, 13/1918, p. 43; C. Kirilescu, *op. cit.*, p. 254
- (13) *Istoria României în date*, București, 1972, p. 303; C. Kirilescu, *op. cit.*, p. 250 - 254
- (14) C. Kirilescu, *op. cit.*, p. 254
- (15) Col. I. Cupșa, *Armata română în companiile din anii 1916 - 1917*, București 1967, p. 170
- (16) Arh. St. Ialomița, *Căpitania Portului Căărăși*, d. 13/1919, nepaginată
- (17) *Ibidem*
- (18) *Ibidem*
- (19) *Les sacrifices roumaines pendant le guerre. Les victimes civiles*, Paris, 1919, p. 58-60, 100 - 101
- (20) *Ibidem*, p. 106
- (21) *Ibidem*, p. 105
- (22) *Ibidem*, p. 59-60
- (23) *Ibidem*, p. 60; Arh. St. Ialomița, *Inspectoratul Școlar al județului Ialomița*, d. 13/1918, f. 43
- (24) Arh. St. Ialomița, *Primăria comunei Smirna*, d. 8/1916-1919, f. 1-8; *Idem*, *Primăria Bogata*, d. 7/1916-1919, f. 1-12; *Idem*, *Primăria Cuza Vodă*, d. 3/1916-1919, f. 1-20; *Idem*, *Serviciul IOVR*, d. 53/1922, f. 1-57; *Ibidem*, d. 55/1922, f. 1-8; *Tabela eroilor din Divizia a 10-a și a 15-a de infanterie, morți în Moldova de boli și de răni primite în luptă*, Brăila, 1938, p. 2-47
- (25) I. Batalii, *Caporalul C. Mușat*, în: *Anale de Istorie*, nr. 3/1967
- (26) *Idem*
- (27) *Grănicerul Mușat*, în *România*, I, nr. 1920, februarie 1917, p. 1
- (28) *România*, Iași, I, nr. 16, 17 februarie 1917, p. 1; Arh. St. București, Casa Regală, d. 43/1917, f. 7
- (29) *România*, Iași, I, nr. 22, 23 februarie 1917, p. 2
- (30) *Idem*, nr. 23, 24 februarie 1917, p. 2
- (31) I. Batalii, *loc. cit.*; V.S. Serdaru, *Luptele de la Mărășești și Oituz*, București, 1921, p. 147
- (32) V. Serdaru, *op. cit.*, p. 149; I. Batalii, *loc. cit.*
- (33) *România*, Iași, I, nr. 32, 4 octombrie 1917, p. 1
- (34) *Idem*
- (35) *Școala Ialomiței*, nr. 32-48, din 1937

FILOSOFIE POLITICĂ

MICHEL SCHOONYANS, profesor de filosofie politică la Facultatea de științe economice, sociale și politice, Universitatea catolică din Louvain, Belgia

POLITICĂ ȘI PUTERE

Cele expuse mai înainte pot fi ilustrate sumar prin câteva exemple extrase din practica politică concretă.

a) IMPERIILE impun în lume o anumită ordine, a lor. Să ne amintim de "Pax romana". Ordinea respectivă coincide cu absența contestării interne sau externe. De unde și instituțiile ce sunt destinate să protejeze, să garanteze, și să mărească imperiul. Tot ceea ce le este străin e resimțit ca o amenințare cu dezintegrarea, cu dizolvarea, cu dezordinea. Sunt puse la lucru instituții ce vizează să aperse și să garanteze ordinea și pacea așa cum sunt definite ele de centrul de putere imperial. Suntem încă foarte aproape de ideile antice referitoare la cosmos, la armonia lui, la legi, la necesitate și la concepția corespunzătoare despre dreptate. (1)

Astfel, S.U.A. se prezintă ca "purtătoare a sîpetului cu libertăți al lumii" (2): puterea garantează a ordinii, națiunea menită unui rol mesianic. Este faimoasa doctrină a "destinului manifest". Pentru țările dependente, libertățile își vor avea originea în puterea națiunii dominante, care le acordă. Aceasta poate să le suprimă, să le nege, sau să le atribuie eventual, după cum dictează imperatiile ordinii ce trebuie menținută. Rezultă în mod clar că marile puteri pot să accelereze sau să frâneze dezvoltarea sateliților lor, iar CONTRACTELE încheiate între aceste două părți sunt adeseori LEONINE. O ilustrare a acestor lucruri se găsește în Doctrina Monroe (1823), ce reglează raporturile dintre S.U.A. și țările Americii Latine (3), sau în Doctrina Brejnev, a suveranității limitate (1968). (4)

b) În această linie se dezvoltă totodată multe dintre NAȚIONALISME. Hegel, susținător al războiului, consacră în cele din urmă supremația învingătorului. Doar Statul învingător, la un moment dat al istoriei, este cu adevărat liber, dar o libertate amenințată mereu. În consecință, STATUL SUVERAN trebuie să fie cel mai PUTERNIC posibil, riscând astfel să nu i se recunoască și respecte supremația necondiționată. Raporturile dintre statele suverane vor fi în mod necesar raporturi de competiție, de rivalitate și ostilitate. (5)

Statul trebuie să fie confirmat și consolidat prin cucerire. Astfel, pentru Machiavelli, Italia nu se va unifica decât dacă devine puternică. Ea trebuie să-și întrebuițeze forța pentru cucerire, altminteri va fi controlată de prinți străini, în special francezi. (6) Pentru un stat, războiul este deci un mod privilegiat de afirmare.

În secolul al XIX-lea Bismark va concepe la fel unificarea Germaniei. Pentru ca ea să se formeze, vor trebui purtate războaie împotriva Danemarcei, Austriei, Franței. În aceeași notă cu Machiavelli, Mussolini va reactiva vechiul ideal roman al imperiului. Pe scurt, naționalismul se afirmă prin cucerire.

Astfel, manihelismul politic, din moment ce accentuează impresia de unitate între cei "asemănători", constituie din "cei alții" dușmanii. Din această cauză naționalismul tinde să se afirme prin cucerire și atinge paroxismul în imperialism.

c) Exemplul LUPTEI DE CLASĂ este izbitor. După Marx, burgheziile care au făcut Revoluția franceză aveau dreptate, fiindcă erau cei mai puternici. Legile naturale ce reglează în mod necesar raporturile de producție le erau favorabile. Era deci rândul lor să ocupe avanscena istoriei. Așadar, burghezia își impune dreptul său, care nu este decât reflexul ideilor și intereselor particulare ale clasei dominante. Dreptul (ca și arta, religia etc.) nu este decât o suprastructură ideologică ce ascunde implacabila supremație a forțelor de producție favorabile atunci burgheziei. Acest drept burghez este în

RAȚIUNE ȘI LIPSĂ DE RAȚIUNE ÎN POLITICĂ (III)

serviciul unei minorități.

Există un antagonism între clasa care deține conducerea în virtutea puterii atribuite pe de o parte și restul populației căreia această clasă îi impune jugul pe de altă parte. Proletarii, care n-au altă avere decât urmașii lor (7), n-au putere, nici stipulată, nici concretă, așadar, nici drepturi. (8) Marx denunță voința pe care o are burghezia de a face să prevaleze drepturile ei și de a regla doar în funcție de interesele ei, ansamblul vieții sociale, economice, politice. Mai mult, TREBUIA să se treacă în mod necesar prin această etapă a devenirii istorice. (9)

Procesul necesar, de o necesitate științifică, de care a beneficiat într-o anumită epocă burghezia, se va reproduce în favoarea PROLETARIATULUI. În virtutea unei necesități a raporturilor de producție inerente istoriei, atunci când se va împlini kairos-ul, adică atunci când va veni vremea, proletariatul va avea, la rândul său, dreptatea lui, fiindcă va deveni cel mai puternic. Este ceea ce se va întâmpla cu necesitate atunci când se vor slăbi temeiurile puterii concrete a burgheziei, atunci când aceasta își va pierde și puterea stipulată ce va fi preluată în mod necesar de noua forță vie, proletariatul. Aceasta este, pe scurt, argumentația științifică dezvoltată de Marx. Dar ea este cu greu acceptată de masele populare. Se preferă adeseori o argumentație întemeiată pe aspirația maselor către dreptate, argument ce poate fi adăugat, printre altele, tradiției socialismului utopic criticat de Marx. Dar, dacă se are în vedere mobilizarea maselor populare pentru o revoluție, acest argument este mai eficient decât argumentul științific dezvoltat de marxismul ortodox.

d) Tipul de justificare expus de socialismul științific se regăsește în multe TEORII ELITISTE. Așa argumentează, de exemplu, rasismul: pentru Hitler rasa ariană, superioară, este destinată, prin acest fapt, să domnească asupra altor rase. (10) Comte privilegiază unele elite intelectuale: există o legătură atât de strânsă între cunoaștere și putere încât cei care trebuie să guverneze sunt savanții. Puterea va fi înșușită de sociocrații care, doar ei, cunosc legile ordinii și progresului societății. Se ajunge astfel la o societate extrem de ierarhizată în care poporul, necunoscând legile "fizicii sociale", va fi ținut la distanță de orice participare politică.

În general, tradiția scientista va inspira concepțiile despre justiție bazate pe respectarea legilor deterministe ale naturii. Dacă se vrea, sau se pretinde că se vrea, ca oamenii să fie purtători de "gene bune" și "gene rele", dreptatea va fi distribuită după placul categoriei genetice (al clasei genetice) căreia indivizii vor fi obligați să-i aparțină.

POLITICĂ ȘI SUBIECTIVITATE ȘOIMI ȘI PORUMBEI

Așa cum rezultă din paginile precedente, istoria gândirii politice și istoria politică în genere relevă cât de numeroși sunt cei care caută în FORȚĂ prin excelență IZVORUL DE DREPT. Ori, exact asupra acestui punct se îndreaptă invariabil contestarea "stăpânirii" exercitate de o minoritate sau de o națiune.

a) În ceea ce se numește uneori politică pură, accentul va fi pus pe forță, instinct, coerciție, interese particulare ale celui mai tare, ostilitate, război, PUTERE. Din cauza utilitarismului și a pragmatismului, această tendință se va manifesta

oarecum neîncrezătoare în posibilitățile pe care le oferă rațiunea de a da oamenilor un mijloc de înțelegere. De aici se ajunge ușor la scepticism, deziluzie, amărăciune, cinism, șiretlicuri. Prin irationalitatea care se manifestă aici, prin pasiunile care se exprimă, prin interesele care se intersectează, politica empirică face

adeseori să prevaleze la publicul larg opinia după care politica este demnă de dispreț sau, după expresia lui Françoise Giroud, că puterea este o comedie.

O asemenea "abstinență" față de politica concretă este total inacceptabilă pentru filosof. Ea lasă mână liberă "șoimilor", sau celor pe care o anumită literatură politică are obiceiul să-i numească "realiști" și, uneori, chiar "machiavelici". Rousseau ne-a avertizat despre asta: "Atunci când cineva spune despre treburile statului <<Nu-mi pasă>>, să fim siguri să statul e pierdut". (11)

Așa se petrec lucrurile, de exemplu, în Statele Unite unde "șoimii" se opun "porumbeilor" dar, în fiecare societate, se găsesc și unii și alții. "Șoimii" sunt "realiștii", "duri". În politică, ei vor să acorde o mai mare importanță competiției, suveranității, apărării, securității, în ultimă instanță, cuceririi. Statul va fi gândit ca o unitate de putere. "Porumbeii", la rândul lor, vor insista mai mult asupra convingerii, înțelegerii, dialogului, negocierii. Ostilitatea nu va fi negată, dar va predomina o voință necondiționată de a-l respecta pe celălalt. Acolo unde "șoimii" optează mai degrabă pentru putere, "porumbeii" vor opta mai curând pentru libertate. "Eros" sau "Logos"? Ceea ce predomină aici este grija de a crea condiții favorabile tuturor oamenilor. În consecință, se va pune în relief unitatea umanității și se vor relativiza instituțiile politice.

Idealul ce orientează eforturile "porumbeilor" este de a construi o societate ce nu răspunde vreunui imperativ de putere, ci, în măsura posibilului, exigenței rațiunii și ale dreptății, ca niște condiții conjugate ale fericirii. Politica nu este considerată așadar de ei ca fiind străină de înțelepciunea vieții. Din această cauză, filosofia lor politică va fi atentă la concluziile antropologiei filosofice, ale eticii și ontologiei. Suntem deci foarte departe de perspectiva "politicii pure". Alitudinea caracteristică a filosofului, după "porumbei", constă în a lua act de decalajul dintre POLITICĂ și POLITIC, dintre situația de fapt și tematizarea căreia îi dă naștere situația respectivă. Acest decalaj prilejuiește unele rânjete ironice din partea pragmaticilor. Și Marx subliniază, nu fără teme, distanța ce separă construcțiile formale de situațiile reale. Dar, doar filosofului îi revine sarcina de a fi vigilent pentru ca raportul dialectic și vital dintre experiență și reflecție să fie păstrat.

Tot așa, putem discerne ce aduce filosofia dinamicii politice propriu-zise. Aceeași situație se pretează la multiple interpretări, la multiple tematizări și această multiplicitate a lecturilor critice poate fi, chiar ea, sursă de conflict. Nu o confruntare în termeni de putere, ci conflictul ce apare ca o alteritate asumată, ce-și dezvoltă o dinamică proprie în discuție și se rezolvă prin dialog.

În plan concret "șoimii" vor tinde să insiste asupra necesității concentrării puterii, câtă vreme "porumbeii" vor fi mai degrabă partizanii unui regim descentralizat și participativ. După aceste tendințe, vom avea de a face cu două proiecte foarte diferite de societăți naționale sau mondiale. "Șoimii" vor concepe societatea mondială ca rezultat al unei acțiuni imperiale, dusă la capăt de o mare putere. "Porumbeii" vor căuta mai degrabă să creeze un guvern mondial de tip federal.

Traducere de Oliviu VLĂDULESCU (continuare în pag. 23)

REDACȚIA

CRITICĂ - Anghel PAPACIOC, Marcel FOTACHE
PROZĂ - Virgil DASCĂLU
POEZIE, TEATRU - Șerban CODRIN
ESEU, TRADUCERI - Oliviu VLĂDULESCU

FILOZOFIE - Nicolae STAN
ISTORIE, ARHEOLOGIE - Florin VLAD
ARTĂ - Ana-Amelia DINCĂ
MUZICĂ - Nicolae ROTARU, Ștefan NEAGU
ETNOGRAFIE, TRADIȚII POPULARE - Răzvan CIUCĂ, Cristi OBREJAN
EVENIMENT CULTURAL - Nicolae TACHE, Doina ROȘCA
INTERVIU, REPORTAJ - Ion ALECU
REDACTOR ȘEF - Gheorghe DOBRE

Revista se difuzează prin:
RODIPET
DIFPRES
ȘI CARTEXIM

Culegerea, tehnoredactarea computerizată și tiparul executate la
S.C. "Tigra Com" S.R.L.
Slobozia - Ialomița, Cod 8400, str. Ialomiței
Bl. B2, parter (Ansamblul PECO)
Tel 0243 234480, 0744 356593, 0722 294919
E-MAIL: TIGRIS-COM@xns.ro

ADMINISTRAȚIA

SLOBOZIA,
Str. C.D. Gherea nr. 2,
telefon/fax 0243/211975,
CONT: SV 2117212300
B.R.D. S.A. SLOBOZIA